

Kommunistista naiskuvaa edistämässä

Neuvostoliiton suomenkieliselle naisväestölle propagoitu kuva työläisnaisten lehdessä
ensimmäisen viisivuotissuunnitelman aikana

Johanna Salonen

Pro gradu -tutkielma

Historian ja arkeologian tutkinto-ohjelma, yleinen historia

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Tammikuu 2023

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Yleinen historia, Historia, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos, Humanistinen tiedekunta

Johanna Salonen

Kommunistista naiskuvaa edistämässä – Neuvostoliiton suomenkieliselle naisväestölle propagoitu kuva työläisnaisten lehdessä ensimmäisen viisivuotissuunnitelman aikana

Sivumäärät: 91

Tiivistelmä:

Tutkielma käsittelee Neuvostoliiton suomenkieliselle naisväestölle propagoitua kommunistista naiskuvaa työläisnaisten lehdessä ensimmäisen viisivuotissuunnitelman aikana vuosina 1929–1932. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää minkälaiseksi naisen asema ja rooli määritettiin naisille suunnatussa lehdessä. Tutkielmassa selvitetään myös, miksi kyseistä naiskuvaa edistettiin ja miten naisiin vedottiin tämän naisihanteen toteutumiseksi.

Tutkielman alkuperäisaineistona on käytetty Neuvostoliitossa julkaistua suomenkielistä naisten aikakauslehteä. Tutkimukseni tarkasteluajanjaksolla lehti kantoi nimeä *Työläis- ja talonpoikaisnainen* vuosina 1929–1931. Vuodesta 1932 lähtien lehti muutti nimensä *Neuvostonaiseksi*. Lehti oli Neuvostoliiton kommunistisen puolueen alainen julkaisu, jota jaettiin Leningradin ja Karjalan alueella. Julkaisijana toimi kustannusosuuskunta ja kustannusliike Kirja. Tutkielman metodina on laadullinen sisällönanalyysi, jota tukevat lehden narratiivisen ulottuvuuden ja retoristen keinojen huomioinen. Tutkielmassa on hyödynnetty myös aineiston vertailua muihin aikansa neuvostolehtiin.

Tutkimus paljastaa, että lehdessä edistetty naiskuva oli yhdistelmä valtionjohdon sanelemaa propagandaa ja lehden toimituskunnan vaikuttamispyrkimyksiä lehden julkaisualueella. Lehden toimituskunta yritti parhaansa mukaan saada lukijakuntansa liittymään ensimmäisen viisivuotissuunnitelman toteuttamiseen osoittamalla naisille yhteiskunnan ylläpitäjän, rakentajan ja luokkataistelijan tehtäviä, jotka suoritettaisiin tasavertaisesti miesten kanssa. Naisille määritetyt tehtävät osoittivat naisen aseman olevan kuitenkin tätä ristiriitaisempi.

Kirjoituksia selittävät ideologiset, valtion politiikkaan, paikallispolitiikkaan ja suomenkieliseen naisväestöön liittyvät tekijät. Etenkin Karjalan ja Leningradin inkeriläisten vastustus uudistuksia kohtaan selittää sitä, miksi lehdessä nostettiin esiin tiettyjä rooleja muita useammin. Toimituskunnan koostuminen kommunistisen aatteen jakaneista punapakolaisista taas selittää sitä, miksi taistelu luokkavihollista vastaan nähtiin niin olennaisena. Vakuuttaakseen naiset omaksumaan ihanteellisen naiskuvan lehti julkaisi myönteisiä kirjoituksia sanoman omaksuneista ja kielteisiä uudistuksia vastustaneista. Myös kuvilla ja tietyillä sanavalinnoilla pyrittiin vaikuttamaan sanoman edistämiseen.

Avainsanat: kommunismi, naiskuva, propaganda, viisivuotissuunnitelma, aikakauslehti, neuvostolehti, Neuvostoliitto, sisällönanalyysi

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Suomalaiset sosialistista yhteiskuntaa rakentamassa	4
1.2	Tutkimustilanne ja tutkimuskysymys	8
1.3	Tutkimuksen rajaus ja alkuperäisaineisto	11
1.4	Tutkimusmenetelmät	19
2	Uuden yhteiskunnan ylläpitäjiä ja rakentajia	22
2.1	Naiset seimissä, ruokaloissa ja maataloudessa	22
2.2	Naiset metsä- ja teollisuustöissä	33
3	Naiset luokkataistelijoina	47
3.1	Iskureita ja sosialistisen kilpailun sankarittaria	47
3.2	Kulakkeja ja uskontoa vastaan	58
3.3	Maanpuolustajat ulkoisia vihollisia vastaan	67
4	Lopuksi	77
	Lähteet	83

1 Johdanto

1.1 Suomalaiset sosialistista yhteiskuntaa rakentamassa

Työläisnaiset ja työtätekevät talonpoikaisnaiset ovat kapitalistisen järjestelmän vallitessa kaksinkertaisen sorron alaisina. [--] Neuvostoliitto on ainoa maa, missä naisilla on lain mukaan samat oikeudet kuin miehilläkin. Mutta naiset voivat näitä neuvostovallan antamia oikeuksia käyttää täydellisesti hyväkseen vasta silloin, kun he vapautuvat kotitalouden kahleista ja se käy mahdolliseksi vain yhteisruokaloiden, pesulaitosten, lastenseimien ja -tarhojen y.m. sellaisten kautta. [--] Vain kollektiiviset taloudet ja sosialistinen teollisuus antavat siihen mahdollisuuden, mutta mahdollisuus muuttuu todellisuudeksi vasta silloin, kun sen toteuttamiseksi tarmokkaasti taistellaan.¹

Näillä sanoilla Karjalan ja Leningradin alueen suomenkieliseen naisväestöön pyrittiin vetoamaan vuonna 1932. Työläis- ja talonpoikaisnaisille suunnatussa lehdessä vakuutettiin, että osallistumalla sosialistisen yhteiskunnan rakennustyöhön ja hylkäämällä kapitalistinen maailma, naiset lunastaisivat paikkansa yhteiskunnan tasavertaisina jäseninä. Jotta tämä oli mahdollista, naisten oli tarmokkaasti taisteltava. Lehtikirjoitus ajoittuu Neuvostoliiton ensimmäisen viisivuotissuunnitelman viime metreille, jonka Stalin ja Neuvostoliiton kommunistinen puolue olivat käynnistäneet muutamaa vuotta aikaisemmin vuonna 1928. Kyseessä oli kunnianhimoinen suunnitelmatalous (1928–1932), jonka tavoitteena oli maan laajamittainen teollistaminen, maatalouden uudelleen järjestäminen ja sosialistisen yhteiskunnan talouden perustan luominen.² Sen päämääränä oli luoda jälkeen jääneestä Neuvostoliitosta omavarainen toimija, joka kykenisi kilpailemaan rinnan kapitalististen maiden kanssa ja jättäisi taakseen maan kohtaamat taloudelliset vaikeudet.³ Onnistuakseen tavoitteessaan Neuvostoliiton johdon oli valjastettava kaikki kansalaiset suunnitelman toteuttamiseen. Tähän lukeutuivat myös Neuvostoliittoa asuttaneet suomenkieliset naiset, joita puhuteltiin heille suunnattujen lehtien sivuilla.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan Neuvostoliiton suomenkieliselle naisväestölle levitettyä naiskuvaa. Tutkielma selvittää minkälaiseksi naisen asema ja rooli määriteltiin ensimmäisen viisivuotissuunnitelman aikana työläisnaisten lehdessä vuosina 1929–1932. Tutkittavat lehdet ovat *Työläis- ja talonpoikaisnainen* ja *Neuvostonainen*. Tutkielma ei ainoastaan kuvaa sitä,

¹ T.L., Verisunnuntaina ja Leninin kuolinpäivänä, *Neuvostonainen* 2/1932, 2.

² Vihavainen 1998a, 184; Kostiainen 1988, 108.

³ Ensimmäisen viisivuotissuunnitelman alkaessa Neuvostoliitto oli jälkeenjäänein kaikista Euroopan suurvalloista. Sen talous nojasi vahvasti maatalouteen ja maassa oli vain muutamia huomattavia teollisuuskeskittymiä. Vuosien saatossa kehitystä olivat jarruttaneet muun muassa ensimmäinen maailmansota, bolševikkien vallankumous, sisällissota ja epäonnistuneesti toteutettu sotakommunismi. Ks. Kero 1983, 13; Davies 1994, 5–8.

minkälaista panosta naisilta odotettiin ensimmäisen viisivuotissuunnitelman aikana, vaan myös niiden takana piilenneitä taustasyitä. Lisäksi tarkastelen sitä, miten naisiin pyrittiin vaikuttamaan toivotunlaisen naiskuvan edistämiseksi.

Tarkasteluajanjaksolla neuvostokansalaisen elämään vaikuttivat suunnitelmatalouden ohella kulttuurivallankumous ja niin sanotun uuden ihmisen tietoinen muokkaaminen. Viisivuotissuunnitelma merkitsi itsessään jo suurta muutokautta, sillä vaikka päätavoitteet nojasivat ensisijaisesti tuotannon kasvattamiseen ja teollisuuden laajentamiseen, suunnitelman nopea tempo edellytti yhteiskunnan totalitaarista mobilisointia.⁴ Neuvostoliiton tavoitteita tuki kulttuurivallankumous⁵. Sen tarkoituksena oli luokkahenkisen kulttuurin luominen, mikä näkyi muun muassa kapitalistisen ja sosialististen maailman vastakkainasetteluna.⁶ Kuten historioitsija Timo Vihavainen toteaa, kulttuurivallankumous oli osa Neuvostoliiton tietoista kehittämissä politiikkaa, jonka avulla pyrittiin vaikuttamaan neuvostokansalaisten asenteisiin ja toimintaa sosialististen ihanteiden toteuttamiseksi.⁷ Sosialistisen yhteiskunnan arkkityyppejä olivat uusi mies ja uusi nainen, joilla kummallakin oli oma roolinsa, asemansa ja tehtävänsä sosialistisen ihmeen rakentamisessa. Merkittävää tämän työn kannalta oli etenkin naisten valjastaminen sosialistisen yhteiskunnan rakennustyöhön.

Minkälainen oli sitten lehden kohderyhmä – suomenkielinen naisväestö? Viisivuotissuunnitelma ulotettiin koskemaan kaikkia Neuvostoliiton asukkaita. Tähän lukeutuivat maassa eläneet vähemmistökansat, joihin suomenkielinen väestö kuului. 1920-luvun puolivälissä Neuvostoliitto oli monietninen ja uskonnollisesti kirjavin valtio maailmassa. Vuoden 1926 väestönlaskennassa sen alueella arvioitiin olevan 188 erilaista etnistä ryhmää, jotka oli luokiteltu kieliryhmien mukaan. Suurimpia väestöryhmiä edustivat heti itäslaavilaisten⁸ jälkeen muun muassa kasakat, juutalaiset ja uzbekistanilaiset. Niiden rinnalla elelivät myös Euroopasta saapuneet väestöryhmät kuten saksalaiset, puolalaiset ja suomalaiset, jotka muodostivat omia vähemmistöjään.⁹ Jo Neuvostoliiton perustamisesta lähtien maassa oli huomioitu vähemmistökansojen asema. Tämä näkyi erityisesti siten, että vähemmistökansoille myönnettiin oikeuksia ja mahdollistettiin oman kielen virallinen asema. Historiantutkija Andrej Kotljarchuk kuvailee Neuvostoliiton olleen käytännössä ensimmäinen suurvalta, joka edisti

⁴ Koivunen 2006, 2; Ylikangas 1998, 58.

⁵ Kulttuurivallankumous vuosina 1928–1931.

⁶ Ylikangas 1998, 42, 58.

⁷ Vihavainen 2000, 28.

⁸ Vuoden 1926 väestönlaskennassa itäslaavilaisiin sisällytettiin venäläiset, valkovenäläiset ja ukrainalaiset.

⁹ Kotljarchuk & Sundström 2017, 21.

järjestelmällisesti vähemmistökansojen kansallista identiteettiä ja mahdollisti niille omia instituutioitaan.¹⁰ Vähemmistöjen kieltä tukeva kansallisuuspolitiikka mahdollistikin vähemmistökansoille omia kirjallisia tuotteita. Myös suomalaisväestö sai Neuvostoliitossa luettavakseen yhä enemmän omalla kielellä julkaistuja lehtiä, kirjoja ja pienpainatteita.

Maan länsirajalla, Karjalan ja Leningradin alueella, vähemmistöryhmiä edustivat muun muassa itämerensuomalaisiin lukeutuvat karjalaiset, inkeriläiset, ja suomalaiset. Tästä ryhmästä inkeriläiset ja suomalaiset ymmärsivät sujuvasti suomen kieltä ja väestönlaskennassa heidät kategorisointiin suomalaisiksi.¹¹ Karjalan historiaa tutkineen Irina Takalan mukaan suomalaisia asui Neuvostoliitossa ennen ensimmäisen viisivuotissuunnitelman alkua yhteensä noin 135 000 henkilöä, joista valtaosa (noin 97 prosenttia) asui Leningradin ja Karjalan alueella.¹² Suunnitelmatalouden aikana suomalaismäärät lisääntyivät, ja muutos etenkin Karjalassa oli huomattava. Väestötilastoista on havaittavissa, että Karjalaa asuttaneiden suomalaisten määrä miltei viisinkertaistui vuosien 1926–1933 välillä.¹³ Suomea taitavien määrä siis lisääntyi reippaasti vuosien saatossa.

Väestömäärän moninkertaistumista Karjalassa selittävät suomalaisloikkareiden ja amerikansuomalaisten siirtolaisten runsaslukuinen saapuminen Pohjois-Amerikasta Neuvosto-Karjalaan 1930-luvulla.¹⁴ Taustalla oli muun muassa Suomen sisällissodan päättymisen valkoisten voittoon, mikä pakotti punaiset suomalaiset etsimään turvaa kommunistisen aatteen jakaneelta Neuvosto-Venäjältä. Lisäksi väestönkasvuun vaikutti osaavan työvoiman tarkoituksellinen värväys Suomesta ja Pohjois-Amerikasta. Myös neuvostopropagandalla oli merkitystä muuttoinnokkuuteen sen maalaillessa ylistäviä kuvauksia sosialistisesta yhteiskunnasta, mikä tarjosi Eurooppaan levinneen talouslaman keskellä työtä ja leipää.¹⁵ Takala onkin tutkimuksissaan osoittanut, miten eri vaiheiden kautta suomalaisväestö muovaantui Venäjällä ja Neuvostoliitossa uudelleen. Neuvostoliittoa jo asuttaneiden suomalaisten ja karjalaisten lisäksi suomalaisväestöön yhdistyi suomalaissiirtolaisten joukko, joka oli jaettavissa 1920- ja 1930-lukujen aikana pääpiirteittäin kolmeen eri ryhmään. Niitä

¹⁰ Kotljarchuk 2017, 89.

¹¹ Tässä tutkielmassa inkeriläisillä tarkoitetaan inkerinsuomalaisia eli äyrämöisten ja savakoiden jälkeläisiä. Suomen ollessa vielä Ruotsin vallan alla, savolaisia savakoita ja karjalalaisia äyrämöisiä muutti 1600-luvulla Inkerinmaalle. Salonheimo 1992, 67–82; SKS 2021: Ruotsin kuningaskunnan Inkeri, verkkosivusto.

¹² Tässä lukemassa mukana vuoden 1926 väestönlaskentatilastoihin kirjatut suomalaiset ja inkeriläiset. Takala 2021, 17.

¹³ Takala 2000, 185

¹⁴ Takala 2000, 190; Kostiainen 1988, 39,117.

¹⁵ Takala 2000, 190; Takala 2021,13.

olivat vuoden 1918 punapakolaiset, myöhemmin tulleet loikkarit ja Pohjois-Amerikasta lähteneet amerikansuomalaiset maahanmuuttajat.¹⁶ Tarkkaa lukemaa suomalaisnaisten osuudesta on mahdotonta antaa, mutta karkeasti esitettynä heidän osuutensa Leningradin ja Karjalan alueella asuneista suomalaisista oli jotakin 33–50 prosentin välillä.¹⁷

Puhuttaessa Karjalan ja Leningradin suomenkielisestä väestöstä on huomioitava, ettei ryhmä rajoittunut vain alueella asuneisiin suomalaisiin ja inkeriläisiin. Tämä nostetaan esiin myös tutkimuksen alkuperäisaineistossa, jossa todetaan, miten tärkeää suomenkielisen naistenlehden ilmestyminen on Karjalassa, sillä ”Karjalassa on kokonaisia seutuja, joissa [--] ymmärretään vain suomen- sekä karjalanmurteista suomen kieltä”.¹⁸ Neuvosto-Karjalan alueella asui vuosien 1926–1933 välillä noin 99 700–107 200 karjalaista, jotka muodostivat alueen toiseksi suurimman väestöryhmän heti venäläisten jälkeen. Tutkielmassa käytetyn tutkimuskirjallisuuden pohjalta on kuitenkin mahdotonta arvioida, missä määrin karjalaiset ymmärsivät suomea. 1920-luvulta tiedetään, että suomen kieli asetettiin Karjalan alueella viralliseksi kieleksi osana Neuvostoliiton kansallisuuspolitiikkaa¹⁹. Päätös oli sikäli erikoinen, sillä kansallisuuspolitiikan logiikan mukaan kielen olisi pitänyt olla karjala – olihan karjalaisvähemmistö selvästi suurilukuisempi kuin suomalaiset.²⁰ Vaikka paikalliset koulut säädettiin suomenkielisiksi ja suomenkielistä kulttuuria edistettiin, todennäköistä on, että suomen kielen osaaminen keskittyi vain Karjalan tasavallan pohjoisosiin ja Leningradin läheisyyteen. Esimerkiksi tasavallan eteläosissa oli todennäköisempää osata venäjää kuin suomea.²¹

Kun suomenkielisessä lehdessä ohjeistettiin naisia toimimaan tarmokkaasti, lehti houkutteli sosialistisen yhteiskunnan rakennustyöhön niin suomalaisia, inkeriläisiä kuin karjalaisiakin. Tarkoituksena oli propagoida näille naisille Stalinin ja Kommunistisen puolueen kuva ihanteellisesta naisesta, joka omaksui valtion tavoitteita tukevan roolin ja aseman. Karkeasti esitettynä tämä naiskuva voidaan jakaa kahteen osaan: naiseen yhteiskunnan ylläpitäjänä ja

¹⁶ Takala 2000,188; Takala 2021, 13.

¹⁷ Vuonna 1926 Leningradin ja Karjalan alueella asuneista suomalaisista naisia oli Takalan mukaan 52 %. Vuoden 1920- ja 30-lukujen vaihteessa alueelle sijoitetuista loikkareista ja siirtolaisista naisia oli kuitenkin noin kolmasosa. Ks. Takala 2021, 16, 18; Kostiainen 1988, 112–113.

¹⁸ Anni Aalto, Lehtemme tunnetuksi laajoille joukoille, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 7–8/1929, 4.

¹⁹ Kilin 2001, 125.

²⁰ Suomen kielen asettaminen viralliseksi kieleksi karjalan sijaan osoittaa, miten vähän Neuvostoliittoa tosiasiaassa kiinnostivat karjalaiset omana vähemmistönään. Suomen määrääminen viralliseksi kieleksi ei ollut kuitenkaan sattumaa, sillä sen taustalla vaikuttivat suuresti Karjalan autonomisen sosialistisen neuvostotasavallan johdossa seisseet punaiset suomalaiset. Ks. Anttikoski 2000, 234.

²¹ Torikka 2004: Suomen kielen karjalaismurteet, sähköinen aineisto; Torikka & Hänninen 2004: Karjala – kieli- ja murrealuekartta, sähköinen aineisto; Vihavainen 1998b, 106.

rakentajana sekä naiseen sosialistisen yhteiskunnan puolustajana. Tässä tutkielmassa naiskuvaa puretaan juuri tämän jakolinjan mukaisesti.

1.2 Tutkimustilanne ja tutkimuskysymys

Stalinin ja NKP:n²² naiskuvaa on vuosien saatossa tutkittu runsaasti. Naisten asemasta ja roolista neuvostoyhteiskunnasta ovat kirjoittaneet muun muassa historioitsijat Wendy Goldman, Melanie Ilič, Choi Chatterjee, Jane McDermid ja Lynne Attwood. Useat ulkomaiset tutkijat ovat lähestyneet aihetta tarkastelemalla naisten asemaa paitsi perheen ja työelämän, myös sosiaalipoliittisten uudistusten näkökulmasta. Nämä tutkimukset ovat tarjonneet laajan katsauksen kommunistisen naiskuvan ja ideologisen ajattelun taustoihin ja motiiveihin, sekä siihen, miten valtiojohtoinen naiskuva vaikutti käytännössä naisten elämään. Suomalaisessa historiantutkimuksessa aiheeseen ei juurikaan ole kiinnitetty huomiota tai sitä ei ole otettu päätarkastelun kohteeksi. Tutkimukset ovat keskittyneet etupäässä naisasiakysymyksen uranuurtaja Aleksandra Kollontain kirjoituksiin, jotka ajoittuvat Leninin aikaan 1910–1920-lukujen vaihteeseen. Poikkeuksena on historioitsija Maria Lähteenmäen hiljattain julkaistu teos *Punapakolaiset. Suomalaisnaisten elämä ja kohtalo Neuvosto-Karjalassa* (2022), joka paljastaa yksilöiden ja yhteisön kokemuskertomuksia tarkastelemalla, minkälaista arkea naiset elivät totalitaristisessa neuvostoyhteiskunnassa. Samalla Lähteenmäki tulee sivunneeksi kommunistista naisihannetta ja sen taustoja, vaikka painopisteenä on arjen kokemusten kuvaaminen.

Vaikka Neuvostoliiton suomenkielisen naisväestön asemaa ja roolia ei ole juurikaan tutkittu, löytyy aihetta sivuavia tutkimuksia, jotka tarjoavat laajempaa näkemystä suomalaisväestön roolista viisivuotissuunnitelman toteuttamisessa. Suomalaisessa historiantutkimuksessa Neuvostoliiton suomenkielistä väestöä on tutkittu 1980-luvulta lähtien. Tutkimusta on julkaistu sitä mukaa, kun tutkijat ovat päässeet käsiksi Neuvostoliiton ja Venäjän arkistojen salattuihin aineistoihin. Olen käyttänyt hyödyksi historioitsijoiden Reino Keron ja Auvo Kostiaisen 1980-luvulla julkaistuja teoksia, jotka ovat taustoittaneet amerikkansuomalaisten ja loikkareiden merkitystä ensimmäisen viisivuotissuunnitelman toteuttamisessa. Myös historioitsija Irina Takalan teos *Taistelua ja kuolemaa – Neuvosto-Karjalan suomalaiset 1920–30-luvuilla* (2021)

²² Neuvostoliiton Kommunistinen puolue.

valottaa hyvin suomalaisten osallisuutta neuvostoyhteiskunnan rakennustyössä. Teokset eivät suoranaisesti koske suomenkielisen naisväestön asemaa ja roolia, mutta ne kertovat, mitä suomalaisväestöltä Neuvostoliitossa odotettiin.

Tutkielmassa on käytetty hyödyksi myös tutkimuskirjallisuutta, joka käsittelee Neuvostoliiton suhtautumista vähemmistökansalaisuuksiin. Vähemmistöpolitiikan tarkastelu mahdollistaa tulkintojen teon siitä, minkälainen asema suomenkielisellä väestöllä oli Neuvostoliitossa. Katsaus suomalaisiin kohdistuneeseen vähemmistöpolitiikkaan selittää myös jossain määrin, miksi tietyt rooleja painotettiin suomenkieliselle naisväestölle muita enemmän ja miten suomalaisväestö reagoi heitä koskeviin uudistuksiin. Tutkielmassa on käytetty Timo Vihavaisen ja Irina Takalan toimittamaa artikkelikokoelmaa teosta *Yhtä suurta perhettä. Bolševikkien kansallisuuspolitiikka Luoteis-Venäjällä 1920–1950-luvuilla* (2000), joka käsittelee suomalaisvähemmistöön kohdistettua kansallisuuspolitiikkaa, kielikysymystä ja inkeriläisiä. Tutkielman apuna olen käyttänyt myös poliittisen historian tutkijan Markku Kangaspuron väitöskirjaa *Neuvosto-Karjalan taistelu itsehallinnosta. Nationalismi ja suomalaiset punaiset Neuvostoliiton vallankäytössä vuosina 1920–1939* (2000). Muista tutkimuksista maininnan arvoinen on erityisesti valtiotieteilijä Gerhard Simonin teos *Nationalism and Policy Toward the Nationalities in the Soviet Union. From Totalitarian Dictatorship to Post-Stalinist Society* (1991), joka valottaa suomalaisvähemmistön asemaa verrattuna muihin Neuvostoliiton vähemmistökansoihin.

Neuvostoliiton suomenkielinen väestö on tutkimuskohteena ajankohtainen. Tästä kielii paitsi se, että Neuvostoliiton suomalaissiirtolaisia on tutkittu useasti 2000-luvulla, myös uuden hankkeen ja arkiston avautuminen.²³ Vuonna 2020 Kansallisarkistossa aloitettiin *Suomalaiset Venäjällä 1917–1964* -hanke, jonka tarkoituksena on tutkia Venäjälle lähteneiden, siellä asuneiden ja sieltä palanneiden suomalaisten vaiheita. Hankkeen myötä suomalaisväestöä koskeva tieto varmasti lisääntyy.²⁴ Tämä tutkielma voidaan nähdä osana hankkeen ilmapiiriä

²³ 2000-luvulla aihetta ovat käsitelleet mm. Kangaspuro (2000), Ylikangas (2004), Baron (2007) Takala (2021) ja Lähteenmäki (2022). Myös Vihavaisen ja Takalan toimittama teos artikkeliteos (2000) sisältää useampia aihetta käsitteleviä artikkeleja. Näiden lisäksi on mainittava vielä muutama teos, joita ei löydy tutkielmani lähdeluettelosta. Näitä ovat Golubev & Takala: *The Search for a Socialist El Dorado: Finnish immigration to Soviet Karelia from the United States and Canada in the 1930s* (2014) ja Kamppinen: *Palkkana pelko ja kuolema. Neuvosto-Karjalan suomalaiset rakentajat* (2019).

²⁴ Tutkimushanke on valtioneuvoston kanslian rahoittama ja toimii yhteistyössä SKS:N Stalinin vainojen muistot -muistitietokeräyksen kanssa. Kansallisarkisto, *Suomalaiset Venäjällä 1917–1964*.
<https://arkisto.fi/suomalaisetvenajalla>

ilmentäessään, miten suomenkieliseen naisväestöön suhtauduttiin, ennen kuin valtionjohto tuomitsi suomalaiset monien muiden vähemmistökansojen tavoin kansanvihollisina 1930-luvun jälkipuoliskolla.²⁵ Tässä yhteydessä on myös syytä mainita Venäjän Karjalan tasavallan Kansallisarkiston hiljattain verkkoon avaama arkistokokoelma *Pohjois-Amerikan suomalaiset Neuvosto-Karjalassa 1920–1930-luvulla*. Sähköinen arkisto kokoaa merkittävän määrän erilaisia dokumentteja amerikansuomalaisista, jotka saapuivat ensimmäisen viisivuotiskauden aikana Neuvostoliittoon rakentaakseen sosialismia.²⁶ Hanke ja arkiston avaaminen osoittavat, miten ajankohtaista Neuvostoliiton suomalaisväestön tutkimus on 2020-luvulla.

Tutkimustilanne neuvostomedian, -retoriikan ja vaikuttamisen osalta on hyvin samankaltainen kuin naiskuvan tutkimuksen kohdalla. Kansainvälistä historiantutkimusta aiheesta on saatavilla runsaasti. Matthew Lenoe, Jeffrey Brooks ja Peter Kenez ovat käsitelleet muun muassa neuvostolehtien tyypillisiä ominaisuuksia, median hyödyntämistä ideologian välittäjänä ja massakulttuurin luontia. Etenkin Jeffrey Brooksin teos *Thank you, comrade Stalin! Soviet public culture from revolution to Cold War* (2000), erittelee osuvasti millaista kieltä, diskursseja, retoriikkaa, kertomuksia ja kuvia neuvostolehdistä käytettiin. Koska tutkielman alkuperäisaineisto on suomenkielinen neuvostolehti, olen nähnyt tarpeelliseksi myös tutustua niistä kirjoitettuun tutkimukseen. Historia-alan väitöskirjatutkija Anna Laakkonen on käsitellyt useammassa eri julkaisussa Neuvostoliitossa julkaistun *Punaisen Karjalan* retoriikkaa. Vaikka Laakkosen tarkastelun kohteena on sanomalehti, kuvaavat hänen havaintonsa hyvin suomenkielisten neuvostolehtien vaikuttamisen ja kuvaamisen keinoja.

Tämän tutkimuksen kannalta olennaiseksi on osoittautunut myös yhteiskuntatieteilijä Lynne Attwoodin teos *Creating the new Soviet woman: Women's magazines as engineers of female identity, 1922–53* (1999), joka käsittelee Neuvostoliitossa 1920–1930-luvulla julkaistuja naistenlehtiä. Attwood avaa teoksessaan paitsi kommunistisen naiskuvan kuvaamisen muotoja

²⁵ Useiden tutkijoiden mukaan Stalinin harjoittamassa kansallisuuspolitiikassa tapahtui merkittävä käänös 1930-luvulla, joka huipentui vuosina 1937–1938 suuriin vainoihin ja terroriin. Toisen viisivuotissuunnitelman aikana vähemmistökansoja suosineen kansallisuuspolitiikan tilalle nousi venäläisyyden korostaminen ja vähemmistökansalaisia ryhdyttiin kuvaamaan kansanvihollisina. Suomalaisista tuli Neuvostoliitossa ongelma, ja etenkin Neuvosto-Karjalan alueella suomalaisperäisiä poliitikkoja erotettiin, vangittiin ja surmattiin. Suomalaistaustaisiin Neuvostoliiton asukkaisiin kohdistuneet vainot olivat merkittäviä, vaikka tutkijat ovat olleet erimielisiä Stalinin vainojen uhrimäärästä. Kotljarchuk & Sundström 2017, 15–16; Kotljarchuk 2017, 101; Kostiainen 1988, 118; Takala 2021, 163; Humphreys 2018, 312.

²⁶ Sähköinen arkisto on valmistettu *Kanadan ja Amerikan suomalaiset Neuvosto-Karjalan metsätaloutta rakentamassa 1920–1930-luvulla* -projektin puitteissa ja perustuu Karjalan tasavallan kansallisarkistoon tallennetuista asiakirjoista. Karjalan tasavallan Kansallisarkisto, Pohjois-Amerikan suomalaiset Neuvosto-Karjalassa 1920–1930-luvulla. <http://uf.rkna.ru/about>

myös niiden taustoja toimien samalla erinomaisena vertailukohtana omalle tutkimusaineistolleni. Arvokas apu työlleni teos on ollut erityisesti siksi, että tutkimus Neuvostoliitossa julkaistuista suomenkielisistä naistenlehdistä on puutteellista.

Tutkimuskirjallisuuden tilaa kuvaa hyvin se, että suomenkielistä kirjallisuutta julkaisseesta kustannusosuuskunta ja kustannusliike Kirjasta tehtiin selvitys vasta vuonna 2008. Tällöin Pauli Kruhse ja Antero Uitto kokosivat kirjan kansiin suomenkielisen neuvostokirjallisuuden historian ja bibliografian yhdessä Kansalliskirjaston kanssa. Teoksessa ei kuitenkaan syvennyttä tarkemmin lehtien toimituksiin tai lehtien sisältöön. Kruhsen ja Uiton lisäksi suomenkielisiä neuvostojulkaisuja on lähestynyt Elina Katainen. Väitöskirjassaan *Perheen, kotitalouden ja avioliiton politisointi suomalaisessa kommunistisessa liikkeessä ennen vuotta 1930* (2013) Katainen käsittelee ensisijaisesti naiskysymyksen ratkaisemista Suomen kommunistisessa liikkeessä, mutta hän sivuaa myös kommunistisen liikkeen kustannus- ja julkaisutoimintaa, Neuvostoliiton suomenkielisiä julkaisuja ja siellä ilmestyneiden lehtien naistoimittajia.

Tutkimuskysymykseni asettuu sellaiseen historiantutkimuksen kenttään, jota ei ole liiemmin vielä tutkittu. Pro gradu -tutkielmassani tutkin, minkälaista naiskuva *Työläis- ja talonpoikaisnainen* ja *Neuvostonainen* -lehdissä rakennettiin Karjalan ja Leningradin alueella asuneille suomenkieliselle naisväestölle ensimmäisen viisivuotissuunnitelman aikana vuosina 1929–1932. Minkälaiseksi naisen asema ja rooli määriteltiin yhteiskunnan ylläpitäjänä, rakentajana ja luokkataistelijana? Mihin lehtien näkemykset pohjautuivat ja miten uuden naisen rooli suhteutettiin niissä perinteisen naisen rooliin? Tutkielmassa pohditaan lisäksi, miksi tällaista naiskuva-propagandaa oli välttämätöntä levittää juuri Leningradin ja Karjalan alueella asuneelle suomenkieliselle naisväestölle ja millä keinoilla naisiin pyrittiin lehdessä vaikuttamaan.

1.3 Tutkimuksen rajaus ja alkuperäisaineisto

Tutkielman alkuperäisaineistona hyödynnetyt *Työläis- ja talonpoikaisnainen* ja *Neuvostonainen* olivat kumpikin suomenkielisiä naisten aikakauslehtiä, joita kustannusosuuskunta ja kustannusliike Kirja julkaisi Leningradin ja Karjalan alueella ensimmäisen viisivuotissuunnitelman aikana. Ensimmäisellä nimellä aikakauslehti ilmestyi

vuosina 1925–1931, minkä jälkeen sen nimeksi tuli *Neuvostonainen*.²⁷ Jatkossa käytän lehtien varsinaisten nimien lisäksi niille antamiani lyhenteitä TTLN ja NN.

Lehti oli kokoelma erilaisia kirjoituksia Neuvostoliiton kehityksestä ja ulkomaista, mielipidekirjoituksia, lukijakirjeitä, muistelmia, kaunokirjallisia tekstejä sekä ohjeistuksia lastenhoitoon, ravitsemukseen ja terveyteen liittyen. Vaikka aikakauslehti sisälsi pääasiallisesti muuta kuin varsinaisia uutisia, se nosti esiin keskeisimmät ajankohtaisasiat Neuvostoliiton edistyksestä uutisoimalla esimerkiksi sähkö- ja teollisuuslaitosten käyttöönotosta sekä Stalinin, NKP:n ja Komitermin esittämistä linjauksista. Lehden sivut täyttyivät myös paikallisista raporteista, joissa kuvattiin piirien edistymistä neuvostoyhteiskunnan rakennustyössä. Lehden kirjoitusten teemat koskivat usein viisivuotissuunnitelman täytäntöönpanoa, mutta toisinaan ne liittyivät myös merkityksellisiin juhlapäiviin, kuten vappuun ja kansainväliseen naistenpäivään. Ulkomaita koskevat kirjoitukset käsittelevät pääosin kapitalistisen maailman panettelua, amerikansuomalaisten toiveita siirtyä Neuvostoliittoon, sekä Valkoisen Suomen bruttaaliutta ja punaisten suomalaisten sortoa.

Luonteeltaan *Työläis- ja talonpoikaisnainen* (TTLN) ja sittemmin *Neuvostonainen* (NN) oli hyvin tyypillinen aikakauslehti kertoessaan, miten naisen tuli käyttäytyä ja toimia kommunistisessa yhteiskunnassa. Ensimmäisen viisivuotissuunnitelman alkuvuosina naisia ohjeistettiin lasten oikeaoppiseen kasvatukseen, ruokintaan ja turvalliseen synnytykseen. Tämä oli hyvin tavanomaista naisille julkaistuissa neuvostolehdistä 1920–1930-luvulla.²⁸ Hiljalleen tämän tyylliset kirjoitukset kuitenkin hiipuivat ja sivut alkoivat täyttyä kirjoituksista, jotka käsittelevät tuotanto- ja metsäteollisuuden tavoitteiden täyttämistä. Kuten historioitsija Zachary Schrag esittää, aikakauslehdet ovat pohjimmiltaan neuvontaoppaita, joiden tarkoituksena on kertoa, miten lukijan tulisi esimerkiksi syödä, kasvattaa lapsiaan tai toimia menestyäkseen työssä.²⁹ Vaikka 1920–1930-luvun naistenlehtien yleisenä tarkoituksena oli rakentaa kuvaa ihanteellisesta naisesta, naisille suunnatut neuvostolehdet tekivät sen hyvin eri tavalla kuin vastaavat aikakauslehdet läntisissä maissa. Kuluttajan ja kotiäidin roolin korostamisen sijaan neuvostolehdistä tuotettiin roolimalli itsenäisestä ja osaavasta naisesta, jolla oli oikeus

²⁷ *Työläis- ja talonpoikaisnainen* ilmestyi vuosina 1925–1931 ja jatkoi *Neuvostonainen* nimellä 1931–1937. Ks. Kruhse & Uitto 2008.

²⁸ Chatterjee 2002, 150.

²⁹ Schrag 2021, 134–135.

osallistua yhteiskuntaan täysivaltaisesti.³⁰ Myös tämän tutkielman aineisto noudattaa tätä linjaa kuvatessaan erilaisin kirjoituksin sitä, mihin kaikkeen nainen oli oikeutettu ja kykeneväinen.

Tässä tutkielmassa aineistoa on tarkasteltu ensimmäisen viisivuotiskauden ja kulttuurivallankumouksen vuosilta 1929–1932, sillä kumpikin niistä loi omalta osaltaan tilanteen, jossa neuvostoyhteiskunta kohtasi merkittävän muutoskauden. Ensimmäisen viisivuotiskauden ja kulttuurivallankumouksen vuoksi neuvostokansalaisten mobilisointi sai ennennäkemättömät mittasuhteet, kun ihmisistä pyrittiin muovaamaan poliittisesti valvutuneita sosialistisen valtion tukijoita. Tässä prosessissa neuvostoihmisen ihannekuvan propagoimisella oli tärkeä tehtävä. Historioitsija Mikko Ylikangas on todennut, että uuden ihmisen luominen oli koko 1920- ja 1930-lukujen ajan neuvostoyhteiskunnan yksi keskeisimpiä tavoitteita.³¹ Myös Lenoë osoittaa, että vaikka ajatus uuden ihmisen luomisesta ei ollut neuvostolehdistä uusi, vuosina 1928–1931 tulokulma muuttui merkittävästi. Valistuksesta siirryttiin voimakkaasti joukkojen mobilisointiin.³²

Vaikka *Työläis- ja talonpoikaisnainen* -lehteä julkaistiin jo viisivuotissuunnitelman ja kulttuurivallankumouksen ensimmäisenä vuonna 1928, kyseinen vuosikerta on jätetty tutkimuksen ulkopuolelle sen hankalan saatavuuden vuoksi. Vaikeaa saatavuutta selittää se, että suomenkielisiä neuvostojulkaisuja tuhottiin tarkoituksellisesti 1930-luvulla osana Stalinin puhdistuksia. Vaikka kaikkea ei Uitton mukaan kyetty tuhoamaan, hävitystyö oli tehokasta.³³ Tutkielmani aineisto pitää sisällään kuitenkin runsaasti lehtiä. Aineistooni kuuluvat kaikki *TTLN*:n lehdet vuosilta 1929–1931, jotka kuuluvat Turun yliopiston vapaakappalekokoelmaan. Aineistooni sisältyvät myös kaikki *NN*:n vuoden 1932 numerot, jotka löytyvät digitoituina Kansalliskirjaston digi.kansalliskirjasto.fi-palvelusta. Yhteensä aineistoa kertyi 67 numeroa.³⁴

Lehden levikki ja painosmäärästä ei ole saatavilla luotettavaa tutkimustietoa.³⁵ Kataisen arvion mukaan lehti oli yksi Neuvostoliiton suosituimmista suomenkielisistä aikakauslehdistä, jonka tavanomaiset painosmäärät olivat noin 4000–6000 kappaleen suuruusluokkaa.

³⁰ Attwood 1999, 12.

³¹ Ylikangas 1998, 43.

³² Lenoë 2004, 2.

³³ Kruhse & Uitto 2008, 8.

³⁴ *TTLN*:n saatavilla olleet numerot ovat seuraavat. Vuosi 1929: numerot 1-12, vuosi 1930: numerot 1-12, vuosi 1931: numerot 1-23. *NN*:n vuoden 1932 vuosikerrasta saatavilla ovat numerot 2-6, 9-17 ja 19-24. Joukossa oli yhteisnumeroita.

³⁵ Tätä selittää suomenkielisten julkaisujen hävittäminen. Painosmääriä koskevia tietoja ei välttämättä löydy siitäkään syystä, että Neuvostoliitossa sinnettiin monien raaka-aineiden ja hyödykkeiden kuten paperin puutteessa. Alhaiset painosmäärät olisivat olleet osoitus muulle maailmalle Neuvostoliiton heikosta tilanteesta, ja tämä haluttiin pitää omana tietona. Kilin 2001, 92.

Erikoisnumeroita saatettiin Kataisen mukaan painaa jopa 10 000 kappaletta.³⁶ Saatavilla olevan tiedon valossa voidaan olettaa, että lehti oli Karjalan ja Leningradin alueella laajasti jaettu ja luettu, sillä sen tarkoituksena oli iskostaa neuvostoideologiaa suurille naisjoukoille. Todennäköistä on, että luetut lehdet siirtyivät kädestä toiseen naapureiden, ystävien ja sukulaisten kesken. Myös kymmenen kopeekan edullinen hinta mahdollisti, että lehti oli monen ostettavissa. Huolimatta painos- ja levikkitietojen puutteellisuudesta, Uitto ja Kruhse ovat esittäneet, että vuosina 1929–1931 *Työläis- ja talonpoikaisnaista* ilmestyi kunakin vuonna 12 numeroa ja vuoden 1932 *Neuvostonaista* peräti 24 numeroa. Alkuperäisaineistoni osoittaa tämän tiedon osittain virheelliseksi, sillä vuonna 1931 *Työläis- ja talonpoikaisnaista* julkaistiin ainakin 23 numeroa.³⁷ Näin ollen suomenkieliselle lukijakunnalle suunnattu lehti ilmestyi alkuun noin kerran kuussa ja vuodesta 1931 lähtien keskimäärin kahdesti kuussa. Lehti oli usein 16 sivun mittainen ja sisälsi keskimäärin 20–25 juttua.

Kyseisen lehden tekstit valikoituivat tutkimuksen aineistoksi, sillä ne avaavat osuvasti suomenkielisille naislukijoille suunnattua ihanteellista kommunistista naiskuvaa. Ensimmäisen viisivuotissuunnitelman aikana lehti valjastettiin monien muiden aikansa neuvostolehden tavoin vastaamaan suunnitelmatalouden suuntaviivoja ohjeistamalla työläisiä liittymään viisivuotissuunnitelman toteuttamiseen. Tämä edellytti sitä, että naisten oli miesten tavoin hylättävä vanhat elämäntapaa koskevat käsityksensä, ja toteuttava valtiojohton tahtoa uudesta ihmisestä, joka oli valmis toteuttamaan puolueen suunnitelmaa kokonaisvaltaisesti kodin seinien sisä- ja ulkopuolella.

Tutkimuksen alkuperäisaineistoksi valittu lehti on oiva tutkimuskohde myös siksi, että sitä tuotettiin nimenomaan propaganda mielessä. Tästä syystä tutkielmassa on nähty tarpeelliseksi tutustua niihin vaikuttamiskeinoihin, joiden avulla naisten toivottiin omaksuvan ihanteiden mukainen naiskuva. Vuoden 1929 *TTLN:ssa* lehden päätoimittaja Lyyli Latukka itse kuvaili lehden olevan Leningradin ja Karjalan aluekomiteain naisjaostojen äänenkannattaja, jonka tehtävänä oli työläis- ja talonpoikaisnaisten ”poliittinen, valistuksellinen ja yhteiskunnallinen kasvattaminen proletaarisessa luokkahengessä”. Tätä toteutettiin Latukan mukaan lehden kaikkien kirjoitusten kautta.³⁸ Neuvostoliittolaisia naistenlehtiä tutkinut Attwood toteaaakin, että printtimedian merkityksellisyys ymmärrettiin valtion tasolla, jossa sanomalehtiä pidettiin

³⁶ Katainen ei väitöskirjassaan esitä, mistä tehdyt arviot ovat peräisin. Katainen 2013,184.

³⁷ Sama havainto on tehtävissä myös Finna-hakupalvelun kautta. Kansalliskirjaston arkistotietojen mukaan lehdestä ilmestyi vuonna 1931 kaikkiaan 23 numeroa.

³⁸ Lyyli Latukka, Erään Leningradin kirjeen johdosta, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 7–8/1929, 21.

kommunistista puoluetta ja kansaa yhdistävänä pääviestintäkanavana ja propagandan levittäjänä.³⁹ Myös Ylikangas tunnistaa neuvostokirjallisuuden propagandistisen otteen, jonka tarkoituksena oli vyöryttää ja iskostaa neuvostoideologiaa. Kirjallisuus oli ikään kuin taisteluse ja ideologinen vaikuttaminen yhtä merkittävää kuin sotilaalliset voitot rintamalla.⁴⁰

TTLN:n ja NN:n teemat palvelivat selvästi Neuvostoliitossa valtaa pitäneen Stalinin ja kommunistisen puolueen ideologista linjaa. Tämä ei ole sinällään yllättävää, sillä lehtiä kustantanut kustannusosuuskunta ja sitä seurannut kustannusliike Kirja olivat valtion omistuksessa ja siten sitoutuneita toivotunlaisen sanoman levittämiseen. Kustantamo perustettiin jo vuonna 1923 NKP:n suomalaisten kollektiivien yleisvenäläisen konferenssin päätöksestä. Sen tehtävänä oli toimia suomalaisen ja karjalaisen kulttuurialueen valistajana, mutta valtion haltuun se liitettiin vasta vuonna 1931, kun kustantamon osuuskuntajärjestely päätettiin purkaa.⁴¹ Kustantamon ja sen alla työskennelleet toimitukset koostuivat suomalaisista, joista merkittävä osa oli Suomen punapakolaisia.⁴²

On kuitenkin selvää, että lehden toimitusta ja sen julkaisijaa kustannusosuuskunta Kirjaa ohjailtiin ylhäältä käsin jo ennen vuotta 1931. Puolueen ideologian välittäminen ja sensuurin muodot olivat Neuvostoliitossa Ylikankaan mukaan niin kirjavat, että perinteikkään sensuurin sijaan on paikallaan puhua poliittisesta valvonnasta. Jotakin ajastaan kertoo se, että sensuurin kohteeksi joutuivat jopa tulitikkurasioiden etiketit.⁴³ Puolue esitti vaatimukset kirjallisille tuotoksille, joiden tuli ponnistella ensimmäisen viisivuotiskauden täydellistämiseksi valistaen ja innostaen suomenkielistä väestöä. Ennakkosensuurin avulla myös varmistettiin, että julkaistu kirjallisuus noudatti NKP:n tavoitteita, uuden sosialistisen yhteiskunnan rakentamista, neuvostoidentiteettiä ja -patriotismia. Ennakkosensuuria harjoittivat Ylikankaan mukaan niin kustannustoimittaja, päätoimittajat kuin toimitusneuvostot.⁴⁴ Vuodesta 1931 lähtien kirjallisten painatteiden toimituksia ryhtyivät pitämään silmällä valtion sensuuritoimiston Glavlitin⁴⁵ edustajat.⁴⁶ Todellisuudessa sensuurin rattaisto oli tätäkin monivivahteisempi ja koostui monista erilaisista ja eritasoisista toimijoista, joihin kuului muun muassa puolueen keskuskomitea ja Karjalan ja Leningradin aluekomitea. Ytimekkäästi voidaan sanoa, että

³⁹ Attwood 1999, 2.

⁴⁰ Ylikangas 2004, 16.

⁴¹ Uitto 2008, 26–27 & 32.

⁴² Katainen 2013, 162; Uitto 2008, 16.

⁴³ Ylikangas 2004, 10, 16.

⁴⁴ Ylikangas 2004, 17, 177, 450.

⁴⁵ Neuvostoliiton kansanvalistuksen kansankomissariaatin alainen kirjallisuuden ja julkiasuasiain keskusvirasto.

⁴⁶ Ylikangas 2004, 256.

vaikka aikansa neuvostomedia olikin äänekäs, se ei sisältänyt aitoa keskustelua, vaan toimi sensuurin tiukassa talutushihnassa.

Lehdessä julkaistujen tekstien taustalla oli oletettavasti useampi eri tekijä. Lehdellä oli oma suomenkielinen toimituksensa, jonka tehtävänä oli julkaista ja kirjoittaa viisivuotissuunnitelman hengen mukaisia kirjoituksia. Toimituskollegio koostui lehden omien sanojensa mukaan naisista, mutta lehdessä julkaistiin myös joitakin miesten kirjoittamia lehtikirjoituksia.⁴⁷ Näin tapahtui etenkin silloin kun käsiteltiin naisten metsätoita tai maanpuolustusta. Tällaisissa kysymyksissä kantaa otti useampaan otteeseen esimerkiksi sosialidemokraattitaustainen ja Suomessa päätoimittajana työskennellyt Onni Tuomi, joka pakeni Venäjälle 1918 ja jatkoi lehtimiehen uraa Petroskoissa toimimalla muun muassa *Karjalan kommuunin*⁴⁸ päätoimittajana.⁴⁹ Tuomi vaikuttaa olleen kuitenkin ainut suomenkielisen neuvostolehdistön miespuolinen edustaja, joka oli kiinnostunut käsittelemään naisten asemaa ja roolia.⁵⁰

Lehden vastaavana päätoimittajana toimi Lyyli Latukka, joka oli monien muiden lehtien tekijöiden tapaan yksi poliittisista emigranteista.⁵¹ Lehden julkaisuaikaan Latukka toimi Kirjan hallituksen jäsenenä ja hänellä oli jo useamman vuoden kokemus työväenlehtiin kirjoittelusta ja venäjänkielisten tekstien käännöstyöstä. Ennen pakoaan Neuvostoliittoon, Latukka kirjoitti naisiin liittyvistä kysymyksistä ja käänsi niihin liittyvää kirjallisuutta suomeksi, joten työskentely lehden päätoimittajana oli luontevaa jatkoa Latukan uralla. Neuvostoliitossa käännösten ja lehtikirjoitusten rinnalla Latukka kirjoitti myös omia julkaisujaan, joissa hän otti kantaa naisten yhteiskunnallisiin tehtäviin.⁵² Kytkökset bolševikkeihin olivat vahvoja jo ennen Neuvostoliittoon muuttoa, ja Latukka oli puolisoineen majoittanut pakosalla olleen Leninin luokseen lokakuun vallankumouksen alla syksyllä 1917.⁵³ Päätoimittamassaan lehdessä Latukka tarkasti artikkeleita, kirjoitti pääkirjoituksia ja ylläpiti lehden suhteita puolue- ja neuvostoelimiin.⁵⁴

⁴⁷ Ks. Työläis- ja talonpoikaisnainen v.1930, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 1/1930, 2.

⁴⁸ Suomenkielinen sanomalehti Neuvostoliitossa. Alkujaan lehti tunnettiin nimellä *Karjalan Kommuuni* (1920–1923), sittemmin mm. *Punainen Karjala* (1923–1937).

⁴⁹ Laakkonen 2018, sähköinen aineisto.

⁵⁰ On huomautettava myös, etteivät Karjalan neuvostotasavallan suomalaisjohtoon kuuluvat Edvard Gylling, Kustaa Rovio tai Yrjö Sirola ottaneet kantaa kommunistiseen naiskuvaan, vaikka heistä jokainen oli jollakin tavalla liitoksissa lehteä kustantavaan Kirjaan. Ks. Uitto 2008, 26–29.

⁵¹ Ylikangas 2004, 114.

⁵² Katainen 2013, 173, 183, 186; Katainen 2014: Latukka, Lyyli (1886–1938).

⁵³ Katainen 2013, 177.

⁵⁴ Smirnova 2006, 44.

Toimituksen muiden kirjoittajien taustat ovat epäselviä, sillä kuten Katainen toteaa, Neuvostoliitossa eläneistä suomalaisnaistoimittajista ei ole aiemmin tehty juurikaan tutkimusta. Vuoden 1930 tammikuussa julkaistu *TTLN* on poikkeuksellinen esitellessään lehden toimitusta. Siinä lehden toimituskollegioon on listattu kuuluvaksi nimeltä kymmenen henkilöä.⁵⁵ Tämän työn tutkimuskirjallisuudesta löytyy mainintoja Latukan lisäksi vain heistä kolmesta, Hanna Karhisesta, Fiina Merikarista ja Saima Hellmanista. Heistä kukin omasi yhteydet Suomen kommunistiseen puolueeseen. Karhinen oli Suomessa toiminut toimittajana, tulkkina ja SDP:n kansanedustajana. Hävityn sisällissodan jälkeen Karhinen muutti hetkeksi Neuvostoliittoon, mutta päätyi tekemään kommunistista valistustyötä Yhdysvaltoihin työskennellen muun muassa siirtolaisnaisille suunnatun *Toveritar*-lehden parissa. Siirryttyään takaisin Neuvostoliittoon vuonna 1926 Karhinen jatkoi toimittajan ja tulkin työtään. Hän käänsi ja kirjoitti naisen seksuaalisuutta, sukupuolta, kasvatusta ja koulutusta käsitteleviä tekstejä.⁵⁶

Tiedot Merikarista ja Hellmanista ovat tätäkin vähäisemmät. Takalan mukaan Merikari toimi 1930-luvun alkuvuosina SKP:n keskuskomitean ulkomaisen toimiston edustajana ja oli mukana perustamassa Karjalan ja Leningradin alueen SKP:n tukiryhmäverkostoa, jonka tarkoituksena oli tukea SKP:tä taloudellisesti ja tehdä tiedotus- ja valistustyötä suomalaisväestön keskuudessa.⁵⁷ Hellmanista on tiedettävissä Lähteenmäen tutkimuksen perusteella vain se, että hän työskenteli tamperelaisen kutomotehtaan työntekijänä, kunnes sai SKP:ltä luvan lähteä Neuvostoliittoon vuonna 1924. Vuonna 1926 Hellman sai virallisen Neuvostoliiton kansalaisen passin.⁵⁸ Vaikka lehden kirjoittajien taustat ovat epäselviä, on erittäin todennäköistä, että muu kollegio koostui Latukan, Karhisen, Merikarin ja Hellmanin tapaan punaisista loikkareista. Olihan lehteä kustantanut Kirja ensikädessä punaisten suomalaisten perustama.⁵⁹ Yhteistä heille oli, että he kirjoittivat yhteiskunnallisista muutoksista suomalaisen ja pakolaisen näkökulmasta ja käänsivät naiseutta koskevia kirjoituksia suomenkieliselle lukijakunnalle.⁶⁰

Toimituksen jäsenistön lisäksi lehdessä julkaistiin myös muiden kirjoittamia kirjoituksia. Näiden takana olivat todennäköisimmin viranomaiset, yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta kiinnostuneet puolueaktiivit ja järjestötoimijat. Lehti julkaisi esitetysti myös lukijakunnan

⁵⁵ Lehden mukaan toimituskollegioon kuuluivat Latukan lisäksi Maija-Liisa Suvanto, Saima Hellman, Anni Kukkanen, Anni Fedorova, Aino Lampi, Hanna Karhinen, Anni Aalto, Xenia Rautio & Fiina Merikari. Työläis- ja talonpoikaisnainen v.1930, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 1/1930, 2.

⁵⁶ Katainen 2013, 167–169; Muravev 2015, 4; Keravuori 2000: Karhinen, Hanna (1878 - noin 1936).

⁵⁷ Takala 2021, 155, 157.

⁵⁸ Lähteenmäki 2022, elektroninen lähde: Luku 1 Elämän nälkä eteenpäin rohkaisee. Sopeutumisyriytyksiä.

⁵⁹ Uitto 2008, 26–27.

⁶⁰ Katainen 2013, 164–165.

itsensä kirjoittamia kirjoituksia. Täydellistä varmuutta kirjoitusten kirjoittajista on mahdotonta saada, sillä usein kirjoitukset olivat keskenään hyvin samankaltaisia.⁶¹ Useimmissa kirjoituksissa kirjoittaja on merkitty lyhyesti nimikirjaimin tai jätetty kokonaan mainitsematta. Näin tapahtui myös toimituksen kirjoitusten kohdalla. Tarkastelemalla kirjoitusten sisältöä, tyyliä ja sanavalintoja, on kuitenkin pääteltävissä, keitä kirjoitusten takana oli. Lehden alkupäähän sijoittuivat virallisemmat kirjoitukset, jotka olivat todennäköisesti toimituksen kirjoittamia tai puolueen lähettämää materiaalia. Näitä seurasivat eri tyylliset mielipidekirjoitukset. Hyvällä asiakielellä kirjoitetut mielipidekirjoitukset, jotka ottivat kantaa päivän politiikkaan ja propagandatavoitteisiin olivat todennäköisesti toimituksen ja korkealle yltäneiden puolueaktiivien kirjoittamia. Persoonallisemmin kirjoitetut mielipidekirjoitukset, joissa yhdistyivät puolueen linjaukset ja henkilökohtaisemmat kehotukset tarttua toimeen piireissä tai järjestöissä, olivat todennäköisimmin paikallisten puolueaktiivien kuten naisdelegaattien tai järjestötoimijoiden kirjoittamia. Sanavalintoja ja kirjoituksen tyyliä tarkastelemalla, olen myös päätellyt eräiden kirjoittajien sukupuolen. Esimerkiksi maanpuolustusta käsittelevissä kirjoituksissa naisia lähestytään aina ulkopuolisena joukkona. Tämä indikoi kirjoittajien olleen miehiä. Naisten kirjoittamat tekstit taas ovat tunnistettavissa siitä, että niissä suhde lukijakuntaan on selvästi läheisempi ja uusien työtehtävien suorittamisesta puhutaan yhteisenä asiana.

Pääkirjoitusten kirjoittajan mainitsematta jättäminen ei ole sinällään erikoista, sillä käytäntö on säilynyt aina näihin päiviin asti. Pro gradu -tutkielmassaan Neuvosto-Karjalan suomalaisia sanomalehtiä tutkinut Anna Laakkonen toteaa myös, ettei pääkirjoituksen kirjoittajan mainitsematta jättäminen ollut tavatonta aikansa neuvostolehdistä ja tarkoituksena oli mitä ilmeisemmin korostaa pääkirjoituksia koko puolueen äänenä.⁶² Kirjoittajien identiteetin pimentoon jääminen ei kuitenkaan ole este tutkimukselle, koska *Työläis- ja talonpoikaisnainen* ja *Neuvostonainen* olivat selvästi NKP:n valvonnan ja ideologian alaisia ja lehdessä julkaistut kirjoitukset olivat toimituksen tarkkaan valitsemia ja tarkoituksella puolueen linjan mukaisia. Näin ollen lehtikirjoitukset kuvastavat sitä kommunistista naiskuvaa, jonka Neuvostoliiton kommunistinen puolue halusi suomenkieliseen naislukijakuntaan iskostaa.

⁶¹ Aina ei ole esimerkiksi selvää, onko lehtikirjoituksen takana lehden toimitus vai onko kirjoitus puolueen propagandaa, joka on jaettu julkaistavaksi kaikkiin neuvostonaisille suunnattuihin lehtiin. Myös puolueaktiivien ja lukijoiden kirjoituksia on toisinaan vaikeaa erottaa toisistaan. Kirjoitukset, jotka sisältävät samanaikaisesti mielipiteitä ja raportointia esimerkiksi lasten seimien ja piirien edistymisestä voivat olla kumman tahansa kirjoittamia.

⁶² Laakkonen 2010, 6.

1.4 Tutkimusmenetelmät

Tässä tutkielmassa tutkimuskysymyksiä lähestytään laadullisen sisällönanalyysin kautta. Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan analyysiä, jonka tarkoituksena on muodostaa ymmärrettävä tulkinta tutkittavasta ilmiöstä tarkastelemalla aineistoa muutoin kuin tilastollisin keinoin.⁶³ Alasuutari kuvaa laadullista tutkimusta prosessina, jossa tutkimuksen keskiössä olevasta kuva- tai tekstiaineistosta etsitään tutkimuskysymykselle olennaisia, toistuvia havaintoja, jotka liitetään yhteen saatavilla olevan tutkimuskirjallisuuden kanssa tutkittavan ilmiön kuvaamiseksi.⁶⁴ Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven mukaan laadullinen tutkimus tapahtuu usein sisällönanalyysia hyödyntämällä. Siinä aineistoa lähestytään erilaisten vaiheiden kautta, joita ovat muun muassa tutkimuskysymykselle olennaisien asioiden eriyttäminen ja yhteen tuominen muusta aineistosta, sekä aineiston tyypittely tai teemoittaminen ennen lopullisen yhteenvedon kirjoittamista.⁶⁵

Tässä tutkielmassa tutkimuksen keskiössä olevasta lehtiaineistosta on valittu naisen asemaa ja roolia kuvaavia kirjoituksia. Naisen asemaa ja roolia kuvaavia elementtejä on haettu lehden kaikista eri palstoista aina NKP:n virallisista selostuksista toimituksen kirjoittamiin teksteihin ja lukijakirjeisiin. Niistä toistuvimmat ja painotetuimmat olen nostanut tämän tutkielman keskiöön. Tutkimukseni kohteena ovat olleet erityisesti lehden pääkirjoitukset sekä puolueaktiivien ja paikallistoimijoiden mielipidekirjoitukset, joita lehdessä esiintyi runsaasti. Pääkirjoituksissa esiteltiin usein puolueen linjauksia, jotka käsittelivät naisten tehtäviä ja asemaa viisivuotissuunnitelmassa. Puolueaktiivien ja paikallistoimijoiden kirjoitukset taas kertoivat konkreettisesti, minkälaisia toimia naisilta odotettiin kussakin piirissä tai järjestöissä vastatakseen kommunistista naisihannetta. On huomautettava, että tarkastelun ulkopuolelle jäivät naisen avioliittoa ja seksuaalisuutta koskevat näkemykset. Nämä tulivat esille aineiston alkupuolella ja tuolloinkin vain äärimmäisen harvoin juridisten kysymysten tai julkaistujen tarinoiden muodossa. Aiheista vaikenemisen taustalla saattaa olla aiheen arkaluontoisuus, joihin tarinoiden käyttökin viittaa tai puhtaasti se, että lehti oli kirjoitettu viisivuotissuunnitelman toteuttamisen näkökulmasta. Koska avioliitto ja seksuaalisuus kysymykset eivät liittyneet suunnitelmatalouden toteuttamiseen, ei niillä nähty olevan lehdessä todennäköisesti suurtakaan arvoa.

⁶³ Tuomi & Saarijärvi 2002, 73.

⁶⁴ Alasuutari 2011, 31–32, 40.

⁶⁵ Tuomi & Sarajärvi 2002, 78–79.

Sisällönanalyysin mukaisesti olen muodostanut toistuvista havainnoista omia teemoja ja tyyppejä, joiden mukaan aineisto on jaoteltu aihepiireittäin, ja joiden avulla naiskuvasta on ollut mahdollista muodostaa yleisiä näkemyksiä. Tutkimuksen edetessä huomasin, että tietyt ylätasoinen teemat toistuivat lehdessä numerosta ja vuodesta toiseen. Niitä olivat nainen yhteiskunnan ylläpitäjänä ja rakentajana sekä nainen sosialistisen yhteiskunnan puolustajana. Tutkielman lopputulos on laadullisen tutkimuksen mukaisesti tulos aineistosta tehtyjen havaintojen ja tutkimuskirjallisuuden välisestä vuoropuhelusta.

Tutkittaessa naiskuvaa ja sen välittämistä naisyleisölle, tutkielman teossa on huomioitu aineiston narratiivinen ulottuvuus. Kuten Anna De Fina osuvasti kuvaa, narratiiveilla eli kertomisen tavoilla on merkitystä yksilöllisten ja kollektiivisten identiteettien rakentumiselle.⁶⁶ Myös Hannu Heikkinen jakaa tämän ajatuksen todetessaan, että ymmärrys itsestämme ja muista rakentuu vastaanottamamme tiedon ja kertomuksien varaan.⁶⁷ Narratiivien tarkastelu onkin tutkimuksen kannalta välttämätöntä, sillä tietynlaisen naiskuvan esittäminen tutkimuksen aineistossa ei ole sattumaa, vaan päämäärätietoista pyrkimystä vaikuttaa yksilön ja kollektiivin omakuvan rakentumiseen. On myös olennaista huomata, ettei narratiivisuus rajoitu vain naisen uuden identiteetin luomiseen ja vahvistamiseen, vaan vahvasti myös siihen, millä tavalla naisiin pyrittiin vetoamaan valtion tavoitteiden tukemiseksi. Tiettyjä sanavalintoja ja kuvaamisen tapoja toistuvasti käyttämällä naisyleisölle haluttiin luoda kuvaa esimerkiksi mahdollisista vihollisista tai voitettavissa olevista yhteiskunnallisista esteistä. Olen tutkielmassani nostanut esiin myös joitakin yksittäisiä lehtikuvia. Tarkoituksena ei ole tehdä niistä syvempää metodista analyysiä, vaan osoittaa miten kuvien avulla naisille vahvistettiin kirjoituksissa luotua narratiivia.

Karjalan ja Leningradin alueen suomenkieliselle naisväestölle propagoitua naiskuvaa ja lukijakuntaan vetoamista tarkastellaan tässä tutkimuksessa vertailemalla tutkielman aineistoa aikansa muihin neuvostolehtiin. Rinnastukset Attwoodin tutkimiin naistenlehtiin *Rabotnitsaan* (Työläisnainen) ja *Krest'yankaan* (Talonpoikaisnainen) sekä Luukkosen tutkimaan *Punaiseen Karjalaan* ovat vahvistaneet käsitystäni siitä, millaisia kuvia ja teemoja neuvostolehtiin valikoitui, miten naisen asemaa ja roolia kuvattiin ja minkälaista retoriikkaa neuvostolehdistä käytettiin 1920–1930-luvulla.

⁶⁶ De Fina 2015, 351.

⁶⁷ Heikkinen 2010, 145

Koska tutkielman keskeisenä päätarkoituksena on selvittää, minkälainen oli suomalaisväestölle välitetty naiskuva, en ole nähnyt tarpeelliseksi syventyä tarkastelemaan lehden vaikuttamiskeinoja diskurssianalyysin tasolla. Tässä tutkielmassa käytetty diskurssianalyysiä kevyempi sisällönanalyysi kuitenkin valottaa, millä tavoin esimerkiksi tunteisiin tai sanavalintojen avulla vetoamalla naisiin pyrittiin vaikuttamaan. Tarkasteltaessa naisiin kohdistunutta vaikuttamista onkin olennaista huomioida retoriikan ja poliittisen retoriikan lähtökohdat. Arja Jokinen on tutkimuksessaan todennut, retoriikalla tarkoitetaan kielellisiä keinoja, joiden avulla yleisö pyritään vakuuttamaan ja taivuttelemaan toimijan esittämien argumenttien taakse. Yleisön sitouttaminen tapahtuu usein vakuuttelun ja suostuttelun kautta, mutta etenkin poliittisesta retoriikasta puhuttaessa yleisön lunastaminen vaatii myös vastakohtien esilletuomista ja kärjistämistä sekä omien näkemysten tiukkaa puolustamista.⁶⁸ Jokinen korostaakin retoriikalle olevan ominaista tiettyjen ominaisuuksien ja vastakohtien kuten hyvä/paha, väkivaltainen/väkivallaton ja vakavasti otettava/vähäpätöinen esilletuominen. Retoriikka määrittää, mistä tehdään normaalia ja hyväksyttävää ja mistä taas epänormaalia ja tuomittavaa.⁶⁹ Myös näitä retoriikan kulmakiviä hyödynnettiin 1920–1930-luvun neuvostolehdistä. Lehden retoriikan tarkoituksena oli sitouttaa naisväestö keinolla millä hyvänsä omaksumaan valtion johdon toivoma rooli ja asema viisivuotissuunnitelman toteuttamiseksi. Kannustavin ja rohkaisevin sanoin naisia suostuteltiin esimerkiksi perustamaan yhteisruokaloita ja kollektiivitalouksia, kun taas vastakohtia ja uhkakuvia korostamalla naisille perusteltiin heidän merkityksellisyytään sosialistisen yhteiskunnan puolustajana.

⁶⁸Jokinen 2016a, 145–146; Jokinen 2016b, 273–275

⁶⁹Jokinen 2016b, 275.

2 Uuden yhteiskunnan ylläpitäjiä ja rakentajia

2.1 Naiset seimissä, ruokaloissa ja maataloudessa

Uusi ihminen ja uusi yhteiskunta olivat olennainen osa Neuvosto-Venäjän ja Neuvostoliiton valtakunnallista keskustelua läpi 1920- ja 1930-luvun. Jo bolševikkien lokakuun vallankumouksen myötä vuodesta 1917 lähtien Venäjällä oli lähdetty muovaamaan uutta ihmistä, jonka tarkoituksena oli osallistua kollektiivisesti sosialistisen yhteiskunnan kehittämiseen.⁷⁰ Taustalla olivat erityisesti marxilaiskirjailijoiden kirjoitukset yhteiskunnan muuttumisesta sosialistiseksi, joka muuttaisi samalla myös yksilön asemaa ja roolia yhteiskunnassa.⁷¹ Uusien tuulien puhaltaessa neuvostoyhteiskunnan keskiöön nousi kysymys ennen kaikkea naisen asemasta ja roolista. Lenin ja bolševikkipuolue olivat olleet naisen emansipaation⁷² kannalla jo ennen valtaannousuaan, ja lokakuun vallankumouksen jälkeen naisen merkitys yhteiskunnallisen muutoksen edellytyksenä nostettiin toistuvasti esille valtakunnankeskustelussa. Uusi nainen oli marxilaiskirjailijoiden kirjoituksiin pohjautuva utopistinen visio ihmisestä, joka hylkäisi taakseen kapitalistisen naiskuvan ja osallistuisi yhteiskunnan uudesti rakentamiseen miehen tavoin yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä. Uuden naisen idean keskiöön nousikin kysymys erityisesti perinteikkään perhekäsityksen hylkäämisestä.⁷³ Tämä tarkoitti käytännössä sitä, että naisen tuli unhoittaa roolinsa perheen äitinä ja kodin huolehtijana, sillä naisen uusi paikka oli ennen kaikkea työelämässä.

Ajatus kommunistisesta naisesta, joka oli luotu tekemään yhteiskunnallisesti tuottavaa työtä, kantoi Stalinin valtakaudelle. Oikeastaan kyseinen naiskuva kiteytyi Stalinin aikana aiempaa tärkeämmäksi juuri ensimmäisen viisivuotissuunnitelman vaikutuksesta. Suunnitelmatalouden mukana tuomat muutokset olivatkin niin merkittäviä, että Barbara Engelin mukaan on tarpeen puhua jopa ”toisesta vallankumouksesta”.⁷⁴ Kuvaukset naisesta yhteiskunnan tuottavana jäsenenä eivät jääneet enää utopististen haaveilujen tasolle: ne siirrettiin konkreettisesti käytäntöön niin kaupungeissa kuin maaseudulla. Tässä luvussa tarkastelen, minkälaiseksi suomenkielisen naisväestön asema ja rooli määriteltiin viisivuotissuunnitelman kannalta keskeisissä paikoissa, joita olivat maatalous, lastenhoitolaitokset sekä ruokalat. Miksi naisille

⁷⁰ Attwood 1999, 1.

⁷¹ Koivunen 2006, 10; Attwood 1999, 1.

⁷² Emansipaatiolla tarkoitetaan vapautumista esimerkiksi holhouksen alaisuudesta ja yhdenvertaiseksi tulemistä.

⁷³ Attwood 1999, 4; Ehr-Soon Tay 1972, 662; Kozlova 2014, 140-141.

⁷⁴ Engel 2021, 127; Engel 2004, 166.

ohjattiin juuri nämä tehtävät ja miten naisiin pyrittiin vetoamaan näiden tehtävien suorittamiseksi?

Kuten Wendy Goldman osuvasti esittää, ensimmäinen viisivuotissuunnitelma herätti henkiin bolševikkien varhaiset ajatukset naisten emansipaatiosta ja porvarillisen perhemallin kuihtumisesta.⁷⁵ Suunnitelma tarvitsi toteutuakseen kaikkien työpanosta, mikä kannusti bolševikkeja toteuttamaan marxilaisteoreetikkojen ideoita. Marxilaiskirjailijat kuten Friedrich Engels, August Bebel ja Aleksandra Kollontai olivat tuotannoissaan esittäneet, miten välttämätöntä kotitaloustehtävien siirtäminen oli pois naisten harteilta, jotta naiset saatiin vapautettua työelämäään. Marxilaisteoreetikkojen mukaan naisille langenneet velvollisuudet kuten lastenhoito, ruuanlaitto ja siivous olivat langettaneet naiset yksityistalouksien vankeuteen ja taakasta vapautuakseen sosialistisessa yhteiskunnassa nämä tehtävät siirrettäisiin valtiollisten organisaatioiden huolehdittavaksi.⁷⁶

Neuvostoliiton kommunistisen puolueen toiminnassa tämä näkyi konkreettisesti siten, että puolueaktivistit ottivat innokkaasti asialistalleen päivähoidon ja ruokailun järjestämisen sekä naisten vapauttamisen muista kotitalousvelvollisuuksista.⁷⁷ Tämä näkyi myös tutkimassani aineistossa, jossa käsiteltiin aktiivisesti naisten roolia lasten kaitsijoina ja höyryävien patojen hengettärinä etenkin ensimmäisen viisivuotissuunnitelman alkuvuosina. Vuoden 1929 *TTLN*:n toimituksen laatimassa kirjoituksessa naisia kannustettiin lastenhoitolaitosten perustamiseen seuraavin sanankääntein:

On jo aika ryhtyä kiireellisiin toimenpiteisiin lasten seimien ja tarhojen perustamiseksi. Niillä paikkakunnilla, joissa seimet viime vuonna toimivat, on kiinnitettävä huomio sellaisiin toimenpiteisiin, joiden avulla saadaan seimet parempaan kuntoon. Siellä, missä vasta aloitetaan seimeä tai tarhaa perustaa on ajoissa ryhdyttävä alkuvalmistuksiin, sillä alku on aina hankala.⁷⁸

Aineistoa tarkastelemalla on huomattavissa, että valtion määräys lastenhoitolaitoksien perustamisesta ohjattiin lehdessä toistuvasti asuinpaikkakunnan väestön ja eritoten naisten tehtäväksi. Varat seimien ja tarhojen perustamiseen tuli hankkia paikallisen väestön voimin ja naisten tuli järjestää lastenhoitolaitoksiin tarvittavia tekstiilejä ja muita tarpeelliseksi katsottuja tarvikkeita.⁷⁹ Se, että lastenhoitolaitoksien perustaminen säilytettiin paikallisen väestön

⁷⁵ Goldman 1993, 338.

⁷⁶ Attwood 1999, 31; Chatterjee 2002, 12, 112

⁷⁷ Goldman 1993, 338.

⁷⁸ Lasten seimien ja tarhojen järjestelyyn, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 4/1929, 7.

⁷⁹ Lasten seimien ja tarhojen järjestelyyn, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 4/1929, 7; Lastenseimiä järjestämään. Suunnitelmista Kuivaisten piiristä, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 2/1931, 16.

tehtäväksi ei ole mikään ihme. Ensimmäisen viisivuotissuunnitelman aikana kollektiivista asumista tehostettiin, sillä bolševikit uskoivat olosuhteiden vaikuttavan ihmisen kehittymiseen.⁸⁰ Sen perusajatuksena oli yhteistalous, jossa kotitaloustyöt ja resurssit kuten työvälineet ja ruoka jaettaisiin kollektiivin asukkaiden kesken.⁸¹ Näin ollen oli luonnollista, että paikallinen väestö vastasi myös lastenhoitolaitoksien perustamisesta.

Kirjoitus lasten seimien- ja tarhojen⁸² perustamiseksi ei ollut ainut laatuaan, sillä vastaavanlaisia kirjoituksia löytyi myös muista neuvostonaisille suunnatuista lehdistä. Suomenkieliselle lukijakunnalle suunnattu kehoitus ei kohdistunut siis yksinomaan heihin, vaan oli osa laajempaa neuvostonaisille suunnattua sanomaa. Lehden teksteissä lastenhoitolaitoksien perustamista perusteltiin marxilaiskirjoilijoiden ajatuksiin pohjaten muun muassa sillä, että ne vapauttaisivat naisen osaksi taloudellista ja kulttuurista elämää pois kodin ”tylsistyttävästä näpertelystä”.⁸³ Ensimmäisen viisivuotissuunnitelman nimissä kyseessä oli kuitenkin ensisijaisesti naisten saattaminen osaksi tuottavaa työvoimaa valtion taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseksi.⁸⁴

Ongelmaksi kehkeytyi kuitenkin naisten nihkeä vastaanotto lastenhoitolaitoksien perustamiselle. Attwood on todennut, että neuvostonaisille suunnattujen lehtikirjoitusten tarkoitus oli vakuuttaa naiset lastenhoitolaitoksien perustamiseksi, koska etenkin maaseudulla naiset olivat tottuneet hoitamaan omia lapsiaan peltotöidensä lomassa eivätkä nähneet syytä muutokselle.⁸⁵ Näin oli varmasti myös tutkimani lehden lukijakunnan kohdalla, sillä Karjalan ja Leningradin alue olivat maa- ja metsätalospainotteisia. Suomenkielisen naislehden toimituskunta tekikin suorastaan hartiavoimin töitä vakuuttaakseen lukijansa lastentarhojen- ja seimien perustamiseksi. Naisiin vedottiin julkaisemalla muun muassa kannustavia, ylistäviä, moittivia ja syyllistäviä kirjoituksia suomalaisnaisten lastenhoitolaitosten perustamisesta. Niissä piireissä, joissa lastenhoitolaitoksia oli onnistuttu perustaa, ansaitsivat osakseen kehuja ja kiitosta, samalla kun työhön ryhtymättömiä moitittiin tehtävänsä laiminlyönnistä. Esimerkiksi vuoden 1932 *NN*:n paikallisen puolueaktiivin mielipidekirjoituksessa erään paikkakunnan naisia arvosteltiin toteamalla, että alueen lastenhoitolaitos olisi paljon

⁸⁰ Koivunen 2006, 28.

⁸¹ Ylikangas 1998, 59; Koivunen 2006, 28.

⁸² Lasten seimiin sijoitettiin 6kk–5 v ikäiset lapset, seimitarhaan 6kk–8-vuotiaat ja tarhoihin 2–8-vuotiaat lapset. Lasten seimien ja tarhojen järjestelyyn. *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 4/1929,7.

⁸³ Attwood 1999, 31; H.V., Mikä merkitys kollektiivisella kasvatuksella, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 14/1931, 14.

⁸⁴ Goldman 1993, 314.

⁸⁵ Attwood 1999, 35.

paremmalla tolalla, mikäli paikkakunnan äidit olisivat aiemmin viitsineet tarttua ”lujemmin kiinni” toimiin. Se, etteivät paikalliset naiset kokeneet voivansa osallistua työntekoon, oli heidän omaa syytään. Syyllistäväksi kävi myös kirjoittajan toteamus: ”Olemmehan tulleet tänne ollaksemme aktiivisesti mukana Neuvosto-Karjalan rakentamisessa”, joka sisälsi selvästi viestin koko lehden punaiselle lukijakunnalle.⁸⁶ On vaikeaa arvioida julkaistujen lehtikirjoitusten vaikutusta lukijakuntaan. Osa ehkä pelkäsi joutuvansa negatiivisten kirjoittelujen kohteeksi ja toiset taas saattoivat painaa asian villaisella. Jotkut varmasti haaveilivat pääsevänsä myönteiseen valoon. Toimituksessa kuitenkin selvästi nähtiin, että edellä mainitun tyylliset kirjoitukset olivat tarpeellisia. Jos naisia ei saatu mukaan lastenhoitolaitoksien rakentamiseen hyvällä, oli se tehtävä järeimmin toimin.

Vakuuttelua lastenhoitolaitoksien perustamiseksi tehtiin lehdessä myös muilla tavoin. *TTLN*:n mielipidekirjoituksissa esimerkiksi valistettiin ettei ”parhainkaan kotikasvatus” voinut vastata ”lasten kollektiivista kasvatusta”, sillä vain kollektiivisella kasvatuksella oli kyky ”opettaa ja kasvattaa terveitä ja reippaita tulevan yhteiskunnan jäseniä”.⁸⁷ Seimien kuvattiin olevan lapsille paljon turvallisempia paikkoja, sillä muutoin he saattoivat ”juoksennella missä tahansa loukaten itsensä ja oppien rumia puheita ja tapoja”.⁸⁸ Naiset pyrittiin vakuuttamaan myös esittelemällä lehdessä kuvia hyvin hoidetuista ja tyytyväisistä lapsista, joita hoidettiin siisteissä ja asiaankuuluvissa tiloissa ja olosuhteissa. Näissä kuvituksissa lapset kuvattiin usein leikkimässä samalla kun heitä pitivät silmällä heidän hoitajansa ja opettajansa. Kuvissa esiintyvät lapset esitettiin poikkeuksetta myös puhtaissa vaatteissa ja hyväkäytöksisinä.⁸⁹ Lehden kirjoitukset ja kuvat eivät kuitenkaan vastanneet sitä todellisuutta, jota monissa lastentarhoissa ja -seimissä elettiin. Chatterjeen mukaan useat lastenhoitolaitokset oli perustettu hätäisesti hyödyntäen vanhoja rakennuksia, ja tilat olivat usein epähygieenisinä ja vailla asianmukaisia kalusteita tai tarvikkeita. Lapset olivat huonosti puettuja ja likaisia eikä sairaita lapsia juurikaan eristetty terveistä lapsista. Lastenhoitolaitoksien työntekijät olivat usein vailla kunnan koulutusta.⁹⁰ Vaikka *TTLN*:n mielipidekirjoituksissa joskus mainittiin joidenkin paikkakuntien seimien epäkohdista, oli lehden pääpaino lastenhoitolaitoksien erinomaisuuden puolustamisessa.

⁸⁶ Delegaatti, Lastenhuone Golikovkalle, *Neuvostonainen* 2/1932, 13.

⁸⁷ H.V., Mikä merkitys kollektiivisella kasvatuksella, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 14/1931, 14.

⁸⁸ A.L., Lastenseimiä järjestämään. Suunnitelmista Kuivaisten piirissä, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 2/1931, 16.

⁸⁹ Ks. esim. Seimen lapset hoitajineen, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 2/1930, 17; Leningradissa toimivan saksalaisen lastenkodin kasvatit leikki-tunnilla, *Neuvostonainen* 3/1932, 12; Suurissa lasten seimissä on lapset jaettu eri ryhmiin. Kuvassa Smolnan piirin erään seimen nuorempia, *Neuvostonainen* 3/1932, 15.

⁹⁰ Chatterjee 2002, 130.

Paine lastenhoitolaitoksien puoltamiselle selittyi paitsi naisten vapauttamisella työelämään, myös sillä, että naisten lisääntynyt työnteko laski neuvostolasten syntyvyyttä. Kun naiset ryhtyivät uurastamaan rinnan miesten kanssa, moni koki haasteelliseksi perhe-elämän ja työelämän yhdistämisen eikä perheen perustaminen ollut enää yhtä ajankohtaista. Goldmanin mukaan syntyvyys ja perhekoko laskivat vuosien 1927 ja 1935 välillä 4,26:sta 3,8:aan, joka sai valtiontoimijat heräämään lastenhoitolaitoksien tarpeellisuudesta.⁹¹ *TTLN:ssa ja NN:ssa* otettiin kantaa lastenseimien perustamiseksi varmasti myös tästä syystä. Kuvailemalla lastentarhojen ja -seimien mukana tuomia etuja, naiset haluttiin saada vakuuttuneiksi siitä, ettei työnteko ollut este perheen perustamiselle ja lapsiluvun suurenemiselle. Tätä ajatusta tukee myös uutta naista tutkineen Catriona Kellyn huomio siitä, miten lastenhoitolaitoksista otettujen kuvien oli tarkoituksena toimia todisteena Neuvostoliiton tarjoamista tasavertaisista mahdollisuuksista ja sen ainutlaatuisesta huolenpidosta maan naisille ja lapsille huolimatta heidän sosiaalisesta tai etnisestä taustastaan.⁹²

Lehden tarkastelu osoittaa, että lastenhoitolaitoksien perustamisen tavoin myös ruokaloiden järjestäminen nähtiin lehdessä paikallisen naisväestön tehtäväksi. Aiheesta kirjoitettiin kuitenkin vähemmän. Tehdaskeittiötä koskevat kirjoitukset tuskin innostivat sen enempää lehden punasuomalaista toimitusta kuin sen punaista lukijakuntaa. Lähtenmäki on teoksessaan nostanut esille, että kotitaloustyöntekijäksi kuten ”kyökkipiiksi” joutuminen oli punaisten naisten kokemuksissa nöyryyttävintä työtä, johon naiset voitiin sosialistisessa yhteiskunnassa määrätä.⁹³ Koska aiheen käsittely oli kuitenkin kiinteä osa NKP:n propagandaa, oli toimituskunnan pakko julkaista ruokaloiden perustamista koskevia kirjoituksia.

Ruokaloiden järjestämistä perusteltiin muun muassa toteamalla marxilaisen emansipaation hengessä, miten uusi elämä alkoi tehdaskeittiöstä, jossa ”vallankumouksen raikas vapauttava tuulahdus” toisi päätökseen entisen perhe-elämän ja ”tekisi lopun kattiloiden ja paistinpannujen diktatuurista”.⁹⁴ Bolševikkien lupaama murros jäi kuitenkin ohueksi, sillä naiset päätyivät työskentelemään täsmälleen samanlaisiin tehtäviin, joita he olivat ennen hoitaneet. Ympäristö vain vaihtui kodin seinien lisäksi myös yhteiskeittiöiden ja ruokaloiden tiloihin.

⁹¹ Goldman 1993, 313.

⁹² Kelly 2016, 6.

⁹³ Lähtenmäki 2022, elektroninen lähde: Luku 5 Olkaamme iskureita, brigadiireja, kadeereita. Iskuri naiset eturivissä, Liisan väheksytty kotitaloustyö.

⁹⁴ Tehdaskeittiö, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 5/1931, 7.

Tilanteessa, jossa naisten tuli vapautua ”kattiloiden ja paistinpannujen diktatuurista”, vuoden 1930 *TTLN*:n julkaisemassa mielipidekirjoituksessa naisia kehoitettiin ristiriitaisesti kiinnittämään huomiota heidän ruuanlaittotaitoihinsa, sillä mitä tahansa ruokaa ei sopinut tarjoilla. L. -K. nimimerkillä kirjoittanut esimerkiksi totesi, että:

Koska meidän naisten osaksi suurelta osalta varsinkin yksityistalouksissa on yhä edelleen jäänyt huolenpito ruokataloudesta, niin sietäisi hieman tarkastella taitojamme sillä alalla. Olisi koetettava keksiä sellaisia [--] yhdistelmiä, jotka ravintopitoisuudeltaan olisivat voimakkaita ja maultaan miellyttäviä.⁹⁵

Maukkaan ja ravintopitoisen ruuan valmistaminen verhottiin jaloon tehtävään ilmaisemalla, että naiset olivat osaltaan vastuussa ensimmäisen viisivuotissuunnitelman toteutumisessa ennätysajassa pitämällä huolen, että pelloilla ja tehtaissa oli ”tervettä ja voimakasta työvoimaa”.⁹⁶

Lehden sivuille väritynyt kommunistinen naiskuva oli ristiriitainen kuvatessaan, miten nainen vapautui häntä uuvuttavista kotitöistä siirtymällä työelämään, vaikka monet naiset siirtyivät tosiasiallisesti tismalleen samanlaisiin töihin kodin ulkopuolella. Lehdessä myös korostettiin, miten yhdessä tehty työ oli rattaissampaa ja kevyempää naisjoukolla. Useat tutkijat ovat kuitenkin osoittaneet, miten neuvostoyhteiskunnan asettamat tehtävät tosiasiaa kaksinkertaistivat naisen taakan, vaikka niihin luvattiin helpotuksia.⁹⁷ Päivisin naisten tuli osallistua palkkatöihin, mutta iltaisin heitä sitoivat edelleen perinteikkäät naisten tehtävät kuten lastenhoito, siivous ja ruuanlaitto. Nämä nähtiin naisen velvollisuutena riippumatta siitä, kävivätkö naiset palkkatöissä vai eivät. Koska naiset olivat jokapäiväisessä elämässä kiireisempiä kuin miehet, heillä oli myös vähemmän aikaa kehittää itseään. Tämä taas esti naista tulemasta tasavertaiseksi miehen kanssa.⁹⁸

Läpi 1920- ja 1930-luvun bolševikit toistivat, ettei kapitalistinen maailma voisi ikinä tarjota ratkaisua naisten kantamaan taakkaan. Vain sosialismi kykeni ratkaisemaan työn ja perheen välille syntyneen ristiriidan lastenhoitolaitosten ja ruokaloitten avulla.⁹⁹ Näin ei tosiasiaa ollut, ja vaikka bolševikit varmasti tiesivät oman sanomansa erheellisyyden, olisi ollut ennenkuulumatonta tunnustaa, ettei sosialistinen yhteiskunta lunastanut antamiaan lupauksia. Neuvostoliitossa taktiikkana olikin, kuten Chatterjee asian esittää, sivuuttaa kaksinkertainen

⁹⁵ L.-K., Ruuan laitosta, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 3/1930, 16.

⁹⁶ L.-K., Ruuan laitosta, *Työläis- ja talonpoikaisnainen*, 3/1930, 16.

⁹⁷ Ehr-Soon Tay 1972, 672; Denisova 2010, 151; Mc Dermid & Hillyar 1998, 212–213; Lapidus 2003, 213.

⁹⁸ Ehr-Soon Tay 1972, 672–673; Denisova 2010, 151.

⁹⁹ Goldman 1993, 3.

työtaakka ja verhota se bolševistisen toimeliaisuuden henkeen, jossa nainen edusti synnynnäistä paremmuutta verrattuna muihin maailman naisiin.¹⁰⁰ Myös tämä näkyi tutkimassani lehdessä, jossa ei annettu tilaa surkuttelulle vaan kehoitettiin päättäväiseen toimintaan yhteisen hyvän nimissä. Sosialistista yhteiskuntaa rakentavat naiset olivat edelläkävijöitä, joita muut seuraisivat vielä perässä.

Se minkälaisia rooleja naisille asetettiin ja miten heihin vedottiin neuvostonaisten lehdissä, ei ole sattumaa. Lastenhoitolaitoksia ja ruokaloita käsittelevät lehtikirjoitukset peilaavatkin neuvostoäidin roolia. Valtiotieteilijä Gail Lapidus on omassa tutkimuksessaan osoittanut, miten merkittävä vaikutus Stalinin aikakaudella on ollut naisen sukupuolirooliin, kun perinteikkään äidin roolin rinnalle sekoittui vielä ajatus työssäkävystä naisesta.¹⁰¹ Naiset olivat syntyneet luonnostaan äideiksi ja heidän tuli vastata paitsi pienokaistensa hyvinvoinnista ja kasvatuksesta myös siitä, että Neuvostoliittoon syntyisi jatkossakin terveitä ja esimerkillisiä neuvostokansalaisia.¹⁰² Samalla kuitenkin korostettiin, että äitinä oleminen oli vain murto-osa naisen ajasta, ja lopun aikaa naisen tuli keskittyä sosialistiseen rakennustyöhön.¹⁰³ Naiset nähtiinkin soveltuviksi vastaamaan ruokaloista ja lastenhoitolaitoksista, sillä naiset olivat syntyjään äitejä ja äitiys oli osa heidän luonnollista rooliaan. Ensimmäisen viisivuotissuunnitelman aikana tämä rooli vain laajeni koskemaan kollektiivin ruokintaa ja yhteisön lasten kaitsemista. Mikäli naiset halusivat olla hyviä äitejä ja mallikansalaisia, heidän velvollisuutensa oli myös viedä lapsensa hoitolaitoksiin, jotka mahdollistivat lasten oikeanlaisen kasvatuksen ja lapsien hankinnan työelämän rinnalla. Kollektiivisen kasvatuksen painottamisella vedottiinkin samalla myös äidinrooliin, sillä vanhempien ja erityisesti naisten tuli huolehtia siitä, että lapsista kasvaisi mallikansalaisia.

Yksi tärkeimmistä naisille luetelluista rooleista lehdessä olivat maatalouden kollektiivitalouksien¹⁰⁴ järjestäminen ja erinäisten maataloustöiden suorittaminen. Taustalla oli Stalinin vuonna 1929 käynnistämä maatalouden täysimittainen kollektivisointi, joka oli kiinteä osa ensimmäisen viisivuotissuunnitelman toteuttamista. Marxilaisteoreetikojen silmissä yksityinen maatalous oli taantunut järjestelmä, joka ylläpiti vanhanaikaisia arvoja maaseudun ihmisissä. Jotta viisivuotissuunnitelma toteutuisi suunnitelmien mukaisesti, oli bolševikkien

¹⁰⁰ Chatterjee 2002, 153.

¹⁰¹ Lapidus 2003, 213.

¹⁰² Lapidus 2003, 213; Clements 2012, 211-212; Chatterjee 2002, 150.

¹⁰³ Chatterjee 2002, 150.

¹⁰⁴ Kollektiivitalous ja kollektiivitalat ovat kolhoosin synonyymejä.

mielestä välttämätöntä hallinnoida maataloutta.¹⁰⁵ Vuoden 1929 *TTLN*:n pääkirjoituksessa naisia patisteltiinkin luopumaan yksityisistä tiloistaan ja yhdistämään ne kollektiivitiloiksi seuraavin sanankääntein:

Ehdottomasti on totta, että niin kauan kuin kylissä eletään entiseen tapaan, jossa jokaisella on oma pieni peltotilkkinsä, oma tupa, oma navetta, j.n.e., ei voi olla ajatustakaan naisen vapauttamisesta kodin orjuudesta. [--] Mitä nyt sitten pitäisi tehdä? Tulee sanoa, että ainoa pelastus on kollektiivisessä yhteistyössä, kollektiivissa talouksissa.¹⁰⁶

Sosialististen suurmaatalouksien perustamista eli yksityisten tilojen yhdistämistä kollektiivitiloiksi perusteltiin vetoamalla jälleen marxilaisen hengen mukaisesti, miten suurmaatalous vapauttaisi maaseudun naiset ”tylsistyttävästä kotiorjuudesta”.¹⁰⁷ Lehtikirjoitukset lupasivat, että taloudessa, jossa työt jaettaisiin yhteisön kesken, naisilla jäisi aikaa itsensä kehittämiseen ja valistamiseen. Attwood toteaaakin, että neuvostonaisille suunnatuissa naistenlehdissä yhteisasumisen etuja korostettiin erityisesti naisia hyödyttävänä ja maaseudulla tämä kävi käsi kädessä yhteisen maatalouden järjestämisen kanssa.¹⁰⁸

Maatalouden uudelleenjärjestelyn tuli Stalinin suunnitelmissa tapahtua nopeasti, mutta kollektivisointi sai maaseudulla kaikkea muuta kuin riemukkaan vastaanoton. Tilojen yhdistäminen hyödytti vain köyhempää talonpoikaisväestöä, sillä heillä ei ollut juurikaan mitään hävittävää. Ne, joilla jotakin oli, vastustivat oman omaisuuden luovuttamista kollektiivin ja samalla koko valtion hyväksi.¹⁰⁹ Uudistunut maatalousjärjestelmä muutti merkittävästi myös talonpoikaisnaisen elämää, sillä kotitöiden ja karjanhoidon lisäksi naisten tuli osallistua vielä kollektiivitilojen yhteisiin töihin ja projekteihin.¹¹⁰ Stalin törmäsikin talonpoikaiston laajamittaiseen vastarintaan keväällä 1930, kun suuri osa uudelleen järjestettävistä talouksista vastusti yhteistalouksien ja -tilojen perustamista.¹¹¹ Maatilojen kollektivisointi herätti närkästystä erityisesti inkeriläisten talonpoikaisväestön keskuudessa, joihin uudistukset kohdistuivat heidän varallisuutensa takia. Ilmiö heijastui *Työläis- ja talonpoikaisnaiseseen*, jossa lehden lukijakunnalle ja eittämättä erityisesti sen inkeriläisille lukijoille vakuuteltiin, miten yhteistaloudet olivat talonpoikaisnaiselle suorastaan ”suuri helpotus” tarjotessaan enemmän lepoa ja upeammat puitteet kuin mihin yksityistalouksissa oli

¹⁰⁵ Clements 2012, 213–214.

¹⁰⁶ A.R., Naiset kollektiivisia talouksia perustamaan, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 5/1929, 2.

¹⁰⁷ M..i, Nainen ja sosialistinen suurmaatalous, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 11/1931, 7.

¹⁰⁸ Attwood 1999, 38; Attwood 2010, 77–78.

¹⁰⁹ Attwood 1999, 13.

¹¹⁰ Denisova 2010, 13

¹¹¹ Vihavainen 1998b, 31.

totuttu. Karjanhoito, joka oli yleistä niin Leningradin kuin Karjalankin alueella, olisi talonpoikaisnaiselle kymmenkertaisesti palkitsevampaa, kun eläintenhoitoon sai tehdä vuoroissa ja puhtaassa navetassa, joka oli vastakohta yksityistalouden ”ahtaaseen”, ”ummehtuneeseen” ja ”likaiseen läävään”.¹¹²

Yhteistilojen perustamiseksi naisiin vedottiin myös kertomalla, miten kollektiivituloilla oli mahdollista tehdä ennen niin raskaat käsin ja lihasvoimin tehdyt työt koneiden avustuksella. *TTLN:n* mielipidekirjoituksessa kuvattiinkin tätä kollektivisoinnin mahdollistamaa onnea seuraavasti:

Mikä suuri helpotus talonpoikaisnaiselle, joka on saanut tehdä kaikki taloutensa eri työalat ilman lepoa ja rauhaa köyryssä selin leikata sirpin kanssa kauraa tahi ruista, kaivaa kuokalla päiväkaudet perunoita [--] mikä suuri helpotus onkaan hänelle saada kollektiivisessa taloudessa suorittaa jotain vissiä työtä, käydä leikkuu -tahi niittokoneen perässä, ajaa hevosharavaa tahi perunannostokonetta...¹¹³

Näiden kirjoituksien taustalla oli valtion laajamittainen yritys siirtää naiset parempiin töihin erilaisin kampanjoin. Mahdollistamalla työskentelyn mekaanisten laitteiden, kuten traktorien parissa, naisille viestittiin, miten heillä oli mahdollisuus nousta tasavertaisiksi miesten kanssa.¹¹⁴ Enemmän kyse oli kuitenkin siitä, että maatalouden uudelleenjärjestely toteutuisi valtionjohdon suunnitteleamalla tavalla. Sue Bridger toteaaakin, että talonpoikaisnaisten houkuttelu koneistetuilla työtehtävillä nähtiin voimakkaana propaganda-aseena, jonka tarkoituksena oli tosiasiasa valtiollisten intressien täyttäminen, ei emansipaatio.¹¹⁵ Myös Attwood tukee tätä näkemystä osoittamalla, miten traktoria ajava nainen ei symboloinut pelkästään emansipaatiota, vaan samalla myös maaseudun edistystä ja uudistuneisuutta.¹¹⁶

On totta, että naiset pääsivät ohjauspyörien ja -vipujen taakse, mutta eivät niin laajamittaisesti, kuin mitä neuvostonaisille suunnatussa propagandassa annettiin olettaa. Maatalouden kollektiivituloilla naisten roolina oli edelleen ensisijaisesti vastata niistä tehtävistä, joita he olivat tehneet aiemminkin. Näitä olivat muun muassa karjanhoito, marjastus ja sienestys sekä peltotöiden tekeminen käsin. Vaikka naisen ja miehen tuli olla tasavertaisia keskenään, naisia tosiasiasa syrjittiin antamalla heille vähäpätöisimpiä tehtäviä. *Työläis- ja talonpoikaisnaisessa*

¹¹² J.F.H:vaara, Työ naisten keskuudessa ja maatalouden kollektivisointi, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 1/1930, 3–4.

¹¹³ J.F.H:vaara, Työ naisten keskuudessa ja maatalouden kollektivisointi, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 1/1930, 3–4.

¹¹⁴ Clements 2012, 217–218; Kozlova 2014, 143.

¹¹⁵ Bridger 2001, 195.

¹¹⁶ Attwood 1999, 94.

julkaistiinkin raportti kollektiivitalouksien naisten edustajankokouksessa käydystä keskustelusta, jossa kuvattiin tätä epäkohtaa. Kirjoituksen mukaan useat naiset nostivat esille naisten hyödyntämisen ja riistämisen kollektiivitalouksissa, jossa naisilla teetettiin ”sekalaisia töitä, apu töitä”, joista ei maksettu ”samanarvoista palkkaa kuin miehille”. Lehtikirjoituksessa kyllä todettiin, ettei tilanne sentään ollut kaikkialla ihan yhtä ankea, vaan oli olemassa ”sellaisiakin kollektiivitalouksia, joissa naiset ovat taloudenjohtajia”.¹¹⁷

Neuvostoliiton talonpoikaisnaisten historiaa tutkineen Liubov Denisovan mukaan oli tyypillistä, että naiset muodostivat hallitsevan osuuden matalapalkkaisissa ja ruumiillisissa töissä vielä senkin jälkeen, kun viisivuotissuunnitelma mahdollisti uusia työtehtäviä esimerkiksi mekaanikkona tai traktorinkuljettajana. Maaseudun käsin tehtäviä töitä ja etenkin karjanhoitoa pidettiin ensisijassa naisten tehtävänä ja näistä myös maksettiin alhaisempaa palkkaa. Miehet työskentelivät edelleen pääasiallisesti mekaanisten laitteiden parissa ja vain harva naisista kohosi kollektiivitalouden hyväpalkkaisempiin tehtäviin kuten taloudenjohtajaksi tai maatalouskoneiden käyttäjäksi.¹¹⁸ Se miksi naisten asema ei merkittävästi muuttunut maatalouden kollektivisoinnin myötä johtui kuitenkin osittain siitä, että maaseudun väestö ja eritoten naiset itse vastustivat naisten siirtymistä korkeampiin tehtäviin. Uusista työtehtävistä kiinnostuneet naiset kohtasivatkin usein häirintää, ja heidän oli työskenneltävä ahkeraksi voittaakseen yhteisönsä jäsenet puolelleen.¹¹⁹ Tutkimani lehden toimituksessa oltiin varmasti tietoisia naisten laajasta vastustuksesta kollektiivitalojen perustamista ja uusia työtehtäviä kohtaan. Koska lehti palveli valtion tarkoitusperiä, oli välttämätöntä korostaa kollektiivitalojen mukana tuomia etuja ja painottaa naisen uutta roolia maaseudun työtehtävissä. Sinnikkäällä vetoamisella varmasti uskottiin, että naisten ajatuksenkulkua oli mahdollista muokata viisivuotissuunnitelmalle suotuisaksi.

Olen tässä luvussa tuonut esiin, minkälaiseksi naisen asema ja rooli määriteltiin lehden lukijakunnalle lastenhoitolaitoksien, ruokaloiden ja maataloustöiden saralta. Tiivistettynä lukijakunnalle propagoitu naiskuva edellytti naisilta kollektiivitalojen, lastentarhojen ja ruokaloiden perustamista. Naisia tehtäviin ohjeistavat pää- ja mielipidekirjoitukset olivat lehden tapa rakentaa narratiivia ihanteellisesta naisesta, joka oli yhteiskunnan ylläpitäjä ja rakentaja. Pitämällä huolen esimerkiksi siitä, että omalla asuinpaikkakunnalla yhteistiloja

¹¹⁷ Neuvostoliiton ensimmäinen kollektiivitalouksien naisten edustajakokous, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 2/1930, 4–5.

¹¹⁸ Denisova 2010, 13, 34, 41.

¹¹⁹ Ilič 2001, 121.

järjestettiin, ihanteellinen nainen osallistui sosialistisen yhteiskunnan rakentamiseen antamalla tukensa maaseudun kollektivisoinnille. Perustamalla ja työskentelemällä lastenhoitolaitoksissa, ihanteellinen nainen takasi, että yhä useampi nainen kykeni osallistumaan työelämään ja hoitoon jääneet lapset saivat esimerkillisen neuvostokansalaisen kasvatuksen. Naisiin kohdistetut vetoamisen keinot olivat tapa vahvistaa narratiivia. Kun lukijakuntaan vedottiin esimerkiksi julkaisemalla kiitteleviä kirjoituksia seimien perustaneista ja syyllistäviä toimeen tarttumattomista, toimituskunta rakensi tietoisesti kuvaa siitä mikä oli hyväksyttävää eli ihanteen mukaista.

Lehdessä propagoitu kuva naisen asemasta vakuutti, että sosialistisen yhteiskunnan uudet instituutiot tekivät naisen asemasta tasavertaisen, kun ovet tuottavaan työhön avautuivat ja raskaat kotitaloustyöt hellittivät. Lehdessä rakennetun narratiivin mukaan naiset pääsivät osallistumaan miesten rinnalla työelämään ja heille avautuivat myös sellaiset tehtävät maataloudessa, jotka oli ennen mielletty miesten töiksi. Lehden kuvailema naisen asema oli kuitenkin ristiriitainen sen lopulta korostaessa, miten naisen tehtäväksi tuli hoitaa niitä samoja tehtäviä, joita hän oli tehnyt aikaisemminkin: ruuanlaittoa ja lastenkaitsesta.

Katsaus ja vertailu neuvostolehdistä tehtyyn tutkimukseen osoittaa, että lehdessä propagoitu naiskuva noudatti naisille yleisesti suunnattua propagandaa. Vaikuttimina näille kirjoituksille olivat etenkin marxilaiskirjoilijoiden ajatukset naisen roolista ja asemasta sosialistisessa yhteiskunnassa sekä NKP:n tavoite saada mahdollisimman moni nainen osaksi työelämää. Lehden lukijakunta selittää kuitenkin sitä, miksi tietyt aihepiirit nostettiin esiin suomalaislukijoille. Lastenseimistä ja kollektiivituloista kertovia kirjoituksia julkaistiin lehdessä esimerkiksi mielellään, sillä Leningradin ja Karjalan alueella naiset vastustivat tilojen perustamista eivätkä halunneet viedä lapsiaan ulkopuolisten hoidettavaksi.

Mitä pidemmälle viisivuotissuunnitelmassa edettiin, sitä vähemmälle edellä mainittujen tehtävien käsittely jäi. Etenkin lastenhoitolaitoksia ja ruokaloita koskevat kirjoitukset jäivät taka-alalle lehden muututtua *Neuvostonaiseksi*. Viisivuotissuunnitelman alkuvuosien jälkeen lehden fokuksessa ei ollutkaan enää valtiollisten instituutioiden ja kollektiivitalouksien perustaminen. Tällöin lehtien sivuja alkoivat täyttää kirjoitukset, jotka käsitelivät teollisuuden ja metsätalouden tavoitteiden täyttämistä. Tosin näidenkin juttujen rinnalla jaksettiin silti edelleen mainita, miten välttämättömiä kollektiivitaloudet, lastenhoitolaitokset ja ruokalat olivat teollisuudelle ja metsätaloudelle.

2.2 Naiset metsä- ja teollisuustöissä

Kun ensimmäinen viisivuotissuunnitelma julkaistiin vuonna 1928, Neuvostoliiton päätavoitteena oli sosialistisen talouden perustan luominen, joka oli tarkoitus toteuttaa nopean teollistumisen turvin. Vielä ennen ensimmäistä maailmansotaa maa oli ollut yksi teollisuusmahdeista, mutta sotaan joutuminen, lokakuun vallankumous ja sitä seurannut sisällissota olivat syösseet sen taantumaa ja katkaisseet siltä lupaavan kehityskulun.¹²⁰ Nopeaan teollistumiseen satsaamalla Stalin vannoi Neuvostoliiton tavoittavan teknologisesti ja taloudellisesti kehittyneet kapitalistiset maat korkeintaan kymmenen vuoden sisällä ja murskaavan niiden saaman yliotteen. Omavaraisen talouden uskottiin olevan myös keino selviytyä kapitalistisilta vihollismailta, joten ensimmäisen viisivuotissuunnitelman hurmoksessa Neuvostoliitolle asetettiin vaativia teollistamissuunnitelmia, joiden Stalin tiesi itsekin toteutuessaan olevan suoranainen ihme.¹²¹ Varmistaakseen nopean teollistumisen ja maan vaurastumisen, Neuvostoliitto tarvitsi tehtäisiin ja metsiin runsaasti lisää työvoimaa. Myös siihen asti vähemmistölle etuusia suonut kansallispolitiikka muuttui keskusjohtoisemmaksi, kun alikehittyneet ja syrjäiset kansalliset alueet päätettiin liittää osaksi teollisuussuunnitelmien toteuttamista.¹²² Teollistumissuunnitelmilla oli vaikutuksia Leningradissa ja Karjalassa asuneeseen suomenkieliseen väestöön ja tässä luvussa tarkastellaan, minkälaiseksi lehti määritteli naisen aseman ja roolin metsä- ja teollisuustöissä, miten se tehtiin ja miksi.

Vähän on talonpoikaisnaisia metsätöissä. Paljon on heitä kotiaskareissa. [--] Meidän täytyy saada valtiomme lujaksi. Sellaiseksi, etteivät sitä vihollisemme, vieraat ja oman maan kapitalistiset voimat voi tuhota. Tämän takia on kaikkein tärkeintä luoda luja yhteiskunnallinen talous. Sen takia kannattaa naistenkin syrjäyttää kotityöt mahdollisimman vähiin ja siirtyä yhteiskunnallisen talouden palvelukseen. Tämän talouden yhden tärkeän osan muodostavat metsätyöt. [--] Maaseudulla naisten, sikäli kuin suinkin on mahdollista, tulisi mennä metsätöihin, tahi ottaa suoritettavakseen kylässä sellaisia tehtäviä, jotka vapauttaisivat niissä nykyään toimivat miehet metsään.¹²³

Yllä oleva toimituksen kirjoitus julkaistiin *TTLN*:ssa kevättalvella 1931 ja kuvaa hyvin sitä, minkälaista viestiä suomenkieliselle naisväestölle lehdessä propagoitiin: naisten oli viipymättä

¹²⁰ Kostiainen 1988, 105, 106.

¹²¹ Simon 1991, 114; Attwood 1999, 79–80.

¹²² Simon 1991, 114; Kangaspuro 2000, 367.

¹²³ Työläis- ja talonpoikaisnainen, Naiset avustamaan metsätyösuunnitelmain täyttämistä, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 4/1931, 3.

osallistuttava metsätöihin tai mahdollistettava miesten osallistumisen niihin, jotta talous saataisiin nousuun ja maa välttyisi vihollisten hyökkäyksiltä.

Lehtikirjoitukset, joissa maaseudun naisia ohjeistettiin antamaan oman panoksensa metsätöille eivät olleet lehdessä poikkeuksellisia viisivuotissuunnitelman edetessä. Kun vielä 1920-luvun lopulla *TTLN*:n sisältö käsitteli pääasiallisesti lastenhoitolaitoksien ja ruokaloiden järjestelyä, tulivat niiden tilalle vuodesta 1930 eteenpäin naisten metsätöitä kuvaavat kirjoitukset ja kuvat. Metsätaloutta käsittelevät lehtikirjoitukset ja valokuvat sijoittuivat etenkin kevättalven tienoille, jolloin Karjalassa elettiin metsätöiden sesonkiaikaa. Hyvien teiden puuttuessa puutavaraa voitiin kuljettaa vain talvisaikaan reellä tai vaihtoehtoisesti kevättulvien aikaan uittamalla tukkeja jokiteitse.¹²⁴ Helmi-maalikuussa esiintyneissä kirjoituksissa naisia kehoitettiin järjestelmään ”metsätyöbrigadeja”¹²⁵ ja osallistumaan puiden kaatoon, kun taas huhti-toukokuussa naisten tehtäväksi luettiin usein puutavaran uittaminen pois hakkuualueilta. Maaseudun naisille nämä tehtävät osoitettiin nimenomaan siksi, että metsätyöt olivat talonpoikaisväestölle sivuelinkeino, jota harjoitettiin maataloustöiden ohella.¹²⁶

Suomenkielisen naislukijakunnan ohjaaminen metsätalouden työtehtäviin selittyy Karjalan tilanteella, joka koki monenlaisia muutoksia ensimmäisen viisivuotissuunnitelman aikana. Kun Neuvostoliitossa päätettiin uuden suunnitelmatalouden toteutuksesta, valtion johto oli päättänyt valjastaa maan alikehittyneet ja syrjäiset kansalliset alueet vastaamaan muun valtakunnan tasoa.¹²⁷ Tarkoituksena oli, että kukin alue palvelisi parhaalla mahdollisella tavalla jouduttaakseen maan teollistumista. Kuten Kangaspuro tutkimuksessaan osoittaa, tämä tarkoitti käytännössä sitä, että kansallisten autonomioiden itsehallinnot purettiin ja ne integroitiin osaksi Neuvostoliiton taloutta raaka-ainetuottajina.¹²⁸ Uudistuksen seurauksena siihen asti melkoisen autonomisesta asemasta nauttinut punasuomalaisten johtama Karjalan autonominen sosialistinen neuvostotasavalta (KASNT) liitettiin nyt osaksi yleisliittolaisia suunnitelmia, mikä merkitsi samalla Neuvosto-Karjalan itsenäisen budjetoitioikeuksien vähittäistä hiipumista ja aluetta koskevien päätöksien siirtymistä keskuksen päätäntävaltaan.¹²⁹ Valtakunnan taloutta ja viisivuotissuunnitelmaa silmällä pitäen Karjalan tehtäväksi asetettiin

¹²⁴ Takala 2021, 87.

¹²⁵ Sanalla viitataan metsätyöjoukkoihin. Tarkoituksena oli, että naiset suorittaisivat asuinpiirissään selvityksen siitä, ketkä yhteisön jäsenistä lähetettiin metsätöihin ja ketkä jäivät vastaamaan kollektiivitilojen tehtävistä, kuten eläinten- ja lastenhoidosta toisten poissa ollessa.

¹²⁶ Takala 2021, 87.

¹²⁷ Simon 1991, 114.

¹²⁸ Kangaspuro 2000, 144.

¹²⁹ Kangaspuro 2000, 143–144; Takala 2021, 46.

puunhankinnan ja metsäteollisuuden kohottaminen.¹³⁰ Tehtävä oli perin merkittävä ja teki Karjalasta viisivuotissuunnitelman kannalta tärkeän toimijan, sillä Neuvostoliitto tarvitsi kipeästi varallisuutta ostaakseen ulkomaisia teollisuuskoneita, joiden avulla maan teollisuuden rattaat oli tarkoitus saada pyörimään. Puutavaran vienti ulkomaille oli niitä harvoja edullisia vaihtoehtoja, jotka eivät vaatineet maalta itseltään merkittäviä taloudellisia panostuksia ja jolle riitti maailmalla kysyntää.¹³¹

Neuvosto-Karjalalle asetettu tehtävä osoittautui massiiviseksi. Ensimmäisen viisivuotissuunnitelmaan tavoitteisiin oli kirjattu, että alueen tuli kasvattaa saha- ja puutavaran määrää nelinkertaisesti.¹³² Karjalassa kävi kuitenkin hyvin varhaisessa vaiheessa selväksi, että sille asetetut tuotantotavoitteet laahasivat jäljessä. Tilannetta hankaloitti muun muassa se, ettei vuonna 1929 työmaille saatu toimitetuksi ajoissa hakkuutöitä koskevia tarkkoja suunnitelmia. Kun ohjeet viimein saapuivat, olisi töiden pitänyt olla jo hoidettuna.¹³³ Viisivuotissuunnitelman edetessä tavoitteisiin ei tullut helpotuksia, sillä viennin lisäksi puuta tarvittiin myös maan omiin rakennustarpeisiin. Alati kasvava propaganda ja kulttuurityö edellyttivät myös paperia.¹³⁴

Paine työn tuottavuuden nostamiselle ja lisätyövoiman hankkimiselle heijastuivatkin lehden sivuille, kun naisein vedottiin mitä erinäisimmin syin liittymään metsätöihin. Esimerkiksi toukokuussa 1930 *TTLN*:ssa julkaistiin Onni Tuomen mielipidekirjoitus, jossa todettiin Neuvosto-Karjalan osuuden olleen Neuvostoliiton metsätaloudessa niin suuri ettei paikallinen työvoima parhaimmin järjestettynäkään riittänyt vastaamaan sen tarpeita. Kirjoituksessa korostettiin, miten Karjalan uittopaikoille tarvittiin jopa 30 000 työläistä ja koska ”Karjalan työvoiman värväys” oli ”osittain epäonnistunut ja joka tapauksessa myöhästynyt” oli naistenkin lähdevävä mukaan uittotyörintamalle.¹³⁵ Vuoden 1931 keväällä puolueen paikallinen miesaktiivin muistutti mielipidekirjoituksessaan lukijakuntaa siitä, miten ”Karjalan rikkaudet” sijaisivat metsissä ja miten tärkeää oli varmistaa arvokkaan puutavaran pääsy markkinoille. Naisia patisteltiin osallistumaan aktiivisesti ”uittokamppailuun” ennen kuin se oli liian

¹³⁰ Neuvosto-Karjalan valjastaminen metsäteollisuuden käyttöön ei ole sinällään ihme, sillä alueen metsävarannot olivat valtaiset. Kero myös arvelee Neuvosto-Karjalan olleen sijainniltaan monia muita alueita edullisempi, sillä puutavara oli vaivattomasti siirrettävissä sieltä Länsi-Euroopan markkinoille vesireittejä hyödyntäen. Kero 1983, 14.

¹³¹ Autio 2002, 83–84.

¹³² Kero 1983, 15.

¹³³ Autio 2002, 93.

¹³⁴ Vihavainen 1998b, 108.

¹³⁵ Onni Tuomi, Naiset mukaan uittorintamalle, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 5/1930, 4.

myöhäistä.¹³⁶ Nämä velvollisuuden tunteeseen vetoavat kirjoitukset eivät olleet ainut tapa, jolla uutta naiskuvaa propagoitiin.

Naisen aseman korostaminen metsätöissä oli selvästi yksi niistä vakuuttelukeinoista, joita lehden toimitus käytti hyväkseen suostutellakseen lukijakuntansa liittymään Karjalalle asetettujen metsätyötavoitteiden täyttämiseen. Suomenkieliselle naisväestölle suunnatussa lehdessä kuvattiin useaan otteeseen erinäisin kuvin ja kirjoituksin, miten tasa-arvoista ja mielekästä asemaa naiset saivat nauttia metsätyömailla. Etenkin sukupuolten välistä tasa-arvoa ilmentävät kuvat olivat toistuva näky lehden sivuilla metsätyökauden ollessa kuumimmillaan. Näissä kuvissa usein nuorista miehistä ja naisista koostuva joukko kuvattiin aina yhtenäisenä ryhmänä seisomassa rinta rinnan. Ihmisten kasvoja kehystivät tyytyväinen hymy ja toisinaan jopa hillitön riemu samalla kun heidän olkapäillään lepäsivät kirveet. Sukupuolten välillä vallinnut selvä yhteisöllisyys ja metsätöihin osallistumisen riemukkuus ilmenevätkin osuvasti lehdessä julkaistussa kuvassa 1.

Repolan piirin Lusman kylän kollektivisti-iskureja metsätöissä.

Kuva 1. Neuvostonainen 3/1932, 5.

¹³⁶ T.H., Bolshevistinen uittokamppailu, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 8/1931, 6.

Kuva 2. Neuvostonainen 4/1932, 3.

Joissakin kuvissa naiset esiintyivät myös yksin tai keskenään työnsä lomassa. Oli kyse sitten tukkien siirtämisestä tai puun kaadosta, välittyi kuvasta onnistumisen ja tyytyväisyyden tunne, kuten kuvassa 2. Tällaisten kuvien tarkoituksena oli mitä ilmeisimmin osoittaa, että nainenkin kykeni miehiseksi miellettyjen tehtävien hoitamiseen. *TTLN*:ssa julkaistiin myös rohkaisevia kirjoituksia, joissa kuvattiin, miten naisia aliarvioitiin aivan suotta, sillä kokemukset olivat ”riittävän selvästi todistaneet naisten osallistumisen metsätöihin täysin mahdolliseksi”.¹³⁷ Eräässä kanta-aottavassa kirjoituksessa naisten kuvattiin nousseen jopa uittopäälliköiksi.¹³⁸ Lehdessä luotiinkin tarkoituksenmukaisesti kuvaa uudistuneesta naisen asemasta, jossa mies ja nainen olivat keskenään tasavertaisia ja naisella oli mahdollisuus osallistua yhteiskunnallisesti merkittävään metsätöihin kohoten jopa sellaisiin pesteihin, joista naiset olisivat aiemmin vain voineet haaveilla.

Tällaisten kirjoitusten ja kuvamateriaalin esittäminen lehdessä ei ole yllättävää. Erinäisissä neuvostojulkaisuissa oli hyvin tyypillistä korostaa, miten sosialistinen yhteiskunta avasi naisille uusia uramahdollisuuksia ja tien sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Neuvostokuvia tutkineen Victoria Bonnelliin mukaan työläisnaisista kertovat kuvat vakiintuivat 1930-luvulle tultaessa ja

¹³⁷ Toimi, Murros on tapahtunut. Naisten osallistumista metsäteollisuuteen on voimistettava, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 20/1931, 4.

¹³⁸ H.J., Naiset metsäteollisuudessa, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 9/1931, 12.

niiden tarkoituksena oli ilmentää paitsi uutta yhteiskuntaa myös sukupuolten välisiä suhteita.¹³⁹ Myös Attwood toteaa *Rabotnitsan* esittäneen lukijakunnalle ajatuksen naisesta, joka kykeni täydellisesti tekemään miehiseksi koettuja työtehtäviä. Vahvistaakseen tämän, lehti julkaisi valokuvia hymyilevistä naisista, jotka suorittivat menestykkäästi heille annetut miehiset työtehtävät.¹⁴⁰ Tätä samaa keinoa hyödynsivät selvästi *Työläis- ja talonpoikaisnaisen* ja *Neuvostonaisen* toimituskunta.

Naisia houkuteltiin metsätöiden pariin myös rakentamalla narratiivia niiden suorittamisesta arvokkaana tasa-arvo- ja taistelukykyä. Bolševikkien korostaman emansipaatiohengen mukaisesti lehtikirjoituksissa vakuuteltiin naislukijoille, miten ”metsätyösuunnitelmien toteuttaminen on Karjalankin työtätekevään suuri yhteinen taistelutehtävä, jonka menestyksellisessä suorittamisessa tulee miehen ja naisen tasa-arvoisina rinnan ponnistella...”¹⁴¹ Erään toisen lehtikirjoituksen mukaan ”naisten astuminen joukkona miesten rinnalle” merkitsi ”suurta yhteiskunnallisuuden ja sosialismin voittoa”.¹⁴² Naisten liittyminen metsätöiden toteuttamiseen ei siis ollut pelkästään isku entiselle naista sorsivalle yhteiskuntarakenteelle, vaan myös ulkoisille uhille. Osallistuminen metsätöihin oli suorastaan sankarillista tai ainakin niin suomenkieliselle naislukijakunnalle haluttiin vakuuttaa *Työläis- ja talonpoikaisnaisessa* esiintyneessä lehtikirjoituksessa, jossa painotettiin jokaisen uitetun tukin kohottavan sosialistista rakennustyötä toimien voimakkaana ja vihollista heikentävänä iskuna kapitalistiselle viholliselle.¹⁴³ Näiden näkökulmien kautta lehti rakensi naisista kuvaa yhteiskunnan ylläpitäjinä, jotka metsätyömälle osallistumalla voimistivat sosialistista yhteiskuntaa toisintamalla sukupuolten välistä tasa-arvoisuutta ja kasvattamalla maan taloutta, joka suojeli Neuvostoliittoa ulkoisilta uhilta.

Naisten metsätöitä käsittelevät kirjoitukset ovat erityisen mielenkiintoisia, sillä naisten ohjaaminen metsäteollisuuden tehtäviin näyttää olleen vain suomenkieliselle väestölle suunnattua propagandaa. Attwood ei mainitse samanlaisesta ilmiöstä omassa tutkimuksessaan ja näyttää siltä, että samanaikaisesti julkaistussa *Rabotnitsassa* ja *Krest'yankassa* kirjoitukset käsittelevät vain naisten roolia ja asemaa maatalous- tai tehdastöissä. Syynä tähän oli varmasti se, että metsätyöt oli asetettu suoritettavaksi Karjalan alueella ja koska lehti oli Karjalan ja

¹³⁹ Bonnell 1997, 84, 101.

¹⁴⁰ Attwood 1999, 33.

¹⁴¹ Toimi, Murros on tapahtunut. Naisten osallistumista metsäteollisuuteen on voimistettava, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 20/1931, 4.

¹⁴² H.J., Naiset metsäteollisuudessa, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 9/1931, 12.

¹⁴³ T.H., Bolshevistinen uittokamppailu, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 8/1931, 6.

Leningradin aluekomitean alainen julkaisu, oli sille välttämätöntä rakentaa kuvaa naisesta myös metsätyöläisenä.

Edellä on esitetty, miten metsätyötä käsittelevät lehtikirjoitukset oli suunnattu nimenomaisesti Karjalan talonpoikaisnaisille. On kuitenkin mahdollista, että lehden vaikuttamismahdollisuudet ulottuivat tätäkin laajemmalle. Kuten Kostiainen ja Takala ovat tutkimuksissaan osoittaneet, Neuvostoliittoon saapui 1930-luvulta lähtien enenevässä määrin loikkareita ja suomalaissiirtolaisia sekä Amerikasta että Suomesta.¹⁴⁴ Lehtikirjoitukset oli varmasti suunnattu näille uusille naistulokkaille, jotka vielä hakivat paikkaansa uudessa yhteiskunnassa.

Lehden toimitus toivoi tavoittavansa kirjoituksillaan myös rajan takana olevan suomenkielisen väestön. Muuttoaalto vuosina 1930–1932 eivät olleet sattumaa, vaan tulosta punaisista suomalaisista koostuneen Neuvosto-Karjalan johdon käynnistämästä propagandakampanjasta, jonka avulla Neuvostoliittoon pyrittiin houkuttelemaan osaavaa työvoimaa metsäteollisuuden kasvaviin tarpeisiin. Houkuttelu tapahtui esimerkiksi Kanadan ja Yhdysvaltain suomenkielisissä vasemmistolehdistä sekä SKP:n levittämissä suomenkielisissä neuvostolehdistä kuten *Vapaus* ja *Punainen Karjala*.¹⁴⁵ Neuvostoliitto olikin erityisen houkutteleva tarjotessaan työtä ja leipää tilanteessa, jossa Amerikka ja Eurooppa kamppailivat talouslaman kourissa. Yhdysvalloista vuoden 1929 levinneen pörssiromahduksen vaikutukset näkyivät kuitenkin viiveellä. Kostiaisen mukaan esimerkiksi Suomessa maaseudun työläisväestön elinolot kääntyivät laskuun vuodesta 1930 lähtien, sillä lamakausi vaikeutti erityisesti metsä- ja uittotyöstä elantonsa saaneiden asemaa.¹⁴⁶ Tästä kontekstista katsottuna voidaan olettaa, että myös suomenkieliselle naisväestölle suunnatun lehden oli tarkoitus ulottaa vaikutuspiiriään Neuvostoliiton rajojen ulkopuolelle. Suomen punaisista koostuvalla toimituskunnalla oli varmasti yhteyksiä sekä neuvostolehtiä Suomessa jakaneeseen SKP:hen, että punasuomalaisista koostuneeseen Neuvosto-Karjalan johtoon, joka yritti kaikin voimin tavoittaa potentiaalisia metsätyöläisiä lunastaakseen sille asetetut metsäteollisuuden tavoitteet.

Lehtikirjoitusten vaikutuksen suuntaamista Neuvostoliiton rajojen ulkopuolelle tukee myös lehtikirjoitusten ilmestymisajankohta. Kuten aiemmin on osoitettu, metsätyöhön kannustavat kirjoitukset ilmestyivät *Työläis- ja talonpoikaisnaisen* sivuille vuodesta 1930, jolloin laman vaikutukset alkoivat näkyä tuntuvasti työläisväestön elantomahdollisuuksissa. Vuonna 1931

¹⁴⁴ Kostiainen 1988, 15, 117; Takala 2021, 50, 77.

¹⁴⁵ Kostiainen 1988, 117, 42; Takala 2021, 18, 50.

¹⁴⁶ Kostiainen 1988, 31–33.

metsätöitä käsittelevien kirjoitusten ja kuvien määrä kevättalvella julkaistuissa lehdissä suorastaan räjähti. Taustalla oli mitä ilmeisimmin Neuvosto-Karjalan kasvava paine metsätalouden tavoitteiden täyttämiseksi sekä alati paheneva kansainvälinen taloustilanne, jonka turvin työvoimaa oli helppo houkuttaa Neuvostoliittoon. Lehteen kirjoitetut kuvaukset naisen uudesta roolista ja asemasta olivatkin varmasti osoitettu Neuvostoliitossa asuneelle ja vastamuuttaneelle suomenkieliselle naisväestölle, sekä niille, jotka vielä uumoilivat lähtöä työläisten luvattuun maahan.

Metsätalouden tehtäviin ohjaaminen ei ollut ainut miehiseksi mielletty työ, joiden pariin suomenkielistä naisväestöä kannustettiin liittymään. Yksi merkittävimmistä neuvostonaisille suunnatuista rooleista viisivuotissuunnitelman aikana oli naisten osallistuminen teollisuuteen. Samanlaisen viestinnän kohteeksi altistettiin myös *TTLN:n* ja *NN:n* lukijakunta, vaikkakin houkuttelu teollisuuden työtehtäviin tapahtui harvemmin kuin metsätöiden osalta. Ilmiö on sikäli yllättävä, että lehteä jaettiin Karjalan ja Leningradin alueella, jossa asui suomenkielistä naisväestöä ja sijaitsi erilaisia teollisuuskeskittymiä. Takalan mukaan suomalaissiirtolaisia työskenteli esimerkiksi Petroskoin suksitehtaalla sekä Kontupohjan paperitehtaalla, joissa heidän työpanoksellaan oli merkittävä rooli.¹⁴⁷ Tehdastyöskentelyyn kannustavien kirjoitusten harvempi ilmeneminen selittyy kuitenkin metsätöiden ensisijaisuudella. Kostiainen toteaaakin, että ainakin suomalaissiirtolaisten kohdalla tehdastyöt olivat alana vähemmän työllistäviä kuin esimerkiksi rakennus-, maatalous- ja metsätyöt.¹⁴⁸

Houkuttelun taustalla oli Neuvostoliiton pyrkimys kasvattaa teollisuuden tuottavuutta viisivuotissuunnitelman ensimmäisinä vuosina 22–25 % ja vuonna 1931 jopa 45 %.¹⁴⁹ Tämä koski myös Karjalan ja Leningradin aluetta. Yltääkseen suuriin kasvusuunnitelmiin, Neuvostoliiton tehtaisiin ja tuotantolaitoksiin oli välttämätöntä mobilisoida laajoja työntekijäjoukkoja. Uusia työntekijöitä haettiin kaupunkien ja maaseudun työttömistä naisista sekä kansallisista vähemmistöryhmistä, joilla ei ollut aikaisempaa kokemusta tehdastyöskentelystä. Paikatakseen työvoimapulaa, maassa käynnistettiin vuonna 1930 kampanja, jonka tarkoituksena oli naisten joukkorekrytointi.¹⁵⁰

¹⁴⁷ Takala 2021, 92, 94.

¹⁴⁸ Kostiainen 1988, 128.

¹⁴⁹ Neuvostoliiton johdon asettamat tavoitteet teollisuuden kasvulle olivat huomattavat. Vaikka tavoitteita ei saavutettukaan, onnistuttiin Neuvostoliitossa nostamaan teollisuuden tuottavuutta ensimmäisien vuosien aikana 11–16 % vuodessa. Pelkästään tätä kasvua voidaan pitää vaikuttavana, sillä Keron mukaan harva maa on kyennyt vastaavanlaisiin kasvulukuihin. Kero 1983, 13.

¹⁵⁰ Ilič 1999, 35, 37.

Kampanjan innoittamia kirjoituksia alkoi esiintyä *TTLN*:ssa vuosina 1930 ja 1931. Vuonna 1930 lehden toimitus kirjoitti muun muassa siitä, miten työvoimasta oli puute, jota oli kasvatettava vetämällä kaupunkien ”yli 5 miljoonaa kotiemäntää” pois kotipuuhista. Kirjoituksen otsikko ”900 tuhatta naista teollisuuteen” kertoi lukijalle siitä naismäärästä, joita Neuvostoliitto tarvitsi tehtaisiinsa.¹⁵¹ Tätäkin kärkkäämpi oli vuoden 1931 mielipidekirjoitus, jossa suorastaan painostettiin naisia liittymään kasvutavoitteiden täyttämiseen. Otsikkotasolla naisille painotettiin miten ”5-vuotissuunnitelman kolmannen vuoden ohjelman täyttämiseksi tarvittiin 800 000 uutta työläisnaista”. Tämä onnistuisi vetämällä ”työläisten ja talonpoikain vaimot ja tyttäret tehtaisiin ja tuotantolaitoksiin”.¹⁵²

Naisten osallistuminen tehtaiden työelämään ei ollut mikään uusi ilmiö, sillä naiset olivat työskennelleet tehtaissa jo aiemmin. Merkittävä ero entiseen oli kuitenkin se missä määrin naiset osallistuivat tuotantoon ja minkälaisia tehtäviä heille teollisuudessa mahdollistettiin. Wendy Goldmanin mukaan ennen vuotta 1930 oli hyvin tyypillistä, että naiset työskentelivät keveimmillä teollisuuden aloilla kuten tekstiili- ja kumiteollisuudessa. Selvästi raskaammilla aloilla heitä ei juurikaan nähty. Syksyllä 1930 politiikassa tehtiin kuitenkin selvä käänös, kun NKP ryhtyi kampanjoimaan saadakseen äidit ja tyttäret tuotantolaitoksiin.¹⁵³ Naisia siirtyi teollisuuden työtehtäviin tämän jälkeen ennätysmääriä vallaten myös sellaisia aloja, jotka olivat aiemmin kuuluneet miehille.¹⁵⁴ Naispainotteisten teollisuustöiden lisäksi naiset ryhtyivätkin valmistamaan muun muassa hehkulamppuja tai toimivat insinööreinä.¹⁵⁵ *TTLN*:n vuoden 1931 kirjoituksessa kuvailtiin tätä naisen uudistunutta roolia ja asemaa seuraavasti:

Pohjoisella laivatelakalla, uusilla metsänkuljetushöyryillä, Leninin tehtaan eri työpajoissa, Elektritehtaan verstaissa, työaloilla, joilla ei ennen tunnettu naistyövoiman käyttöä, uurtaa nyt nainen miehen rinnalla. Eikä vain rivityöläisinä, vaan teollisuuden aktivisteina, ratsionalisoijina, tuoden uutta tehtaansa työn sisältöön. [--] Nainen ei ole enää yksistään konduktööri, kutoja, kirjanpitäjä, liikeapulainen. Hän on sorvari, sähkömonttööri, kontrollööri, ratsionalisoija – nainen on aktiivinen taistelija maamme teollistuttamisen kaikkein vastuunalaisimmilla asemilla.¹⁵⁶

¹⁵¹ 900 tuhatta naista teollisuuteen, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 10/1930, 4.

¹⁵² 5-vuotissuunnitelman kolmannen vuoden ohjelman täyttämiseksi tarvitaan 800.000 uutta työläisnaista. Työläisten ja talonpoikain vaimot ja tyttäret tehtaisiin ja tuotantolaitoksiin, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 2/1931, 9.

¹⁵³ Goldman 1993, 311–312.

¹⁵⁴ Goldman 2002, 1.

¹⁵⁵ Clements 2012, 213.

¹⁵⁶ Sanalla ratsionalisoija viitataan henkilöön, joka järkeisti teollisuutta ja tuotantoa antamalla parannusehdotuksia, joilla voitiin sujuvoittaa työn toteuttamista tai tehdä taloudellista säästöä. Leningradin tehtailta, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 10/1931, 2.

Uuden naiskuvan propagoiminen tapahtui lukijakunnalle perin juhlalliseen sävyyn kirjoituksen todetessa, mitä kaikkea naisen oli mahdollisuus olla. Aivan kuten metsätyöhön kannustavien kirjoitusten kohdalla, valettiin tämäkin tehtävä osaksi taisteluluksymystä, jonka suorittaminen nähtiin tapahtuvan teollistumisen kannalta kaikkein vastuullisimmissa paikoissa. Kirjoituksessa korostettiin myös monien muiden kirjoitusten tavoin, miten nainen työskenteli miehen kanssa rinta rinnan.

Neuvostoliitossa toistettu ajatus yhteiskunnalliseen työhön osallistuvasta naisesta oli marxilaiskirjailijoilta omaksuttu samoin kuin ajatus siitä, että työhön osallistuminen vapauttaisi naisen sukupuolten välillä vallitsevasta epätasa-arvosta. Marxisin oppi-isä Engels muun muassa uskoi naisten vapauttamisen olevan mahdollista vain, jos he osallistuivat täysin ja tasavertaisesti tuotantoprosessiin.¹⁵⁷ Naisten työn mahdollistama taloudellinen itsenäisyys nähtiin tärkeänä tekijänä naisten vapautumiselle ja sukupuolten väliselle tasa-arvolle.¹⁵⁸

Vaikka neuvostolehdet lupasivat naislukijoilleen uusia työmahdollisuuksia ja tasa-arvoista kohtelua työmailla, oli suhtautuminen naiseen työntekijänä hyvin ristiriitainen niin todellisuudessa kuin lehtien sivuilla. Attwood esimerkiksi toteaa *Rabotnitsan* vakuutelleen alkuun lukijakunnalleen NKP:n ja ammattiliiton tukevan naisten mukaan ottamista yhteiskunnalliseen työhön. Myöhemmin lehti kuitenkin punnitsi, olivatko naiset tosiaankin kykeneväisiä kaikkiin tehtäviin. Lehdessä arvuuteltiin muun muassa sitä olivatko naiset yhtä sitoutuneita ja vastuuntuntoisia kuin miestyöntekijät ja olisiko kuitenkin parempi pitää naistyöntekijöitä tarvittaessa töihin kutsuttavana joukkona.¹⁵⁹

Yhtä ristiriitainen oli *Työläis- ja talonpoikaisnaisen* viesti suomenkieliselle lukijakunnalleen. Ensin naisväestölle vakuutettiin naisten kelpaavan tukinuittajiksi, sorvareiksi ja työnjohtajiksi, kun taas toisella hetkellä naisten kuvailtiin sopivan paremmin kevyempiin työtehtäviin. Hyvänä esimerkkinä tästä on vuoden 1931 *TTLN*:n mielipidekirjoitus, jossa tämä ristiriitaisuus ilmeni yhden kirjoituksen sisällä. Mielipidekirjoituksessa kritisoitiin painokkaasti, miten naisia käytettiin säännöllisesti sekatoissa, vaikka käytäntö oli ”osoittanut, että ammattitaitoinen työläisnainen ei työskentele yhtään huonommin kuin vakinainen miestyöläinen”. Myöhemmin kirjoituksessa kuitenkin viitattiin, miten juuri naisille sopi vähemmän ruumiillisia ponnistuksia

¹⁵⁷ Attwood 1999, 31.

¹⁵⁸ Iiä 1999, 27–28.

¹⁵⁹ Attwood 1999, 89.

vaativa työ.¹⁶⁰ Eräissä toimituksen kirjoituksessa taas korostettiin, miten oli olemassa kokonaisia työaloja kuten kauppoja ja luottolaitoksia, joilta oli ”hyödyllisempää siirtää pois miestyövoima ja vaihtaa se naistyövoimaan”.¹⁶¹ Tämänkaltaista kirjoittelua tavattiin myös metsätyön osalta, jossa siinäkin määriteltiin hyvin selvästi, minkälaisiin tehtäviin nainen parhaiten soveltui:

...onkin nähty voimakkaita miehiä sijoitettuina sellaisiin töihin metsissä, jotka kuin luonnostaan kuuluisivat naisille. Tarkoitamme kaikellaisia järjestelytehtäviä, joissa ainoastaan tulee antaa ohjausta, puhua, selostaa, valvoa, kontrolloida, merkitä muistiin, kirjoittaa, laskea y.m., y.m. Niissä nähdään riskiä miehiä samaan aikaan kuin nähdään naisia sahaamassa puuta, nostamassa tukkia reelle, tai muussa raskaassa työssä. Tässä onkin korjaamisen varaa.¹⁶²

Lehtikirjoitusten välittämä ristiriitainen sanoma selittyy bolševikkien ajatusmaailmalla, jossa yhdistyivät marxilaiskirjailijoiden mielteet sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisesta, uskomukset naiskehosta sekä ennen kaikkea naisen tärkeimmästä tehtävästä synnyttää terveitä lapsia. Bolševikeille oli täysin luonnollista esittää aikakauslehdessä naisten tasavertaisuuden toteutuvan, vaikka heille ohjattiin naiselliseksi koettuja kevyempiä työtehtäviä. Tämän taustalla piilivät todennäköisimmin monien marxilaiskirjailijoiden linjaukset sukupuolten välisestä yhdenvertaisuudesta, joka ei suinkaan edellyttänyt osapuolten harjoittavan samanlaista, vaan samanarvoista työtä.¹⁶³ Kun suomenkielistä naisväestöä siis ohjattiin kevyen teollisuuden pariin tai heille osoitettiin vähemmän rasittavia työtehtäviä, nähtiin sen olevan samanarvoista kuin miesten osallistuminen fyysisesti koettelevampiin tehtäviin.

Samanarvoista panos oli siksi, että naisen ensisijaisena tehtävänä oli synnyttää uusia neuvostokansalaisia. Stalinin mukaan neuvostonaisilla oli samat oikeudet kuin miehilläkin eikä tämä suinkaan poistanut sitä tärkeää ja kunnioitettavaa tehtävää, jonka luonto oli hänelle suonut.¹⁶⁴ Velvoite näyttää koskeneen suomenkielistä naisväestöä, sillä ainakin vuoden 1929 *TTLN*:n julkaisemassa kirjoituksessa naisia valistettiin työläisäitien oikeuksista suojella terveyttään lasten kuolevaisuuden ehkäisemiseksi.¹⁶⁵ Naisten työn eriyttäminen oli hyväksyttävää mitä ilmeisimmin myös siksi, että naisten kehon uskottiin eroavan merkittävästi

¹⁶⁰ 5-vuotissuunnitelman kolmannen vuoden ohjelman täyttämiseksi tarvitaan 800.000 uutta työläisnaista. Työläisten ja talonpoikain vaimot ja tyttäret tehtäisiin ja tuotantolaitoksiin, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 2/1931, 9.

¹⁶¹ 900 tuhatta naista teollisuuteen, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 10/1930, 5.

¹⁶² J.M, Naiset metsätyöbrigadeja järjestämään, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 23/1931, 1.

¹⁶³ Ks. Esim. Attwood 1999, 90.

¹⁶⁴ Choi 2002, 151.

¹⁶⁵ Lääkäri H.: Lasten kuolevaisuudesta, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 4/1929, 8.

miehen ruumiista. Naistyöntekijöitä ja työsuojelua tutkineen Melanie Iličin mukaan 1920- ja 1930-luvun Neuvostoliitossa hallitsi yleinen uskomus, jonka mukaan nainen oli fysiologisilta ominaisuuksiltaan miestä heikompi.¹⁶⁶ Liian raskaiden tai likaisten töiden pelättiin rasittavan liiaksi naisten kehoa, joka saattoi ilmetä pahimmillaan verenkierto- tai kehityshäiriöinä.¹⁶⁷ 1930-luvun ensimmäisinä vuosina työelämästä vastaava kansankomissariaatti¹⁶⁸ laatikin listan, jossa se eritteli mitkä työt tuli osoittaa pääasiassa naisille. Attwoodin mukaan nämä tehtävät olivat usein niitä, jotka heijastelivat naisten roolia vaimoina ja äiteinä. Naisille suunnatut työtehtävät sijoittuivat muun muassa lastenhoito-, koulutus- ja palvelualoille ja heiltä kiellettiin sellaisten töiden tekeminen, joilla nähtiin olevan heikentävä vaikutus naisten kykyyn tuottaa terveitä lapsia.¹⁶⁹ Attwood toteaaakin lisääntymistehtävän olleen syy sille, miksei naisten odotettu työskentelevän tismalleen samoilla ehdoilla kuin heidän vastakkaisen sukupuolensa.¹⁷⁰ Koska naisen katsottiin olevan miestä heikompi ja hänen ensisijaista tehtäväänsä äitinä tuli suojella, oli suomenkieliselle naisväestölle suunnatun lehden ohjeistettava naisia sellaisille aloille, jotka takasivat naisten osallistumisen yhteiskunnalliseen työhön asemansa huomioon ottaen.

TTLN:ssa ja *NN*:ssa painotettiin tuon tuostakin naisen aseman olleen työelämässä tasavertainen suhteessa mieheen. Tämä olikin jossain määrin totta, sillä työsuojelulainsäädäntö oli ulotettu koskemaan myös naisia bolševikkien valtaannousun jälkeen. Se takasi naisille esimerkiksi oikeuden palkalliseen äitiyslomaan sekä pienokaistensa imettämiseen työaikana.¹⁷¹ Todellisuus oli kuitenkin tätä monimutkaisempi, josta kertovat myös *Työläis- ja talonpoikaisnaisessa* julkaistut kirjoitukset. Esimerkiksi vuonna 1931 ilmestyneessä mielipidekirjoituksessa naisia kehoitettiin käymään ”ankaraan taisteluun opportunistista naisten tuotannollisen työn aliarviointia vastaan” paljastaen säälimättömästi ”pikkuporvarillisten talousmiesten todellinen olemus, jotka laskevat naisen ala-arvoiseksi työntekijäksi”.¹⁷² Tämänkaltaiset kirjoitukset osoittavat, ettei sukupuolten yhdenvertaisuus toteutunut siten, kuten lehti antoi suurimman osan ajasta olettaa. Vaikka puolue kampanjoi vahvasti siirtääkseen

¹⁶⁶ Ilič 1999, 23–24, 101, 170.

¹⁶⁷ Ilič 1999, 97.

¹⁶⁸ Bolševikkien valtaannousun jälkeen perustettu hallintoelin, joka toimi ministeriön tavoin. Komissariaatti toimi Kansankomissaarien neuvoston alaisuudessa.

¹⁶⁹ Attwood 1999, 90.

¹⁷⁰ Attwood 1999, 10.

¹⁷¹ Ilič 1999, 44, 57–58.

¹⁷² 5-vuotissuunnitelman kolmannen vuoden ohjelman täyttämiseksi tarvitaan 800.000 uutta työläisnaisista. Työläisten ja talonpoikain vaimot ja tyttäret tehtäisiin ja tuotantolaitoksiin, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 2/1931, 9.

naiset laajasti teollisuuteen, kohtasivat naiset vastarintaa niin miespuolisten työntekijöiden kuin työntajiensa taholta. Historioitsijat Engel ja Goldman ovat tutkimuksissaan osoittaneet, miten miehet vastustivat naisten kouluttamista ja siirtämistä miesvaltaisiin työtehtäviin. Tämä ilmeni usein häirintänä, palkkaamatta jättämisenä tai siirtämisenä tehtaan huonoimpiin tehtäviin. Miespuoliset työntekijät eivät suostuneet jakamaan tietotaitoaan, vaan puolustivat asemaansa mustasukkaisesti. Työntajat taas saattoivat kieltäytyä palkkaamasta naisia edes naisvaltaisille teollisuudenaloille.¹⁷³ Yhtenä syynä kielteiseen asenteeseen oli naisia koskeva työlainsäädäntö, joka haittasi johtajien mielestä tehokkuuden ja maksimihyödyn saavuttamista teollisuudessa. Naiskehon erityisyyden ja sitä huomioivan työsuojelulainsäädännön valossa naisia pidettiin miestyövoimaa huonompana vaihtoehtona, jonka seurauksena naiset sijoitettiin teollisuuden keuhnoimpiin ja matalapalkkaisimpiin työtehtäviin.¹⁷⁴ Tämä oli mahdollista, koska neuvostojohto ei ollut tosiasiallisen kiinnostunut naisten yhdenvertaisuuden toteutumisesta. Kuten Engel osoittaa, neuvostojohto luopui jo vuonna 1928 naisten tasa-arvon edistämisestä sulkiessaan heidät ulos ammattiliitoista ja hyväksyessään vuonna 1930 naisasioita ajaneen Zhenotdel-osaston lakkautuksen¹⁷⁵. Päätösten seurauksena ponnistelut naistyöläisten kouluttamiseksi ja heidän asioidensa edistämiseksi tehtailla tukahdutettiin eikä naisasioita puolustettu enää puoluepiireissä.¹⁷⁶

Lehdessä ilmestynyt mielipidekirjoitus osoittaa, ettei Neuvostoliiton suomenkielinen naisväestö onnistunut säästymään siltä samalta kohtalolta, jonka niin moni muukin neuvostonainen työelämässään kohtasi. Tästä huolimatta lehdessä rakennettiin kuitenkin narratiivia siitä, miten tasa-arvo toteutui sosialistisessa yhteiskunnassa. Mikäli poikkeuksia ilmeni, syy oli kapitalistisen yhteiskunnan jäänteissä, jotka eivät olleet omaksuneet sosialismin mukana tuomia muutoksia. Lehtikirjoituksessa syyllistä haettiin ”pikkuporvareista”, eikä järjestelmästä, jonka tosiasiallinen intressi oli valjastaa tehtäisiin naistyövoimaa ennemmin kuin tarjota näille tasavertainen asema. Lehdessä vakuutettiin, että taistelu vanhoillisia kapitalistisia voimia vastaan kukisti naisiin kohdistuvan epätasa-arvon. Koska sosialistisessa yhteiskunnassa ei ollut tilaa sukupuolten väliselle epätasa-arvolle, ei lehdessä ei myöskään käsitelty naisten sijoittamista matalapalkkaisiin ja keuhnoihin työtehtäviin. Leningradin ja Karjalan aluekomitean alaisissa julkaisuissa keskityttiinkin korostamaan lehden lukijakunnalle

¹⁷³ Goldman 2002, 30, 31; Engel 2004, 174.

¹⁷⁴ Goldman 2002, 20, 31.

¹⁷⁵ Zhenotdel oli kommunistisen puolueen naisasiain osasto, joka toimi vuodesta 1919 aina vuoteen 1930. Sen tarkoituksena oli sivistää ja kouluttaa naisia heidän uudesta asemastaan ja roolistaan yhteiskunnassa. Osasto lakkautettiin, sillä naiskysymys nähtiin ratkaistuksi. myös Ks. esim. Hayden 1976, 150–173.

¹⁷⁶ Engel 2004, 173.

teollistumisen mukana tuomista mahdollisuuksista, joilla oli myönteisiä vaikutuksia naisen asemaan ja rooliin yhteiskunnassa.

Kuten edellä on osoitettu, suomenkieliselle naisväestölle suunnattu neuvostolehti keskittyi kirjoituksissaan kuvaamaan, miten jokaisen naisen tehtävänä oli osallistua metsä- ja tehdastöihin. Lukijakunnalle rakennettiin narratiivia erityisesti naisesta metsätyöntekijänä. Tämä tehtiin julkaisemalla aihetta käsitteleviä kuvia ja kirjoituksia, joissa naisia kehoitettiin, kannustettiin ja painostettiin metsätöihin. Uutta naiskuvaa propagoitiin julkaisemalla etenkin puolueen paikallisten miesaktiivien mielipidekirjoituksia. Naisen asema määriteltiin metsä- ja tehdastöitä käsittelevissä kirjoituksissa aiempaa tasavertaisemmaksi, kun naisille avautuivat mahdollisuudet työtehtäviin, joita miehet olivat saaneet aiemmin hoitaa. Vaikka lehdessä rakennettiin kuvaa kaikkivoipaisesta naisesta, ohjattiin naisväestö samalla kevyempien työtehtävien pariin. Tämän tarkoituksena oli saada naiset muistamaan heidän tehtävänsä neuvostokansan jatkuvuuden takaajina.

Aineiston tarkastelu tutkimuskirjallisuuden valossa osoittaa, että lehdessä välitetty naiskuva oli yhdistelmä naisille laajasti jaettua propagandaa, mutta se sisälsi myös alueellisia painotuksia pyrkiessään täyttämään viisivuotissuunnitelman tavoitteet. Erityisesti naisten painokas ja toistuva ohjaaminen metsätöiden pariin on osoitus siitä, miten lehden toimituskunta yritti osaltaan tehdä töitä viisivuotissuunnitelman tavoitteiden täyttämiseksi. Kun tarvittavaa työvoimaa ei ollut Neuvosto-Karjalassa tarpeeksi, oli lehden tehtävänä aktivoida, houkutellessa ja kannustaa suomenkielistä naisväestöä liittymään metsätöiden pariin. Osallistuessaan metsä- ja tehdastöihin, naiset eivät ainoastaan rakentaneet neuvostomaasta taloudellisesti vahvempaa yhteiskuntaa, vaan myös ylläpitivät sitä vahvistamalla sukupuolten välistä tasa-arvoa ja torjumalla sitä ulkoisilta uhilta.

3 Naiset luokkataistelijoina

3.1 Iskureita ja sosialistisen kilpailun sankarittaria

Neuvostonaisille suunnatuissa lehdissä propagoitu naiskuva ei tyytynyt kuvaamaan naisia pelkästään yhteiskunnan ylläpitäjinä ja rakentajina, vaan yksi olennaisimmista naisille välitetystä viesteistä oli naisen kuvaaminen luokkataistelijana. Tämä näkyi erityisen selvästi *Työläis- ja Talonpoikaisnaisessa* ja *Neuvostonaisessa* mitä enemmän viisivuotissuunnitelmassa edettiin. Vuodesta 1930 lähtien lehden sivuilla esiintyi yhä enemmän taisteluun, kamppailuun ja puolustukseen viittaavia kuvia, otsikoita, iskulauseita ja kirjoituksia, joiden kautta naisia kehoitettiin liittymään viisivuotissuunnitelman täyttämiseen osallistumalla esimerkiksi sosialistiseen kilpailuun, kulakkien hävittämiseen ja maanpuolustukseen. Lehti noudatti yleistä linjaa, sillä Lenoe Matthewin mukaan tämänkaltainen kuvasto oli hyvin tyypillistä 1930-luvun alkupuolella julkaistuissa neuvostolehdistä.¹⁷⁷

Kyseisen naiskuvan rakentamisen taustalla oli Vihavaisen kuvaama marxilainen ajattelu ja sen pohjalta noussut Stalinin marxismi-leninismi, jossa kummassakin korostui ajatus taistelusta. Vihavainen toteaa tutkimuksessaan, miten Stalinin ajattelussa taistelu muotoutui luokkayhteiskunnassa luokkataisteluksi, joka ei suinkaan päättynyt sosialismin saavuttamiseen, vaan kiihtyi sen aikana entisestään. Neuvostoliitossa omaksuttiin ajatus, että sosialistinen yhteiskunta ja kommunismiin siirtyminen edellyttivät armotonta ja määrätietoista kamppailua kaihtamatta niiden vaatimia uhrauksia.¹⁷⁸ Vihollisia löytyi niin rajojen sisä- kuin ulkopuolelta ja niiltä kaikilta neuvostokansalaisen oli suojauduttava ankaralla taistelulla.

Tutkielman jälkimmäisessä käsittelyluvussa tarkastelen, minkälaiseksi naisen rooli ja asema määriteltiin luokkataistelijan osalta lehdessä ja miksi tällaista naiskuvaa propagoitiin Leningradin ja Karjalan alueella asuneelle suomenkieliselle naisväestölle? Entä miten naiseen vedottiin tämän naiskuvan edistämiseksi? Aihetta koskeva pääluku on jaettu kolmeen pienempään osioon, joista luku 3.1. käsittelee naisia iskureina ja sosialistisen kilpailun sankarittarina, luku 3.2. kulakkeja ja uskontoa vastustavina neuvostokansalaisina ja luku 3.3. naisia Neuvostoliiton ulkoisten vihollisten torjujina maanpuolustuksessa. Tässä luvussa naisen kuvaamista luokkataistelijana tarkastellaan lähemmin iskuruuden ja sosialistisen kilpailun

¹⁷⁷ Lenoe 2004, 11.

¹⁷⁸ Vihavainen 1998a, 197.

kautta, jotka olivat Neuvostoliiton toimia viisivuotissuunnitelman tehostamiseksi ja näin ollen myös kapitalististen vihollisten kukistamiseksi.¹⁷⁹

Viisivuotissuunnitelmamme toteuttaminen neljässä vuodessa vaatii Neuvostoliiton työtätekeviltä suuria ponnistuksia ja uhrautuvaisuutta. Kuluvan talousvuotemme ensimmäinen neljännes osoittaa, että tuotantosuunnitelmat eivät ole tulleet täytetyiksi 100 %. Tämä vaatii, että aktiivisuus työläisnaistenkin keskuudessa on saatava huomattavasti kohoamaan. Rinnan työmiehen kanssa on työläisnaisenkin osallistuttava sosialistiseen kilpailuun ja iskubrikaadien työhön, sillä nykyhetkellä on tällä työllä ratkaiseva merkitys 5-vuotissuunnitelmamme toisen vuoden 100 % täyttämässä.¹⁸⁰

Yllä esiintyvä mielipidekirjoitus julkaistiin vuonna 1930 *Työläis- ja talonpoikaisnaisessa*. Siinä määriteltiin selvästi naisen rooli ja asema: naisten oli osallistuttava sosialistiseen kilpailuun ja iskurityöhön rinnan miesten kanssa, sillä maa tarvitsi neuvostokansalaisiaan aikaistetun viisivuotissuunnitelman toteutumiseksi.

Sosialistiseen kilpailuun ja iskuruuteen ohjaaminen yleistyivät tutkimassani lehdessä vuodesta 1930 lähtien. Taustalla oli neuvostojohdon paine viisivuotissuunnitelman tavoitteiden täyttämiseksi, johon pyrittiin ennätysajassa huolimatta maata koettelevista vaikeuksista teollisuudessa. Kuten Sheila Fitzpatrick tutkimuksessaan osoittaa, viisivuotissuunnitelma, joka oli määrä täyttää viidessä vuodessa, muuttui vuosien saatossa neljäksi vuodeksi. Oikeastaan koko taloussuunnitelma oli jatkuvan muutoksen alla ja vuosien 1928–1932 aikana suunnitelmasta nähtiin yhtenäisiä uusia versioita, joissa tuotantotavoitteet ja suunnitelman kesto vaihtelivat käsillä olevien kriisien ja haasteiden mukaan.¹⁸¹ Takalan mukaan Neuvostoliiton talouden voidaan katsoa olleen kriisissä vuosina 1930–1932, sillä suunnitelmatalouden tavoitteet jäivät täyttämättä tärkeimmillä tuotannon aloilla, sähkö- ja traktorien tuotannossa sekä esimerkiksi metallinjalostuksessa, vaikkakin sen saavutukset olivat mittavat verrattuna lamasta kärsiviin maihin.¹⁸² Neuvostojohdon pikajuoksu talouden ja teollisuuden kohottamiseksi heijastui suomenkielisille naisväestölle suunnatussa lehdessä iskuruuteen ja sosialistisen kilpailuun kehottamisena, sillä sen nähtiin olevan tehokas keino viisivuotissuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi ja jopa niiden ylittämiseksi.

¹⁷⁹ Kuten tutkielmassani on aiemmin mainittu, Neuvostoliitossa omavaraisen talouden uskottiin olevan keino selviytyä kapitalistisilta vihollismailta. Viisivuotissuunnitelma oli keino tämän saavuttamiseksi ja mitä paremmin suunnitelmatalous eteni, sitä paremmin maa kykeni puolustautumaan vihollisiltaan.

¹⁸⁰ Anni H., *Naiset sosialistiseen kilpailuun ja iskubrikaadeihin*, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 3/1930, 3.

¹⁸¹ Fitzpatrick 2008, 132.

¹⁸² Takala 2021, 85–86.

Mitä sitten tarkoitettiin sosialistisella kilpailulla ja iskurityöllä, johon naisia kehoitettiin? Sosialistinen kilpailu ja iskuruus olivat Neuvostoliitossa tunnettuja työmuotoja ensimmäisen viisivuotissuunnitelman aikana ja näkyvä osa aikansa neuvostolehtiä.¹⁸³ Kummankin työmuodon tavoitteena oli työn tuottavuuden kohottaminen, joka ilmeni hieman eri tavalla. Sosialistisessa kilpailussa oli usein kyse kampanjaluontoisesti järjestetystä kilpailusta, jonka tarkoituksena oli innostaa ystäviä, puolisoita, kollektiivituloja, pitäjiä ja tehtaita ottamaan mittaa toisistaan erilaisissa työtehtävissä.¹⁸⁴ Attwood esimerkiksi toteaa neuvostolehtien kuvanneen, miten sosialistisen kilpailun avulla kaupungeissa kamppailtiin työkoneiden ja tekstiilien tuotantomääristä, kun taas maaseudulla käytiin lämminhenkistä mittelöä siitä, kuka onnistui lypsämään eniten maitoa.¹⁸⁵

Siinä missä sosialistinen kilpailu oli hyvään yhteishenkeen nojaava ja innostava tapa saada neuvostokansalaiset kiinnostumaan heille osoitetuista työtehtävistä, oli iskuruus selvästi tavoitteellisempaa ja pitkäkestoisempaa toimintaa työtehokkuuden nostamiseksi. Kostiainen toteaa iskuruuden olleen työmuoto, joka vaati jatkuvasti tuotantotavoitteiden normien täyttämistä ja niiden ylittämistä työpaikoilla. Iskureiksi tulivat nimetyiksi sellaiset, jotka osoittivat erityistä taituruutta, nopeutta tai esimerkiksi kestävyyttä työtehtävissään. Usein iskurityöt kohdistettiin suuremmille työryhmille eli ”iskuprikaateille”, joiden tehtäväksi annettiin yksittäisen tehtävän tai urakan suorittaminen. Mikäli työntekijät epäonnistuivat tehtävässään, he saivat osakseen moitteita ja pahimmillaan palkan laskun saavuttamattomasta työtavoitteesta.¹⁸⁶

Kummatkin edellä mainituista työmuodoista olivat olennaisia kamppailussa luokkavihollista vastaan. Kun neuvostokansalaiset työskentelivät tehokkaasti kohottaakseen Neuvostoliiton teollisuutta ja taloutta, kykeni maa puolustautumaan paremmin kapitalistisilta vihollisiltaan. Kamppailua luokkavihollista vastaan käytiin kaikilla rintamilla. *TTLN*:ssa ja *NN*:ssa suomenkielistä naisväestöä ohjeistettiin iskuruteen ja sosialistiseen kamppailuun moneltakin osin. Voidaan oikeastaan sanoa, ettei ollut olemassa mitään sellaista toimea, johon näitä työnmuotoja ei olisi lehdessä ulotettu. Maaseudun tehtävien osalta *Työläis- ja talonpoikaisnaisessa* julkaistiin esimerkiksi vuoden 1931 keväällä pääkirjoitus, jossa lehden toimituskunta teki naisille selväksi, miten ”toinen bolshevistinen kevätkylvökamppailu” saneli

¹⁸³ Attwood 1999, 97; Lenoë 2004, 11.

¹⁸⁴ Attwood 1999, 97; Koivunen 2006, 87.

¹⁸⁵ Attwood 1999, 97.

¹⁸⁶ Kostiainen 1988, 135–136.

sekä työläis- että talonpoikaisnaisille ”vakavia tehtäviä”¹⁸⁷ Saman vuoden syyskuussa lehdessä julkaistiin puolueen laatima kirjoitus, joka painotti lukijakunnalle miten ”sadon aikanaan korjaaminen, sen huolellinen ja kunnolliseen säilöön saattaminen” oli sen ”hetken tärkein taloudellinen iskutehtävä maatalouden alalla”.¹⁸⁸ Teollisuuden osalta *TTLN*:ssa taas esimerkiksi todettiin vuonna 1930, miten merkittävää oli ”työläisnaisten järjestämisellä teollisuussuunnitelman täyttämiseksi sosialistisessa kilpailussa ja iskuryhmäläisyydessä”.¹⁸⁹ Lisäksi lehdessä esiintyi metsäteollisuutta käsitteleviä kirjoituksia, joissa korostettiin iskuruuden olevan tarpeellinen toimi metsätyötavoitteiden saavuttamisen kannalta.¹⁹⁰

Useimmiten iskuruus ja sosialistinen kilpailu kohdistettiin lehdessä maaseudun työtehtävien tehostamiseen. Tämä tapahtui siitäkin huolimatta, että työmuotoja hyödynnettiin Neuvostoliitossa ensisijaisesti teollisuuden aloilla.¹⁹¹ Erityisesti kevätkylvöjen suorittamien ja viljan talteen ottaminen edellyttivät lehdessä kollektiivitulojen naisilta sosialistista kilpailua tai iskutyötä toistuvasti vuosina 1930–1932. Iskuruuden ja sosialistisen kilpailun ohjaamista maatalouden tehtäviin selittää varmasti se, että Karjala ja Leningrad olivat alueina maa- ja metsätalouspainotteisia. Kuten edeltävässä luvussa kuvattiin, teollisuustyö ei myöskään lukeutunut suomalaisloikkarien keskuudessa ensisijaisiin työtehtäviin. Oli siis varsin luonnollista, että suomenkieliselle naisväestölle suunnattu lehti ohjasi iskuruutta ja sosialistista kamppailua toteutettavaksi niillä aloilla, joilla suurin osa suomenkielisestä väestöstä työskenteli.

Lehtikirjoitukset sijoittuvat myös aikaan, jolloin Neuvostoliitossa ajettiin läpi yksittäisten tilojen yhdistäminen kolhooseiksi viljanviljelyalueilla. Niillä alueilla, joilla viljanviljely oli tärkeä elinkeino, tilojen kollektivisointi tuli saattaa päätökseen syksyllä 1930 tai viimeistään keväällä 1931.¹⁹² Leo Suni toteaa myös omassa tutkimuksessaan, miten vuoden 1930 alkupuolella neuvostoviranomaiset olivat Leningradin alueella erityisen huolissaan kevätkylvöjen toteutumisesta, sillä yhteistilojen toteutuminen ei käynyt toteen odotetulla tavalla.¹⁹³ Suurinta kiusaa alueella tekivät inkeriläiset, jotka osoittivat vastarintaa jättämällä kevätkylvöt tekemättä.¹⁹⁴ Lehdessä julkaistujen kirjoitusten tarkoituksena olikin luultavimmin

¹⁸⁷ Toinen bolshevistinen kevätkylvö, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 6/1931, 2.

¹⁸⁸ Sato kunnolla talteen, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 17/1931,1.

¹⁸⁹ Uusien tehtävien edessä, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 9/1930, 1.

¹⁹⁰ Ks. esim. Hörökörva, Tunkuan naiset metsätyösuunnitelmia täyttämässä, *Neuvostonainen* 5/1932, 5.

¹⁹¹ Koivunen 2006, 88.

¹⁹² Lubachko 1972, 95–96.

¹⁹³ Suni 1992, 305.

¹⁹⁴ Reuter 2019, 149.

ohjeistaa vastaperustetuille ja vielä perustamattomille tiloille minkälaisiin työtehtäviin yhteistilojen tuli tarttua ja miten työ tuli niissä hoitaa. Viesti oli suunnattu etenkin vastarintaan asettuneille inkeriläisille, jotka olivat suurilta osin talonpoikaisväkeä ja kollektivisointi uudistuksien kohteena.

Maaseudun työtehtävien lisäksi iskuruutta ja sosialistista kamppailua ohjattiin lehdessä useimmiten myös lukutaidon ja poliittisen aktiivisuuden lisäämiseen. Tämä asetettiin erityisesti naisdelegaattien¹⁹⁵ tehtäväksi, vaikka sanoma oli tosin jaettu kaikille naislukijoille. Historioitsija Pia Koivunen toteaa, että vaikka sosialistisen kilpailun painopiste oli pääpiirteittäin teollisuudessa, hyödynnettiin sitä myös kulttuurin ja sivistyksen lisäämiseen.¹⁹⁶ Tätä mukaillen vuonna 1930 *Työläis- ja talonpoikaisnaisessa* julkaistussa mielipidekirjoituksessa esimerkiksi todettiin Leningradin alueella olleen kaikkiaan 400 000 lukutaidotonta ihmistä, joista suurin osa oli naisia. Poistaakseen lukutaidottomuuden delegaattien oli ”otettava käytäntöön kilpailutapa” ja järjestettävä mitteloita lukutaidottomien ja koulujen kesken.¹⁹⁷

Sosialistisen kilpailun ja iskuruuden ulottaminen lukutaitoon ja poliittiseen aktiivisuuteen selittyvät osin kulttuurivallankumouksella. Kuten Kangaspuro osoittaa tutkimuksessaan, kulttuurivallankumouksen tavoitteena oli muodostaa neuvostokansalaisista homogeeninen joukko, jotka jakaisivat keskenään samat arvot, normit ja ideologisen sivistyksen. Tämä oli tarkoitus toteuttaa nostattamalla kansalaisten lukutaitoa.¹⁹⁸ Lukutaidon edistäminen oli oleellista siitä syystä, että sen nähtiin olevan avain ideologisen sanoman leviämässä, väestön koulutustason nostamisessa ja kansalaisten poliittisen aktiivisuuden lisäämisessä. Lukutaitoinen ja politiikkaan osallistuva kansa oli paremmin ohjattavissa, tuotteliaampaa ja tietoisempia vihollisistaan.¹⁹⁹ Vuonna 1930 NKP julistikin kulttuurivallankumouksen

¹⁹⁵ Naisdelegaateilla tarkoitettiin edustajia, joiden oli tarkoitus yhdistää työläisväestön naiset osaksi puolueen toimintaa. Delegaattit järjestivät kokouksia ja valistusiltamia, jossa he agitoivat esimerkiksi kollektiivitulojen perustamisen puolesta, esittivät puolueen uusimpia linjauksia, kampanjoivat lukutaidottomuuden poistamiseksi ja houkuttelivat naisia osallistumaan vaaleihin. Delegaattityö edellytti myös puoleen edustamista tuotannon eri työtehtävissä sekä yhteiskunnallisilla aloilla, joihin lukeutuivat esimerkiksi lastenhoito ja koulutus. Ks. esim. *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 9/1930, 12; Lähtenmäki 2022, elektroninen lähde: Luku 5 Olkaamme iskureita, brigadiireja, kadeereita. Iskurinaiset eturivissä.

¹⁹⁶ Koivunen 2006, 88–89.

¹⁹⁷ A.F., Valistustyön iskutehtäviä, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 10/1930,6. Kirjoituksen hyvä asiakieli paljastaa kirjoittajan olleen korkea-arvoinen puolueaktiivi. Kirjoittaja saattoi olla SKP:n naisaktiivi Aino Forsten, johon puumerkki on yhdistettävissä. Forsten toimi Neuvostoliitossa arvostetuissa viroissa. Hänellä oli kokemusta esimerkiksi Karjalan työkansan kommuunin poliittisen valistusosaston johtajan tehtävistä. Lintunen 2015, 213–214.

¹⁹⁸ Kangaspuro 2000, 148.

¹⁹⁹ Koivunen 2006, 31.

päättehtäväksi lukutaidottomuuden poistamisen.²⁰⁰ Tämän puolesta lehden toimituskunta näyttää päättäneen taistella kehottaessaan naisdelegaatteja poistamaan lukutaidottomuuden sosialistisen kilpailun avulla.

Kulttuurivallankumous ei kuitenkaan yksistään selitä sitä, miksi sosialistinen kilpailu ja iskuruus ulotettiin *TTLN*:ssa ja *NN*:ssa lukutaidottomuuden poistamiseen ja poliittisen aktiivisuuden lisäämiseen. Suomenkieliselle naisväestölle suunnattu sivistyksen lisääminen perustuikin valloilla olleeseen ajatukseen naisesta miestä takapajuisempana. Elisabeth Woodin mukaan ajatus oli laajasti omaksuttu niin kansan kuin bolševikkien keskuudessa. Koska naiset olivat miehiä vähemmän koulutautuneita että lukutaidoiltaan heikompia, heidän katsottiin olevan myös alttiimpia vihollisten vaikutuksille.²⁰¹ Tätä mukaillen vuoden 1930 *TTLN*:n mielipidekirjoituksessa todettiin, miten lukutaitoa tarvittiin, jotta naiset oppisivat ymmärtämään ”mikä on totta, mikä on valetta” ja kyetäkseen ”vapauttamaan köyhän talonpojan” vihollisten vaikutuksesta.²⁰² Lukutaidon ja poliittisen aktiivisuuden lisääminen oli erityisen tärkeää suomenkielisen naisväestön kohdalla siksi, että suomalaisnaisia pidettiin luultavimmin vieläkin takapajuisempina kuin heidän venäläissyntyisiä sisariaan. Ainakin Kangaspuro osoittaa omassa tutkimuksessaan, miten vähemmistöihin kohdistuneen kansallisuuspolitiikan oli tarkoitus johdattaa jälkeenyjääneet vähemmistökansat pois pimeydestä ja tuoda heidät ”venäläisen työväenluokan tasolle”.²⁰³

Houkutellakseen suomenkielisen naisväestön iskurityöhön ja sosialistiseen kilpailuun, lehti pyrki vaikuttamaan lukijakuntaansa monin eri tavoin. Kuten monien muidenkin aihepiirien kohdalla, naisille uskoteltiin heidän olevan merkityksellisiä viisivuotissuunnitelman toteutumisen kannalta. *TTLN*:n toimitus kirjoitti pääkirjoituksessaan esimerkiksi siitä, miten ”kevätkampailun menestyminen riippuu suuresti naisista”.²⁰⁴ Luokkataistelijan rooliin nojaten naisia muistuteltiin myös siitä, miten tärkeää iskuruus ja sosialistinen kamppailu olivat luokkavihollisen torjunnassa. Esimerkiksi vuoden 1932 *NN*:n pääkirjoituksessa julistettiin uhmakkaasti kevätkylvökamppailun olevan ”isku kapitalistien sodan valmisteluille neuvostovaltaa vastaan”. Kirjoituksessa myös korostettiin, miten rohkaisevaa sosialismin

²⁰⁰ Koivunen 2006, 49.

²⁰¹ Wood 1997, 5, 15.

²⁰² A.F., Valistustyön iskutehtäviä, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 10/1930,6.

²⁰³ Kangaspuro 2000, 55.

²⁰⁴ Toinen bolshevistinen kevätkylvö, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 6/1931, 2.

taloudellinen menestys oli kapitalistimaiden vallankumousta suunnitteleville taistelutovereille.²⁰⁵

Merkittävin toimituskunnan hyödyntämistä vetoamiskeinoista oli työmuotojen ja niihin osallistuneiden naisten avoin ihannoiti, joka ylsi parhaimmillaan sankaritarinoiden tasolle. Sosialistiseen kilpailuun ja iskurityöhön kannustaminen näkyivätkin siten, että lehdessä ryhdyttiin julkaisemaan innokkaasti naisten saavutuksista kertovia kuvia ja kirjoituksia, joissa iskureita ja sosialistiseen kilpailuun osallistuneita naisia ihannoitiin. Usein näissä kirjoituksissa ja kuvissa tunnustusta saaneet naiset tulivat mainituiksi henkilökohtaisesti ja heidän saavutuksistaan työrintamalla raportoitiin yksityiskohtaisesti. Suomenkieliselle naisväestölle suunnatussa lehdessä yleistyivätkin yksittäisten naisiskurien kuvat, joiden alapuolella lueteltiin heidän nimensä ja työnsä saavutukset. Myös Koivunen on havainnut samanlaisen ilmiön tutkiessaan NKP:n nuorisjärjestön lehteä *Komsomolskaja Pravdaa*, jossa iskurityöläiset esiteltiin ”yksilöinä henkilötietoineen ja kasvokuvineen”.²⁰⁶

Ihailevia, naisten saavutuksista kertovia kirjoituksia ilmentää hyvin vuonna 1932 *Neuvostonaisessa* julkaistu kirjoitus. Siinä raportoitiin, miten Koivuniemen työpisteellä Maria ja Katri Aleksejeva olivat yhdessä tuumin nostaneet työn tuottavuutta suorittamalla puun hakkuita ”9,5 kkm:n²⁰⁷ päivässä”. Kevättämäjärvellä Anna Mallukova oli kirjoituksen mukaan taas yltänyt 7 kkm:n omalla työpisteellään. Kyseiset hakkuutulokset olivat ilmeisen merkittävät kirjoittajan haikaillessa lisää ”sellaisia Anneja, Kaisoja ja Mareja ym jotka näin reippain ottein” kilpailisivat miesten kanssa ja täyttäisivät metsätyötehtävät ennen määräaika. ²⁰⁸ Nostamalla esiin näitä ”Anneja, Kaisoja ja Mareja” lehden toimituskunta halusi selvästi viestiä lukijakunnalleen, minkälaiset naisiskurit ovat kunniaksi Neuvostoliitolle ja sen viisivuotissuunnitelmalle. Koivunen toteaaakin, että vaikka työmuotojen päällimmäisenä tarkoituksena oli tuotannon kasvattaminen ja teollisuuden tehostaminen, sosialistisen kilpailun ja iskuruuden kautta neuvostojohto pyrki iskostamaan työväestöön kuvan oikeanlaisesta työkulttuurista ja työläisestä.²⁰⁹ Julkaisemalla iskureita ihailevia lehtikirjoituksia ja kuvia, toimituskunta jakoi paitsi tunnustusta ja eräänlaisen palkinnon työnsä hyvin suorittaneille

²⁰⁵ Tehtävistämme kansainvälisenä naistenpäivänä, *Neuvostonainen* 5/1932, 2.

²⁰⁶ Koivunen 2006, 101.

²⁰⁷ Tällä tarkoitetaan luultavasti puutavaran mittaamisyksikköä, kiintokuutiometriä. Nykyisin yksikkö tunnetaan lyhenteellä k-m³.

²⁰⁸ Hörökörva, Tunkuan naiset metsätyösuunnitelmia täyttämässä, *Neuvostonainen* 5/1932, 5.

²⁰⁹ Koivunen 2006, 96.

naisille, se rakensi myös tietoisesti kuvaa tavoitteet täyttävistä ja ylittävistä naisista toivoen, että lukijakunnasta löytyisi varmasti muitakin naisia, jotka tavoittelisivat tätä naisihannetta.

Iskureiden ihannointi eteni lehdessä jopa niin pitkälle, että kamppailuun osallistuneista naisista kirjoitettiin sankareina. Näin tapahtui esimerkiksi vuoden 1931 *Työläis- ja talonpoikaisnaisessa*, jossa kuvattiin, miten eräällä traktoritehtaalla naisiskurit olivat ponnistuksillaan onnistuneet kuromaan umpeen tehtaan tuotantotavoitteet:

Tammikuulla ei tehdas täyttänyt suunnitelmaa osien valmistuksessa. Sähkösanomat trusteilta ja konetraktoriasemilta puhuivat siitä, että repeämä tehtaalla – on repeämä bolshevistisiin kevätkylvöihin valmistautumisen koko rintamalla. Silloin tehtiin tehtaassa hälyytys. Ja silloin naissorvariosastolla päätettiin ahertaa kolme vuoroa peräkkäin. Iskurityönsä ansiosta pääsi tehdas repeämistään ja antoi luvatut traktoriosat. Yhteisen taistelun taustalta eroittautuu useita erikoissankareita, [--] jotka vielä eilen olivat vieraita teollisuudelle ja tänään urheasti voittivat repeämät. Oli naistovereita, jotka helmi-maaliskuulla seisoivat 14 tuntia peräkkäin koneidensa ääressä. Itsealoitteisesti vapaaehtoisuuden perusteella.²¹⁰

Työlleen, valtiolle ja tuotantosuunnitelmille uhrautuvien naisten korottaminen sankareiksi ei ollut pelkästään lehden toimituskunnan hyödyntämä narratiivi lukijakuntaan vetoamiseksi, sillä sankarikuvaa hyödynnettiin laajasti aikansa neuvostolehdistä. Kuten Koivunen osoittaa omassa tutkielmassaan, sankarikuvaa oli käytetty Neuvostoliitossa jo aikaisemmin kuvaamaan työlle ja neuvostoyhteiskunnalle uhrautuneita isompia joukkoja. Viisivuotissuunnitelman edetessä ja etenkin vuodesta 1931 lähtien sankarikuvat kuitenkin yksilöityivät.²¹¹ Myös Chatterjee toteaa, miten naissankariudesta muodostui 1930-luvulla näkyvä kerronnallisuuden muoto, jota media aktiivisesti hyödynsi.²¹² Sankaritarinat olivat aktiivisesti kytköksissä työn tekemiseen ja sankarittaret olivat taustoiltaan aivan tavallisia tai jopa köyhiä työläis- ja talonpoikaisnaisia.²¹³ Neuvostolehden suosima sankarinarratiivi selittääkin, miksi suomenkielisille neuvostonaisille suunnatussa lehdessä ihailtiin tuotantotavoitteet saavuttaneita tai niitä ylittäneitä ”Anneja, Kaisoja ja Mareja” sekä tehtaiden ”erikoissankareita”. Sankarikuvan muutos ensimmäisen viisivuotissuunnitelman aikana taas selittää sitä, miksi lehdessä siirryttiin työprikaatien ja piirien sijasta ihaillemaan yhä useammin yksittäisiä henkilöitä.

Iskutyöhön ja sosialistiseen kilpailuun osallistuneiden naisten esittäminen sankarittarina palveli *TTLN*:ssa ja *NN*:ssa myös yksilöllisempiä tarkoituksia. Attwood toteaa esimerkiksi, miten

²¹⁰ Leningradin tehtailta, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 10/1931, 2.

²¹¹ Koivunen 2006, 73,76, 100.

²¹² Chatterjee 2002, 135.

²¹³ Chatterjee 2002, 140, 143–144.

naisille suunnatuissa neuvostolehdistä talonpoikaisnaisista rakennettiin sankarillista kuvaa siksi, että niiden tarkoituksena oli haastaa tosielämässä ilmenneet naismellakoitsijat ja tarjota vastineeksi positiivisempiä roolimalleja maaseudun naisväestölle.²¹⁴ Ei ole varmasti sattumaa, että suomenkieliselle naisväestölle suunnatussa lehdessä naissankareita löytyi erityisesti maatalouden työtehtävien saralta, sillä erityisesti inkeriläisväestö vastusti maaseudun tilojen ja tehtävien uudelleen järjestelyä. Kirjoittamalla kollektiivitulojen iskureista ja sosialistisen kilpailun sankarittarista, lehti pyrki kuvaamaan lukijakunnalle naisten keskuudessa olleen niitän, jotka tarttuivat innokkaasti heille määrättyihin uusiin työtehtäviin.

Edellä mainittujen keinojen lisäksi lehden toimituskunta yritti voittaa lukijakuntansa puolelleen julkaisemalla innostavia kirjoituksia, joissa iskuruudesta ja sosialistisesta kilpailusta pyrittiin luomaan perin jännittävää ja mieluisaa kuvaa. Näissä teksteissä työtavoitteiden saavuttaminen ja ylittäminen oli naisille silkkaa autuasta onnea, eikä naisia suinkaan haitannut tehdä ylityötunteja. Vuoden 1931 *Työläis- ja talonpoikaisnaisessa* julkaistiin esimerkiksi raportti, jossa kuvattiin, miten erään kommuunin naisväki oli sosialistisen kilpailun myötä ”kuin uuteen elämään herännyt”. Kommuunin navetta- ja keittiötyöläisten välillä oli solmittu mieltä nostattava sosialistinen kilpailu, joka edellytti työn sataprosenttista täyttämistä ja ylitöitä. Kirjoituksen mukaan naiset olivat kisailusta jopa niin tohkeissaan, että he kilpailivat keskenään työvuoroista ja suorastaan itkivät, jolleivat päässeet töihin.²¹⁵ Sosialistisen kilpailun ja iskuruuden kuvaaminen edellä mainitulla tavalla noudatti neuvostojohdon ylläpitämää propagandaa. Koivunen on omassa tutkielmassaan tuonut esiin, miten iskurityön esittäminen vapaaehtoisena ja työväenluokasta lähtöisin olevana oli valtiojohdon hyödyntämä propagandakeino. Iskuruudesta rakennetun kuvan mukaan tavoitteiden ylittäminen oli kansalaisten halusta syntynyt ilmiö, ei valtiojohdon asettama vaatimus.²¹⁶ Samanlaista propagandan keinoa hyödynnettiin selvästi tutkimassani lehdessä sen kuvatessa, miten malttamattomia naiset olivat osallistuakseen sosialistiseen kilpailuun. Samalla lehti vahvisti kuvaa siitä, minkälainen nainen oli esimerkillinen neuvostotyöläinen ja luokkataistelija.

Lukijakuntaa yritettiin saada kiinnostumaan iskuruudesta ja sosialistisesta kamppailusta tarjoamalla myös niin sanottua ”keppiä ja porkkanaa”. Julkisen tunnustuksen lisäksi lehden teksteissä korostettiin, miten parhaille työntekijöille oli jaossa konkreettisia palkintoja. Laiskureille sen sijaan oli osoitettavissa häpeäpilkun rooli. *TTLN*:ssa julkaistiinkin vuonna

²¹⁴ Attwood 1999, 94.

²¹⁵ Aino Kreuz, Jännittävä ottelu, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 10/1931, 14.

²¹⁶ Koivunen 2006, 95–96.

1931 raportti, jossa kuvattiin Volodarskin pukutehtaalla olleen työläisille kaksi erilaista sähkötaulua. Ensimmäiseen merkittiin ”heidän työnsä, kilpailujen tulokset ja rokulipäivänsä”, kun taas punaiselle taululle pääsivät parhaat työntekijät. Raportin mukaan parhaimmat iskurit tulivat palkituiksi kunnialipuilla ja ”tahallisesti rokulipäiviä pitäneet” joutuivat ”mustalle listalle”.²¹⁷ Tällaisten lehtikirjoitusten tarkoituksena oli varmasti saada naiset osallistumaan tehokkaaseen työskentelyyn viisivuotissuunnitelman hyväksi. Mikäli mahdollisuus julkisesta tunnustuksesta ja konkreettisista palkinnoista ei ollut riittävä motivaatiotekijä, laskettiin toimituksessa julkisen häpeän olevan sellainen. Pelko mustalle listalle joutumisesta oli myös todellinen, sillä erinäiset listat norminsa alittaneista ja ylittäneistä olivat Neuvostoliitossa tavanomaisia.²¹⁸ Laiskuriksi leimautuminen ei myöskään ollut neuvostoyhteiskunnassa mitätön asia. Kuten Koivunen osoittaa, luokkaviholliseksi voitiin luetella myös laiskasti työskennelleet työläiset, jotka olivat yhteiskunnan edistyksen kannalta haitallisia tekijöitä.²¹⁹ Niinpä tehokkaana työntekijänä toimiminen ei ollut ainoastaan isku kapitalistisille vihollismaille, vaan myös vastaisku neuvostoyhteiskunnassa väitetysti vielä vaikuttaneille luokkavihollisille, jotka tarpeettomalla hidastelullaan sabotoivat sosialistista rakennustyötä.

Tutkielmassa käytetyn kirjallisuuden pohjalta on mahdotonta antaa aukotonta vastausta sille, miksi lehden toimituskunta pyrki aktiivisesti vetoamaan suomenkieliseen naisväestöön saadakseen heidät mukaan sosialistiseen kamppailuun ja iskutyöhön. On selvää, että lehden toimituskunta noudatti valtiovahdon propagandaa eikä ollut tässä suinkaan ainoa. Vertailu toisiin neuvostolehtiin osoittaa, että lukijakuntaa kannustettiin sosialistiseen kilpailuun ja iskurityöhön muissakin lehdissä. Näin tapahtui esimerkiksi Koivusen tutkimassa *Komsomolskaja Pravdassa* ja Attwoodin tutkimissa *Rabotnitsassa* ja *Krest'yankassa*. Lehden toimituskunnalla oli kuitenkin omat lehden kohderyhmää koskevat syynsä lukijakuntansa sitouttamiseksi edellä mainittuihin työmuotoihin. Kuten aiemmin on osoitettu, sosialistista kilpailua ja iskuruutta ohjattiin toteutettavaksi lukijakunnalle esimerkiksi maataloustöiden saralla juuri siksi, että viljan viljely ja sadon korjaaminen olivat tärkeitä Leningradin ja Karjalan alueella. Inkeriläiset talonpoikaisnaiset vastustivat myös kollektivisoinnin mukana tuomia muutoksia tiloihin ja töiden järjestelyyn, jota pyrittiin paikkaamaan esittelemällä positiivista kuvaa työmuodoista ja niihin osallistuneista naisista.

²¹⁷ Selma täti, Opintomatka Volodarskin pukutehtaalle, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 19/1931, 3.

²¹⁸ Kostiainen 1988, 136.

²¹⁹ Koivunen 2006, 98.

On kuitenkin syytä muistaa, että lehden kohderyhmä koostui useista erilaisista lukijasegmenteistä. Vuosina 1930–1932 Neuvostoliittoon saapuneilla siirtolaisilla ja loikkareilla oli varmasti oma vaikutuksensa iskuruutta käsittelevien tekstien lisääntymiselle. Takala on tuonut omassa tutkimuksessaan esiin, miten Neuvostoliittoon tulleilla amerikansuomalaisilla ja loikkareilla oli usein ongelmia sopeutua yhteiskuntaan. Tulokkaat olivat nähneet toisenlaista elämää eivätkä olleet yhtä ohjailtavissa, kuten Venäjällä ikänsä asuneet. Takala selittääkin sosialististen ihanteiden särkyneen monien kohdalla, eikä monikaan omaksunut uutta elämäntapaa, pitänyt itseään proletaarisena neuvostokansalaisena eikä ylistänyt sosialistisen järjestelmän saavutuksia.²²⁰ Tulokkaiden oli myös vaikea hyväksyä esimerkiksi sitä, miten työpaikoilla meneteltiin ja miten työt järjestettiin. Verrattuna venäläiseen työväestöön, Neuvostoliittoon muuttaneet vaativat muun muassa työn parempaa organisointia, säännöllisiä lomia ja seisokkien estämistä. Konfliktitilanteissa amerikansuomalaiset ja loikkaarit hyödynsivät Takalan mukaan kapitalistissa maissa opittuja työtaistelukeinoja kuten lakkoja ja työnseisauksia, joka näyttäytyi neuvostojohdolle merkinä siitä, etteivät tulokkaat ymmärtäneet liiemmin sosialistisen yhteiskunnan rakentamisesta eivätkä puolueen taktiikasta.²²¹

Lehden toimituskunta oli todennäköisesti tietoinen näistä tulokkaiden keskuudessa ilmenneistä ongelmista. Julkaistessaan iskuruuteen ja sosialistiseen kilpailuun kannustavia kirjoituksia, lehti halusi saavuttaa Neuvostoliittoon muuttaneet loikkaarit ja amerikansuomalaiset tavoittaakseen niskuroijat ja ohjeistaakseen heille minkälaisen roolin heidän tuli neuvostoyhteiskunnassa ottaa. Työpaikoilla kapitalismin oloissa tunnettuja työtaistelumuotoja käyttäneet tulokkaat oli saatava ymmärtämään, ettei moinen käytös ollut sallittua neuvostoyhteiskunnassa ja että niskuroinnin sijaan heidän tulisi ottaa osaa sosialistiseen rakennustyöhön iskuruuden ja sosialistisen kilpailun merkeissä. Koska tulokkaat olivat jo nähneet toisenlaista elämää, heitä oli kuitenkin vaikeampi vakuuttaa. Lehden toimituskunta hyödynsi varmasti osittain tästä syystä runsaasti erilaisia keinoja saadakseen tulokkaat mukaan sosialistiseen kilpailuun ja iskurityöhön. Tämä kävi parhaiten korostamalla miten ihanteellisia ja sankarillisia työmuotoihin osallistuneet työläiset olivat.

Neuvostopropagandaa myötäillen lehti kuvasi lukijakunnalleen, miten jokaisen esimerkillisen naisen roolina ottaa osaa sosialistiseen kilpailuun ja iskurityöhön. Aivan kuten metsä- ja

²²⁰ Takala 2021, 160.

²²¹ Takala 2021, 145, 148.

teollisuustöiden kohdalla, naisten oli tehtävä tämä rinnan miesten kanssa. Naisille ohjattu tehtävä oli erityisen tärkeä paitsi viisivuotissuunnitelman toteutumisen kannalta myös siksi, että tehokas työskentely maan teollisuuden ja talouden hyväksi auttoi pitämään kapitalistiset vihollismaat loitolla. Iskureina ja sosialistisen kilpailun sankarittarina naiset myös torjuivat neuvostoyhteiskunnan sisällä olleita luokkavihollisia, jotka hidastivat sosialistisen rakennustyön etenemistä.

Aivan kuten muidenkin aiheiden kohdalla, suomenkieliselle naisväestölle suunnattu naiskuva oli sekoitus valtion propagandaa ja toimituskunnan omia vaikuttamispyrkimyksiä lehden julkaisualueella. Etenkin iskuruuden ja sosialistisen kilpailun ohjaaminen naisten lukutaitoon ja maataloustöihin on osoitus siitä, miten lehti valikoi työmuotoja toteutettavaksi sellaisiin kohteisiin, jotka olivat olennaisia suomenkielisen naisväestön kannalta. Lukijakuntaan vedottiin parhaimmillaan sankaritarinoin ja ihailevin kirjoituksin, joiden oli määrä osoittaa vanhoille ja uusille neuvostokansalaisille minkälainen oli oikeanlainen työläinen ja luokkataistelija.

3.2 Kulakkeja ja uskontoa vastaan

Viisivuotissuunnitelma edellytti luokkataistelua muuallakin kuin tehtaiden seinien sisällä. Erityisen kärkeväksi taistelu maan sisäisiä luokkavihollisia vastaan äityi maaseudulla, jossa viisivuotissuunnitelman ja kulttuurivallankumouksen käynnistämä maaseudun kollektivisointi ja uskonnonvastaiset toimet herättivät vastustusta kulakeiksi nimitettyjen varakkaiden talonpoikien ja uskovaisten keskuudessa. Bolševikkien ajatusmaailmassa sosialistiseen yhteiskuntaan siirtyminen edellytti täydellistä irtautumista vanhasta yhteiskunnasta, joka merkitsi käytännössä porvarillisten arvojen, uskonnon ja vanhojen traditioiden hylkäämistä.²²² Kitkeäkseen kapitalistisen yhteiskunnan jäänteet, vanhan elämän hylkäämisestä tehtiin luokkataistelukysymys ja sosialistisen yhteiskunnan edistyksen jarruttajista viheliäitä luokkavihollisia.²²³ Tässä luvussa tarkastellaan, minkälaiseksi naisen asema ja rooli määriteltiin kulakkeja ja uskontoa vastustavana neuvostokansalaisena *TTLN*:ssa ja *NN*:ssa. Miksi tällaista

²²² Kangaspuro 2000, 215; Katainen 2013, 160.

²²³ Fitzpatrick 1992, 117.

naiskuvaa levitettiin Leningradin ja Karjalan alueen suomenkieliselle naisväestölle ja miten naisiin vedottiin, jotta heidät saatiin mukaan taistoon kulakkeja ja uskontoa vastaan?

Tutkimassani lehdessä uskontoa ja kulakkeja käsitteleviä vihamielisiä kirjoituksia julkaistiin ensimmäisen viisivuotissuunnitelman alkumetreiltä lähtien. Ilmiö ei ole yllättävä, sillä kuten Lenoe tutkimuksessaan osoittaa, maan sisäisten luokkavihollisten painottaminen oli tyypillinen osa neuvostolehtiä etenkin viisivuotissuunnitelman ensimmäisellä puoliskolla.²²⁴ Aineistossani kulakeista kirjoitettiin laajemmin vuosina 1929–1930. Yksinkertaisimmillaan niillä viitattiin varakkaisiin talonpoikiin, jotka olivat kiinnostuneita oman taloudellisen hyötynsä hankkimisesta, mutta nimityksen kohteeksi saattoi joutua kuka tahansa, joka asettui poikki teloin puolueen linjauksia vastaan.²²⁵ Historioitsija Viola Lynne osoittaa tutkimuksessaan sanan käytön riippuneen asiayhteydestä, jolloin kulakilla saattoi tarkoittaa varakkaan talonpojan lisäksi myös esimerkiksi aktiivista kirkon jäsentä tai pappia.²²⁶

Yhtenä sytykkeenä kulakkien vastaisille kirjoituksille toimivat neuvostojohdon linjaukset maatalouden kollektivisoinnista, johon liittyi kiinteästi ajatus myös kulakkien vallan murtamisesta. Ennen ensimmäistä viisivuotissuunnitelmaa maa oli ollut riippuvainen talonpoikien myymästä viljasta, joka kostautui viljakriisinä vuosina 1917–1928 näiden myydessä vain puolet viljamäärästään valtiolle.²²⁷ Kriisi oli osoittanut neuvostojohdolle, miten pienellä talonpoikaisväestöllä oli valta kontrolloida viljaa, jota tarvittiin paitsi väestön ruokkimiseen myös maan vientituotteeksi uusien teollisuuskoneiden ostoa varten.²²⁸ Estääkseen tilanteen toistumisen ja saadakseen hallintaansa sekä maatalousjärjestelmän että talonpoikaisväestön, Neuvostoliitossa päätettiin käynnistää maatalouden kollektivointi ja viljaa pantanneen talonpoikaisväestön nujertaminen. Tähän ryhdyttiin asteittain ensin viljan pakko-otoilla ja osittaisella kollektivisoinnilla vuodesta 1928 alkaen. Lopulta maaseutu pakkokollektivisointiin loppuvuodesta 1929.²²⁹

²²⁴ Lenoe 2004, 7–8.

²²⁵ Attwood 1999, 83; Clements 2012, 214.

²²⁶ Lynne 1996, 27.

²²⁷ Koivunen 2006, 56–57.

²²⁸ Fitzpatrick 2008, 135–136.

²²⁹ Koivunen 2006, 57.

Osana uuden ihmisen identiteettiä, neuvostokansalaisten tuli osallistua yhteiskunnan kokonaisvaltaiseen uudistukseen taistelemalla kapitalistisen yhteiskunnan jäänteitä vastaan.²³⁰ Suomenkieliselle naisväestölle suunnatussa lehdessä naisia varoiteltiin kulakkien pesiytymisestä maaseudulle ja heidän tehtäväkseen annettiin ryhtyä luokkavihollisen vastaiseen taistoon. Tähän työhön naisten tuli osallistua yhdenvertaisesti miesten rinnalla. Vuoden 1929 kesällä julkaisemassa *TTLN*:n pääkirjoituksessa esimerkiksi ohjeistettiin, miten naisten tuli osallistua kulakkien vastaiseen työhön ”puhdistamalla” varakkaat talonpojat maaseudulta liittymällä aktiivisesti muiden työtä tekevien joukkoon:

Puolueessamme käy siivilöinti kaiken aikaa, sillä kontrollikomiteat poistavat riveistämme aina vuosittain huomattavan määrän epäkelpoista ainesta. Tämä ei kuitenkaan riitä, sillä kunkin hetken tilanne vaatii aika-ajoittain perusteellisempaa puhdistusta. [--] Nykyhetken tilanne, taloutemme nopea nousu ja sen tuomat ankarat vastukset, vaatii puolueen lujaa yhtenäisyyttä, oikeata suhtautumista sosialistista rakennustyötä vieroksuviin aineksiin. [--] Tämä kysymys nousee myöskin maaseudulla erittäin kärkevänä esille. Useissa kylissä pelaavat kulakit vielä vaikutusvaltaista roolia. [--] Tässä puoluepuhdistuksessa tulee olla mukana myöskin laajat työtätekevät puolueettomat joukot. Myöskin naisten tulee osallistua tähän kamppailuun. Ei sivustakatsojana vaan aktiivisena auttajana.²³¹

Naisille suunnattu kulakkien puhdistustyö noudatti ajanhenkeä, sillä kuten Vihavainen tutkimuksessaan osoittaa, bolševikit määräisivät toistuvasti erinäisiä puhdistuksia toteutettavaksi niin puolueessa kuin neuvostokoneistossa vapauttaakseen yhteiskunnan luokkavihollisista ja poistaakseen vahingollisen yhteiskunta-aineksen paremmasta ja uudesta joukosta, jota puolue työllään muovasi.²³² Käytännössä tämä tarkoitti vielä vuoden 1929 kesällä sosialistisia uudistuksia vastustaneen talonpoikaisväestön poistamista vaikutusvaltaisista tehtävistä, joissa ”kulakit” pelasivat ”vaikutusvaltaista roolia”. Leo Suni selittääkin, miten Leningradin aluekomitea, jonka alaisuudessa lehti ilmestyi, otti asiakseen paikallisten valtaelimien ja osuuskuntien johdon puhdistamisen kulakeista. Tämä oli tarkoitus toteuttaa vakuuttamalla kylien köyhä talonpoikaisväestö bolševikkien puolelle ja kannustamalla heitä toteuttamaan kulakkien puhdistus.²³³ Lehti osallistui tähän tehtävään kirjoittamalla valta-asemaa nauttivista kulakeista, joiden nujertamiseen naisten oli osallistuttava aktiivisesti.

²³⁰ Katainen 2013, 160.

²³¹ Puolue puhdistuksesta, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 6/1929, 1–2.

²³² Vihavainen 1998a, 187–189.

²³³ Suni 2000, 79.

Naisille viestitty tehtävä kärjistyi entisestään vuonna 1930, kun *Työläis- ja talonpoikaisnaisessa* julkaistiin Lyyli Latukan kirjoittama pääkirjoitus. Kirjoituksessa Latukka ohjeisti naislukijoitaan seuraavasti:

Puolue on asettanut kollektiivisille, köyhille ja keskivarakkaille talouksille tehtävän: kulakkien luokkana likvideeraamisen. Se merkitsee kapitalististen ainesten juuriaan myöten pois kitkemistä maaseudulta. Koko maaseudun kollektivisoinnin tielle siirtämistä lopullisesti likvideeraamalla kulakit...²³⁴

Kirjoitus oli selvä viittaus Stalinin loppuvuodesta 1929 antamaan linjaukseen, jonka mukaan kulakit oli tuhottava luokkana. Vuonna 1928 aloitettu osittainen kollektivisointi ei ollut tuottanut maaseudulla toivottua tulosta, sillä useat talonpojat olivat kieltäytyneet tilojensa ja omaisuutensa vapaaehtoisesta siirtämisestä valtion ja kollektiivitulojen haltuun.²³⁵ Saadakseen läpi maaseutua koskevan uudistuksen, neuvostojohto päätti pakkokollektivisoinnin aloittamisesta loppuvuodesta 1929.²³⁶ Tämä johti kovempiin otteisiin myös kulakkien vastaisessa työssä, kun eristämisen sijaan varakkaat talonpojat päätettiin tuhota luokkana.²³⁷ Suomenkielisen naisväestön tehtäväksi asetettiin tämän käskyn noudattaminen. Käytännössä ”likvideeramisella” tarkoitettiin kulakkien maatalouskaluston, kotieläimien, elintarvikkeiden ja henkilökohtaisten varojen takavarikointia, mutta pahimmillaan myös heidän vangitsemistaan, pahoinpitelyään ja karkottamista.²³⁸ Useat historioitsijat ovat tutkimuksissaan osoittaneet, miten luokkavastaisuus kärjistyi pakkokollektivisoinnin myötä kulakkivainoksi.²³⁹ Kulakkeja karkotettiin mahdollisine perheineen kauas kotopaikoistaan lähettämällä heidät pakkotyöleireille tai maanpakoon, jossa moni lopulta menehtyi.²⁴⁰ Erityisen kovaa nämä kulakkivainot iskivät Simonin mukaan juuri vähemmistökansalaisuuksiin.²⁴¹

Lehden julkaisu alueella kulakkien vastainen kampanjointi olikin kohtalokasta etenkin inkeriläisille talonpojille, joiden katsottiin olleen keskivertoa varakkaampia. Suni kertoo arviolta 18 000:n inkeriläisen joutuneen karkotetuksi vuoden 1931 loppuun mennessä.²⁴² *TTLN*:ssa ja *NN*:ssa näistä kulakkivainojen kohteeksi joutuneista ei mainittu koskaan lukumääriä. Kulakkien puhdistuksesta ja likvidoisesta puhuttiin vain välttämättömänä ja

²³⁴ Lyyli L., Kansainvälinen kommunistinen naistenpäivä, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 2/1930, 1.

²³⁵ Fitzpatrick 2008, 135–136.

²³⁶ Suni 2000, 81; Koivunen 2006, 57.

²³⁷ Fitzpatrick 2008, 136.

²³⁸ Suni 2008, 81; SKS 2021: Neuvosto-Inkeri, Inkeri ja inkeriläisyys -verkkosivusto.

²³⁹ Simon 1991, 95; Attwood 1999, 83; Suni 2000, 84; Vihavainen 2004, 395.

²⁴⁰ Simon 1991, 95; Suni 2000, 84; SKS 2021: Neuvosto-Inkeri, Inkeri ja inkeriläisyys -verkkosivusto.

²⁴¹ Simon 1991, 95.

²⁴² Suni 2000, 84.

yhteisen hyvän asiana, johon jokaisen naisen tuli ryhtyä. Ottaen huomioon lehden kohderyhmän, johon myös inkeriläiset lukeutuivat, oli lehtikirjoitusten tarkoituksena opastaa naisille paitsi heidän tehtävästään maaseutua puhdistavina luokkataistelijoina, myös toimia varoituksen sanana niille, jotka eivät olleet halukkaita osallistumaan neuvostojohdon määräämään kollektivisointiin. Mikäli alueen varakas talonpoikaisväestö ei ollut halukas toteuttamaan uudistuksia, olisivat he itse puhdistuksen ja likvidivoinnin kohteena.

Saadakseen naiset mukaan kulakkien vastaiseen taisteluun, lehti pyrki vakuuttelemaan lukijakuntaansa monin eri keinoin. Aivan kuten minkä tahansa muunkin aihepiirin kohdalla, naisyleisölle vakuuteltiin, miten juuri tämän tehtävän suorittaminen oli perin merkittävää. Vuoden 1929 *TTLN*:n pääkirjoituksessa esimerkiksi kuvattiin, miten kulakkien vastainen työ oli neuvostovallan ja kaikkien työläis- ja talonpoikaisväestön edessä suuri tehtävä luokkavihollisten tehdessä kaikkensa sosialistisen rakennustyön häiritsemiseksi.²⁴³ Hyvin toimeensa tarttuneille naisille jaettiin myös julkista tunnustusta. Vuoden 1932 *Neuvostonaisessa* esimerkiksi kiiteltiin naisten näytelleen Kuivaisten piirissä ”suurta osaa kulakkien luokkana likvidoisimisessa”.²⁴⁴

Yksi olennaisimmista lehden käyttämistä vetoamiskeinoista kulakkien vastaisen työn saralla oli rakentaa kulakeista mahdollisimman epämieluisaa ja vahingollista kuvaa. Suomenkieliselle naisväestölle suunnattu lehti noudattikin tässä monien muiden neuvostolehden tavoin ylhäältä annettuja ohjeistuksia ja neuvostolehden tyypillistä retoriikkaa. Suomenkielisiä neuvostolehtiä tutkineen Laakkosen mukaan neuvostolehdistön retoriikka perustui hyvän ja pahan vastakkainasetteluun, jossa kapitalismi ja entisen aatemaailman edustajat ilmensivät pahaa. Sosialismille haitallinen yhteiskunta-aines pyrittiin puhdistamaan esittämällä lehdissä toisinajattelijat vihollisina, jotka näyttäytyivät esimerkiksi epäinhimillisinä, röyhkeinä ja yhteisen asian pettäneinä toimijoina.²⁴⁵ Myös Uitto ja Kero ovat teoksissaan todenneet, miten neuvostokirjallisuudessa ja lehdistössä luokkaviholliset, kuten kulakit esitettiin neuvostojärjestelmää vahingoittavina ja epämääräisinä kelmeinä.²⁴⁶ *TTLN*:ssa ja *NN*:ssa kulakeista kirjoitettiin puolueen yhtenäisyyttä loukkaavina ankarina vastuksina ja

²⁴³ Työläis- ja talonpoikaisnaiset neuvostovaaleihin, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 1/1929, 1.

²⁴⁴ Aino Lampi, Kuivaisten piirin kolhoosien puhdistuksesta, *Neuvostonainen* 3/1932, 11.

²⁴⁵ Laakkonen 2021, 160–163.

²⁴⁶ Kero 1983, 157; Uitto 2008, 30

sosialistista rakennustyötä vieroksuvana aineksena, jotka laskivat ”liikkeelle kaikenlaisia juttuja kollektiivi talouksista”.²⁴⁷

Erityisen vaarallisia kulakit olivat lehden mukaan siksi, että heidän väitettiin kuiskutelleen kaikenlaista pahaa eritoten naisille, jotka olivat ”liian herkkiä” ja joutuivat usein ”kulakkien pauloihin”.²⁴⁸ Lehdessä jaksettiinkin tuon tuosta muistuttaa kulakkien vaarallisuudesta juuri naisten kannalta. Vuonna 1929 toimituksen kirjoituksessa muun muassa todettiin, miten naisten keskuudessa ”voivat kulakit ja meille vihamieliset ainekset saada helposti jalansijaa”.²⁴⁹ Vuoden 1930 lehtikirjoituksissa tilannetta selitettiin naisen takapajuisuudella ja sillä, etteivät naiset ymmärtäneet kollektivisoimisen merkitystä ja taipuivat siksi helpommin ”kulakkien kollektivisoimisvastaisen agitatsioonin vaikutteille”.²⁵⁰ Attwood osoittaa samanlaisia lehtikirjoituksia ilmestyneen myös Krest’yanassa, jossa kollektivisointia vastaan asettuneita naisia kuvattiin takapajuisiksi ja kulakkien manipuloimiksi.²⁵¹

Kulakkien kuvaaminen epämiellyttävänä luokkavihollisina ja etenkin naisille vaarallisina perustuu monisyiselle verkostolle. Ensiksikin on todettava, että lehti noudatti niitä linjauksia ja propagandakampanjoita, joita maan johto oli lehdistölle määrännyt. Kuten tutkielman edeltävässä käsittelyluvussa on ilmennyt, naisia myös pidettiin miehiä vähemmän kouluttautuneempia ja tietämättömämpinä, joka selittää miksi naisia varoiteltiin kulakkien vaikutusmahdollisuuksista. Kulakkien vastaisten kirjoitusten kimmokkeena oli todennäköisimmin kuitenkin myös valtion- ja paikallistasolla nousseita asioita, jotka kirvoittivat lehtikirjoitusten julkaisua. Neuvostoliiton talonpoikaisväestön historiaa tutkineen Viola Lynnin mukaan Neuvostoliiton keskuskomitea pani loppuvuodesta 1929 merkille, miten etenkin naiset olivat antaneet tukensa kulakkien kapinoille. Valtion johdon huippusalaisissa asiakirjoissa todettiin naisten sekaantuneen poikkeuksellisen aktiivisesti kulakkien vastavallankumouksellisiin toimiin ja valtion turvallisuuspalvelu OGPU:n laatimissa kirjauksissa naisten raportoitii järjestäneen mellakoita koskien muun muassa karkotetuksi joutuneita, ruokapulaa ja kollektivisointia. Lynnin mukaan naisten reagointi oli luonnollista, sillä he olivat tottuneet pitämään huolta kotitalouksistaan ja perheistään. Esimerkiksi maaseudulle määrätty kollektivisointi nakersi perheen ja kyläyhteisön taloudellista perustaa,

²⁴⁷ Puolue puhdistuksesta, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 6/1929, 1; A.F., Valistustyön iskutehtäviä, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 10/1930, 6.

²⁴⁸ A.F., Valistustyön iskutehtäviä, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 10/1930, 6.

²⁴⁹ Perustehtävät työssä naisten keskuudessa, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 7–8/1929, 3.

²⁵⁰ V.V, Naiset ja kollektivisointi, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 6–7/1930, 19; Uusien tehtävien edessä, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 9/1930, 1.

²⁵¹ Attwood 1999, 93.

sekoitti totuttuja järjestelyjä ja herätti huolen viljan saatavuudesta omiin tarpeisiin, johon naisten oli pakko vastata.²⁵² Huoli naisten kulakeilla antamasta tuesta jaettiin todennäköisesti myös Karjalan ja Leningradin alueella, jossa samankaltaisia ilmiöitä ilmeni suomenkielisen naisväestön keskuudessa. *TTLN*:n mielipidekirjoituksessa esimerkiksi todettiin Karjalassa olleen useita ”tapauksia, jolloin nainen on luokkavihollisemme aseena meitä vastaan”. Tämä kävi parhaiten esiin kollektivoinnin yhteydessä.²⁵³ Inkerin alueelta lehti taas viittasi monen kollektiivitalouden perustamisen takkuilleen naisten asettuessa kulakkien puolelle.²⁵⁴

Varakkaiden talonpoikien tuhoamisen lisäksi naisten oli luokkataistelijoina otettava osaa myös uskonnon tuhoamiseen maaseudulla. Vihavainen selittääkin, miten kollektivisoinnin rinnalla Neuvostoliitossa aloitettiin mittavia toimia uskonnon ja kirkon vaikutuksen hävittämiseksi sosialistisesta yhteiskunnasta. Uskovaiset ja papit joutuivat kulakkivainojen kohteeksi, kirkkoja poltettiin ja kirkonkelloja riistettiin.²⁵⁵ Marxismi-leninismien mukaan uskonto oli yhteensopimaton kommunismin kanssa ja katoaisi sosioekonomisen muutoksen myötä.²⁵⁶ Neuvostojohto ei kuitenkaan tyytynyt odottamaan uskonnon kuihtumista, vaan pyrki uskonnonvastaisilla toimillaan ja propagandallaan jouduttamaan tätä prosessia hävittääkseen porvarillista elämää edustaneen uskonnon.²⁵⁷

Ajan hengen mukaisesti *TTLN*:ssa ja *NN*:ssa naisia kannustettiin uskonnonvastaiseen työhön. Vuoden 1929 lehtikirjoituksessa naisen tehtäväksi annettiin esimerkiksi ”repiä kaikki uskonnolliset siteet” ja heitä kehoitettiin ”luopumaan uskonnosta ja astumaan kommunismin puolesta taistelevien riveihin”.²⁵⁸ Vuonna 1931 julkaistussa mielipidekirjoituksessa naisia kannustettiin liittymään ”jumalattomien riveihin” ja todettiin, miten naisilta vaadittiin ”uskonnonvastaisen työn voimistuttamista naisten keskuudessa”.²⁵⁹ Lehtikirjoituksissa uskonnonvastaista työn sisältöä ei useinkaan kuitenkaan määritelty ja sillä saatettiin tarkoittaa mitä tahansa uskonnon hylkäämisestä pappien vainoamiseen. Koivunen on esimerkiksi omassa tutkielmassaan tuonut esille, miten samanaikaisesti julkaistun *Komsomol*-lehden kirjoituksissa lukijoita kehoitettiin osallistumaan kirkkojen sulkemiseen, pappien vainoamiseen ja ikonien

²⁵² Lynne 1996, 183, 185, 187.

²⁵³ N.Käkönen, Kulakkien kostotoimenpiteitä torjumaan, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 6–7/1930, 18.

²⁵⁴ V.V, Naiset ja kollektivisointi, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 6–7/1930, 19.

²⁵⁵ Vihavainen 1998b, 33.

²⁵⁶ Holmes 1992, 125–126.

²⁵⁷ Keinänen 2003, 92.

²⁵⁸ Nainen ja uskonto, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 7–8/1929, 16.

²⁵⁹ Naiset jumalattomien riveihin, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 5/1931, 12.

hävitykseen. Poikkeuksen uskonnonvastaisen työn määrittelylle tehtiin lastenkasvatuksen osalta. Vuoden 1932 *NN*:ssa julkaistiinkin naisia ohjeistava kirjoitus, jossa naisia kehoitettiin kasvattamaan lapsensa ”jumalattomaksi” seuraavin sanoin:

Kasvattaaksemme lapsemme jumalattomaksi on meidän poistettava kaikki uskonnollisuutta synnyttävät tekijät ja vaikuttimet (uskonnolliset kirjat, uskonnolliset juhlimiset lahjoineen lapsille jne) ja opettaa lapsi vilkkaassa ja reippaassa joukossa kollektiiviseen toimintaan. Lasten tiedonhalu kysymyksiin on vastattava oikein ja selvästi. Samoin on lapset totutettava vallankumouksellisten merkkipäivien (Lokakuun vallankumouksen, Vapun, Leninin päivien ym.) viettoon.²⁶⁰

Uskonnollisten vaikuttimien kuten uskonnollisten kirjojen, kuvien ja merkkipäivien korvaaminen uusilla olivat asioita, joita ilmeni myös muissa neuvostolehdistä. Uskonnonvastaisen työn ulottaminen lastenkasvatukseen oli todennäköisimmin kuitenkin varta vasten naisille suunnattu ja perustui niille samoille syille, joiden takia lastenkasvatusohjeita jaettiin naislukijakunnalle lastenhoitolaitoksia käsittelevissä kirjoituksissa. Kuten tutkielmassani on aiemmin esitetty, naiset olivat NKP:n mukaan syntyneet luonnostaan äideiksi ja heidän tehtävänä oli huolehtia lastensa kasvatuksesta, jotta Neuvostoliittoon saataisiin jatkossa esimerkillisiä neuvostokansalaisia. Tästä syystä myös lasten uskonnonvastainen kasvattaminen asetettiin juuri naisten harteille.

Saadakseen naiset mukaan uskonnonvastaiseen työhön naisiin vedottiin perustelemalla uskonnon olleen muun muassa alkusyy naisten sortamiselle ja halveksunnalle. Vuoden 1929 *TTLN*:ssa esimerkiksi todettiin uskonnon opettaneen naisista ”roskajuttuja”, joiden mukaan naisten oli kärsittävä miestensä vallan alla. Kirjoitus korosti, että jumalan silmissä nainen oli miestä huonompi eikä tästä syystä ansainnut anteeksiantoa tai arvostusta samalla tavalla kuten mies²⁶¹ Naiset ohjattiinkin liittymään kommunistisen puolueen riveihin, sillä sosialistisessa yhteiskunnassa nainen oli tasavertaisessa suhteessa mieheen. Lehdessä julkaistiin myös arvostelevia ja osoittelevia kirjoituksia niistä naisista, joiden elämässä uskonto näytteli vielä merkityksellistä roolia. *TTLN*:ssa julkaistiin esimerkiksi vuonna 1931 raportti, jossa kerrottiin kritisoivaan sävyyn Kurkolan naisten poistuneen kesken uskonnonvastaisen näytöskappaleen ”selittäen, että he eivät tahdo katsella jumalanpilkkää”.²⁶² Lapsen kasvatusvelvollisuuden osalta

²⁶⁰ F., Kasvata lapsesi jumalattomaksi, *Neuvostonainen* 11/1932, 5.

²⁶¹ Nainen ja uskonto, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 7–8/1929, 16.

²⁶² Huonoja uutisia Kurkolasta, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 2/1931, 14.

naisille taas todettiin, että lapsen kasvattaminen uskonnollisessa hengessä täytti lapsen väärillä käsityksillä hermostuttaen lasta ja häiritsevän hänen untaan.²⁶³

Uskonnonvastaisia kirjoituksia julkaistiin naisväestölle olennaisesti siksi, että ne olivat osa neuvostojohdon suunnittelemaa kampanjointia uskonnon raivaamiseksi pois puolueen ideologian tieltä. Toinen merkittävä tekijä uskonnonvastaisille kirjoituksille oli, että niitä todellakin tarvittiin ihmisten ajatusmaailman muuttamiseksi. Uskonto näytteli tärkeää roolia talonpoikaisväestön elämässä, ja hyökkäykset sitä kohtaan herättivät merkittävää vastarintaa maaseudulla.²⁶⁴ Tutkijat, kuten Viola Lynne ja Barbara Clements ovat osoittaneet uskonnonvastaisuuden herättäneen tunteita erityisesti naisten keskuudessa. Historioitsijoiden mukaan naiset olivat esimerkiksi miehiä aktiivisempia kirkkojen sulkemista ja pappien pidätystä vastustaneissa mielenosoituksissa. He myös pitivät kiinni uskonnostaan huolimatta valtion propagandasta.²⁶⁵

Koska lehti oli julkaistu suomenkieliselle naisväestölle, on löydettävissä vielä syitä sille, miksi uskonnonvastaisia kirjoituksia haluttiin julkaista juuri heidän luettavakseen. Esimerkiksi inkeriläisten keskuudessa laškoilla ja kristillisillä vähemmistöillä oli olemassa pitkät perinteet vähemmistön uskonnollisessa elämässä.²⁶⁶ Uittoon mukaan inkeriläisten valistusta oli tarvittu jo 1910-luvun lopulla, sillä bolševismin juurruttaminen oli erityisen vaikeaa heidän keskuudessaan.²⁶⁷ Vaikka Nevalainen toteaa inkeriläisten joukossa tapahtuneen eräänlaista vieraantumista uskonnosta 1920-luvulla, inkeriläisten aikalaisaineistoja tutkinut Anni Reuter osoittaa kristinuskolla ja uskonnollisella kasvatuksella olleen tärkeä rooli etenkin inkeriläisten naisten keskuudessa vielä 1930-luvulla.²⁶⁸ Tutkimuskirjallisuuden pohjalta on myös havaittavissa, että ainakin karjalaisten keskuudessa uskonnonvastaiset toimet herättivät selvää vastustusta. Kangaspuron mukaan Karjalassa ilmeni uskontoon liittyviä konflikteja 1920–1930-lukujen vaihteessa neuvostojohdon kiihdyttäessä uskonnonvastaisia toimia alueella.²⁶⁹ Neuvosto-Karjalan uskonnonvastaista toimintaa ja naisten rituaalikäytäntöjä tutkinut Marja-Liisa Keinänen osoittaa uudistusten herättäneen karjalaisissa voimakkaita tunnereaktioita, vaikka vähemmistöä on usein pidetty pinnallisesti kristittynä. Keinäsen mukaan

²⁶³ F., Kasvata lapsesi jumalattomaksi, *Neuvostonainen* 11/1932, 5.

²⁶⁴ Denisova 2010, 134.

²⁶⁵ Lynne 1996, 187; Clements 2012, 216.

²⁶⁶ Nevalainen 1992, 257.

²⁶⁷ Uitto 2008, 16.

²⁶⁸ Nevalainen 1992, 257; Reuter 2019, 153.

²⁶⁹ Kangaspuro 2000, 159.

uskonnonvastainen kampanjointi osoittautui karjalaisten keskuudessa tehottomaksi, sillä monet jatkoivat uskonsa harjoittamista vielä viisivuotissuunnitelman jälkeen. Etenkin naiset säilyttivät uskontonsa miehiä useammin ja liittyivät miehiä harvemmin uskonnonvastaisiin toimiin, joka noudattaa Clementsin ja Lynnin tulkintaa naisista uskonnon puolustajina.²⁷⁰

Tiivistetysti voidaan sanoa, että *TTLN* ja *NN* rakensivat lukijakunnalleen kuvaa naisesta, jonka roolina oli osallistua luokkataisteluun kukistamalla maaseudun rikas talonpoikaisväestö ja uskonto. Tämä tuli toteuttaa puhdistamalla ja tuhoamalla vihamielinen yhteiskunta-aines ja liittymällä uskonnonvastaiseen työhön rinnan miesten kanssa. Tehtävään naisia houkuteltiin vakuuttamalla, miten vaarallisia ja epämiellyttäviä ihmisiä kulakit olivat. Tämä oli toimituksen hyödyntämä retorinen keino, jota käytettiin myös muissa neuvostolehdistä. Huomionarvoista on, että narratiivia naisesta kulakkien tuhoajina rakennettiin ensisijaisesti lehden pääkirjoitusten kautta.

Aivan kuten monien muidenkin aihepiirien kohdalla, kirjoitusten julkaisua selittävät sekä valtion että paikallistason tekijät. Neuvostojohdon käynnistämät uudistukset maatalouden kollektivisoinnista ja hyökkäys uskontoa vastaan olivat kirjoitusten ensisijaisia sytykkeitä, mutta maaseudun työväestön vastareaktio selittää myös osaltaan sitä, miksi neuvostolehdistä koettiin tarpeelliseksi kirjoittaa kyseisistä aiheista. Koska *TTLN*:sta ja *NN*:sta julkaistiin Neuvostoliiton suomenkieliselle naisväestölle, pyrki lehden toimitus kiinnittämään huomiota niihin aiheisiin, joilla oli erityinen kosketuspinta lukijakunnan keskuudessa. Kirjoittamalla naisten roolista uskonnon ja kulakkien vastaisina taistelijoina eritoten keskivertoa varakkaammalle ja uskontoa vaalineelle inkeriläisväestölle haluttiin tehdä selväksi oikeanlaisen neuvostonaisen ihanne ja minkälaisia seuraamuksia oli niille, jotka eivät annettuun muottiin asettuneet.

3.3 Maanpuolustajat ulkoisia vihollisia vastaan

Maan sisäisten vihollisten lisäksi valtiota ulkoapäin uhmaavat ”luokkaviholliset” vahvistuivat 1920–1930-luvun vaihteessa oikeistolaistumisen aallon pyyhkäistessä läpi länsimaiden. Eri puolille Eurooppaa nousi kansallissosialistisia, fasisistisia ja muita äärioikeistolaisia puolueita samalla kun poliittisen vasemmiston toiminta ajettiin ahtaalle. Aatteellisen kahtiajaon

²⁷⁰ Keinänen 2003, 92, 101, 111.

voimistumisen keskellä Neuvostoliitto ryhtyi valmistelemaan maata sotaan sekä taloudellisesti että henkisesti.²⁷¹ Tämä heijastui Neuvostoliitossa julkaistuihin lehtiin, joiden tarkoituksena oli iskostaa kansan mieliin kuva maata uhmaavasta ulkoisesta vihollisesta, jota vastaan neuvostokansalaisten oli taisteltava.²⁷² Kuten Attwood tutkimuksessaan osoittaa, naisten työskentely teollisuuden aloilla ei ollut ainut isku kapitalistisen vihollisen torjumiseksi, vaan naisten tehtäväksi tuli osallistua myös muilla tavoin maansa puolustukseen.²⁷³ Tässä alaluvussa tarkastelenkin, minkälaiseksi naisen rooli ja asema määriteltiin Neuvostoliiton ulkoisten vihollisten torjijana maanpuolustuksessa suomenkieliselle naisväestölle suunnatussa lehdessä. Miksi kyseistä naiskuvaa välitettiin Leningradin ja Karjalan alueella ja millä keinoin naiset houkuteltiin mukaan luokkataisteluun ulkoisten vihollisten kukistamiseksi. Luvussa käsitellään myös sitä, miten uusi rooli suhteutettiin perinteisen naisen rooliin.

Siinä missä ensimmäisen viisivuotissuunnitelman alkuvuosina neuvostolehdistä pyrittiin kiinnittämään huomiota Neuvostoliiton sisältä kumpuaviin luokkavihollisiin, lisääntyivät ulkoisista vihollisista kertovat kirjoitukset mitä lähemmäksi tultiin suunnitelmatalouden loppua. Painopisteen siirtymisen sisäisistä vihollisista ulkoisiin tapahtui tutkimassani lehdessä etenkin vuodesta 1931 eteenpäin, jonka jälkeen naisten maanpuolustusta käsitteleviä kirjoituksia julkaistiin useammin ja entistä laajempina. Ulkoisen uhan lisääntymistä ja naisten roolia maansa puolustajana tehostivat myös aiheesta kertovat kuvat, joita julkaistiin etenkin vuonna 1931. Neuvostolehtiä ja -kulttuuria tutkinut Brooks selittää neuvostojohdon ryhtyneen painottamaan puolustuksen tarvetta isänmaallisin ja sotilaallisin teemoin vuodesta 1931 eteenpäin. Syynä tähän oli paitsi neuvostojohdon halu suunnata kansalaisten huomio pois suunnitelmatalouden epäkohdista kuten epäonnistuneesta kollektivisoinnista, myös sotilaallisen uhan ilmeneminen Japanin hyökätessä Mantšuriaan ja kansallissosialistisen työväenpuolueen voimistuessa Saksassa.²⁷⁴ Takala on omassa tutkimuksessaan tuonut esiin, ettei Neuvostoliittoa uhannut tosiasiallisesti mikään välitön tai merkittävä uhka. Sodanuhkaa käytettiin kuitenkin hyväksi oman vallan vahvistamiseen, joka näkyi epätavallisen sotaisina ja hyökkäävinä ilmaisuina aikansa puhekielessä.²⁷⁵

Suomenkieliselle naisväestölle suunnatussa lehdessä naisen tehtävää ulkoisen vihollisen torjijana käsiteltiin monipuolisesti jo kuitenkin ennen vuotta 1931. *Työläis- ja*

²⁷¹ Kostiainen 1988, 15; Kangaspuro 2000, 172

²⁷² Laakkonen 2018, sähköinen aineisto; Lenoe 2004, 1.

²⁷³ Attwood 1999, 126–127.

²⁷⁴ Brooks 2000, 56.

²⁷⁵ Takala 2021, 167–168.

talonpoikaisnaisessa julkaistiinkin vuonna 1929 mieheksi osoittautuvan järjestöaktiivin kirjoitus *Maamme puolustus. Mitä meidän on tehtävä*, jossa naisille selvennettiin kapitalistisen vihollismaiden aikeita ja naisten merkitystä maansa puolustusjoukoissa:

Elämme imperialististen sotien ja proletaaristen vallankumouksien aikakautta. Valtiollamme on tunnuksena, sekä myöskin käytännössä rauhanpolitiikan toteuttaminen. Mutta kapitalistit hankkivat sotaretkiä meitä vastaan haluten tuhota neuvostojen maan. Meidän rauhanpolitiikkamme parhaimpana takeena on hyvin järjestetty maamme puolustus ja Puna armeijamme. Tässä työssä emme suinkaan voi väheksyä työläis- ja talonpoikaisnaisten osanoton merkitystä. [--] Tulevissa taisteluissa nainen ei ole sivusta katsojana, vaan aktiivisena taistelijana neuvostomaata puolustettaessa. [--] Kun on kysymys neuvostovallan puolustamisesta, niin tulevan sodan luonne edellyttää, että neuvostomaan kaikkien työtätekevien kansalaisten tulee osata käyttää aseita, osata sitoa haavoja ja myöskin suojata itsensä myrkkykaasuilta.²⁷⁶

Kuten yllä esiintyvä katkelma osoittaa, lehden lukijakunnalle tehtiin varhaisessa vaiheessa selväksi, miten tärkeä rooli naisilla oli Neuvostoliiton puolustuksen kannalta. Naisten tuli osallistua maanpuolustukseen aktiivisena luokkataistelijana, sillä tehtävä ei ollut ainoastaan miehille suunnattu. Niinpä naisten tuli terästäytyä neuvostomaata uhkaavaan sotaan opettelemalla aseiden käyttöä, haavojen sidontaa ja oikeanlaista suojautumista uuden sodankäynnin vaaroilta, joista ensimmäinen maailmansota oli antanut viitteitä. Attwood kuvaa samanlaisen viestin ilmestyneen myös venäläisnaisille suunnatuissa lehdissä, joissa heidän roolinsa korostettiin olleen yhtä tärkeä kuin miehilläkin maansa puolustamisessa.²⁷⁷

Naisten tasavertaista asemaa maanpuolustuksessa rakennettiin sellaisten kuvien ja kirjoitusten kautta, jotka kuvasivat ampuma-aseiden käyttöä naisten keskuudessa. Lehdessä julkaistiinkin useita kirjoituksia, joissa naisia kehoitettiin hankkimaan näitä perinteikkäästi maskuliiniseksi koettuja taitoja. Vuoden 1930 miespuolisen järjestöaktiivin mielipidekirjoituksessa muun muassa todettiin, miten naisten tuli osallistua ammuntaan ja sotilaspiireihin sekä oppia kiväärin ja revolverin käyttöä. Tätä perusteltiin muun muassa sillä, että rintaman selkäpuolen turvallisuus jäi suurilta osin naisten tehtäväksi miesten käydessä sotaa.²⁷⁸ Erään toisen järjestöaktiivin mukaan taito oli yhtä lailla tärkeä myös rintamalla, jossa työskennelleet naiset joutuivat ampuma-aseiden käyttökokemusta vaativiin tilanteisiin.²⁷⁹ Kirjoitusten lisäksi kuvilla oli myös tärkeä rooli naisen kuvaamisessa tasavertaisena luokkataistelijana ja aktiivisena maan

²⁷⁶ A.P., Maamme puolustus. Mitä meidän on tehtävä, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 3/1929, 6.

²⁷⁷ Attwood 1999, 126–127.

²⁷⁸ T.V. Osoaviohim ja työtätekevät naiset, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 9/1930, 13.

²⁷⁹ Laine, I., Kuka puolustaa neuvostojen maata, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 3/1931, 6.

puolustajana. *Työläis- ja talonpoikaisnaisessa* julkaistiinkin sellaisia kuvia, joissa hameisiin pukeutuneet naiset tähtäsivät ampuma-aseella miesten lailla tai opettelivat aseiden käyttöä yhdessä miesten kanssa kuten kuvat 3 ja 4 osoittavat.

Kuva 3. Työläis- ja talonpoikaisnainen 3/1931, 4.

Kuva 4. Työläis- ja talonpoikaisnainen 12/1931, 5.

Tällaisten kuvien tarkoituksena oli sodan uhkakuvien maalailun lisäksi välittää lehden lukijakunnalle kuvaa kaikkivoipaisesta ja emansipoituneesta naisesta, joka kykeni suorittamaan kaikki hänelle annetut tehtävät. Attwood ja Chatterjee kuvaavat tutkimuksessaan, miten uuden neuvostonaisen identiteetti rakentui ajatukselle sankarittaresta, joka oli valmis uhrautumaan neuvostomaan hyväksi kaikilla elämän osa-alueilla, niin kollektiivituloilla, tehtaissa kuin sotapalveluksessa.²⁸⁰ Lehden toimituskunta pyrki samanlaisen narratiivin välittämiseen yllä esiintyvien kuvien ja kirjoitusten avulla.

Vaikka lehden lukijakunnalle viestittiin naisten tasa-arvoisesta asemasta sosialistisen yhteiskunnan puolustajina, ohjattiin lehdessä naisille kuitenkin ensi sijassa sellaisia maanpuolustustehtäviä, joiden katsottiin olevan soveltuvaisempia naiselle. Tätä ristiriitaisuutta

²⁸⁰ Attwood 1999,14; Chatterjee 2002, 138–139.

kuvaa hyvin edellä esitetty kirjoitus *Maamme puolustus. Mitä meidän on tehtävä*, jossa ensin korostettiin naisten tasavertaisuutta osallistua neuvostovallan puolustamiseen aseellisesti, mutta myöhemmin kuitenkin todettiin hienovaraisesti, miten jokaisen tuli työskennellä ”sellaisessa paikassa ja sellaisessa tehtävässä, jossa hän parhaiten voi täyttää paikkansa puolustaessaan neuvostomaata”. Naisille muistutettiin sodankäynnissä tarvittavan aseellisia voimia, mutta ”myöskin niiden tukijoita ja varustajia”²⁸¹ Lehdessä lukijakunnalle tehtiin selväksi, että osallistuminen sanitääritoimintaan, sotilaiden ruuanjakeluun, joukkojen vaatetuksen varusteluun, kaluston kuten lääkintäautojen varainkeruuseen sekä teollisuus- ja hallintotöihin olivat naiselle soveltuvimpia tehtäviä. Naisia kannustettiin liittymään sellaisten avustusjärjestöjen, kuten Punaisen ristin ja Osoaviohimin²⁸² riveihin eikä niinkään puna-armeijaan kantaakseen kortensa kekoon ulkoapäin tulevan luokkavihollisen kukistamiseksi.²⁸³ Myös McDermid ja Hillyar toteavat, että vaikka ulkomaisten interventio pelossa Neuvostoliitossa julistettiin naisten tarttumisesta aseisiin, naisten odotettiin kuitenkin pääasiallisesti toimivan edelleen heille soveltuvammissa tehtävissä.²⁸⁴

Tämänkaltaisten tehtävien ensisijainen ohjaaminen ei ole yllättävää, sillä naisten tehtävänä on sotien syttyessä ollut perinteikkäästi huolehtia joukkojen huoltamisesta ja kotirintaman arjen jatkuvuudesta. Historioitsija Elizabeth Wood osoittaa myös tutkimuksessaan, miten vain reilu vuosikymmen aikaisemmin naisten tehtäviin oli silloisella Neuvosto-Venäjällä sisällytetty armeijan varustamista, lääkintähuoltoa, viestintää, vaatteiden ompelua ja varainkeruuta sotilaiden ja armeijan hyväksi.²⁸⁵ Naisille ohjatut tehtävät maanpuolustuksessa ensimmäisen viisivuotissuunnitelman aikana olivat siis jatkoa jo aikaisemmin totutulle järjestelylle. Aivan kuten tutkielmassa on aikaisemmin osoitettu, naisille ohjattiin kevyempiä ja naiselliseksi miellettyjä työtehtäviä myös siksi, ettei bolshevikkien ajatusmaailmassa sukupuolten välinen tasa-arvo tarkoittanut samanlaisten vaan samanarvoisten töiden tekemistä. Koska nainen oli myös fyysisiltä ominaisuuksiltaan miestä heikompi ja hänen kehoaan tuli lisääntymisen

²⁸¹ A.P., *Maamme puolustus. Mitä meidän on tehtävä*, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 3/1929, 6.

²⁸² Vapaaehtoisuuteen perustuva puolustus-, lentokone- ja kemianrakennusapuyhdistys, jonka tavoitteena oli toteuttaa maanpuolustusta hyödyttäviä hankkeita. Yhdistys keräsi esimerkiksi varoja lentokoneita varten ja järjesti naisille opetusta teollisuuden aloilla, jotka olivat kriittisiä sodankäynnin kannalta. *Maamme puolustus. Naiset ja Puna-Armeija*, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 2/1929, 4; Nahkapojat, Naisen osuus tasavaltamme puolustuksessa, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 10–11/1929, 10; Kostiainen 1988, 154–155

²⁸³ Ks. esim. Punainen risti 10-vuotias, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 2/1929, 5; A.P., *Maamme puolustus. Mitä meidän on tehtävä*, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 3/1929, 6; Laine, I., Kuka puolustaa neuvostojen maata, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 3/1931, 6; Jali, Naisten osuus maanpuolustuksessa, *Neuvostonainen* 4/1932, 2.

²⁸⁴ McDermid & Hillyar 1998, 183–184.

²⁸⁵ 1910- ja 1920 luku olivat maalle sotaisia aikoja. Venäjä oli osallinen ensimmäisessä maailmansodassa vuosina 1914–1918. Vuodesta 1917 lähtien Neuvosto-Venäjäksi muuttunut maa ajautui myös sisällissotaan, joka päättyi vuonna 1922 bolshevikkien voittoon. Wood 1997, 54, 59.

kannalta suojella, todettiin maanpuolustuksenkin osalta, etteivät naisten kestäneet ”pitkäaikaisen kenttäelämän raskauksia, sillä se olisi ”liian raskasta heidän fyysisen olemuksensa takia”. Tämä ei kuitenkaan poissulkenut, etteivätkö naisetkin voineet osallistua rintamapalvelukseen esimerkiksi ”lennätin- ja radiojoukoissa” tai ”hallintoalalla”.²⁸⁶

Perinteikkään naisen roolin näkyi uuden naisen identiteetissä myös siten, että yksi tärkeimmistä naisille osoitetuista tehtävistä lehdessä oli toimiminen miestensä ja poikiensa moraalisena tukena. Lehden kirjoituksissa painotettiin, miten naisten tuli esimerkiksi pidättäytyä liiallisesta tunteellisuudestaan ja pysyä lujana pitääkseen miehet rintamalla. Mikäli naiset sortuivat miestensä moraalisina vartioina, painotettiin seurauksien olevan kohtalokkaat. Vuonna 1929 julkaistussa *TTLN*:n mielipidekirjoituksessa naisille esimerkiksi todettiin seuraavasti:

Mieskin voi olla hyvä sotilas, jos hänen moraaliinsa eivät vaikuta mitkään muut tekijät kuin vihollisen kuulat. Mutta [--] luokkatiedoton nainen voi itkullaan vaikuttaa mieheen masentavasti. [--] Kun nyt vielä tulee yksi kyynelin kirjoitettu kirje lisää [--], niin on hän mennyttä miestä. [--] Paljon on tapauksia, että mies on haavoittanut itseään päästäkseen pois taistelusta tai yrittänyt karata, jonka vuoksi hänen entinen taistelutoverinsa on ampunut hänet kentälle kuin koiran. Sitä miestä ei lyönyt lahtari, vaan luokkatiedoton nainen, joka sanoi häntä rakastavansa, on tehnyt hänestä inhoittavan raukan, joka petturina kuoli toverinsa kuulasta. Onko naisella hauska elää tämän tapahtuman jälkeen?²⁸⁷

Naisen roolista äitinä taasen muistutettiin vuoden 1929 järjestöaktiivin kirjoituksessa, jossa todettiin miten äitien tulisi kasvattaa ja valmistella poikansa puna-armeijan riveihin eikä surkutella heidän asevelvollisuuttaan. Kirjoituksessa painotettiin miten vanhempien on ”jo lapsena sanottava pojalleen, että sitten kun kasvat suureksi saat kiväärin ja sinusta tulee Puna-Armeijan soturi.”²⁸⁸

Suomenkieliselle naislukijakunnalle asetetut vaatimukset vastasivat täysin sitä samaa naiskuvaa, jota naisille Neuvostoliitossa yleisimminkin propagoitiin. Attwood toteaa, että vaikka naiset olivat miten työläisiä ja sotilaita tahansa, heidän tuli silti palvella miestensä ja lastensa tarpeita. Uusi nainen olikin yhdistelmä uutta ja vanhaa, jossa uusia maskuliinisia piirteitä omaksuttiin naisellisten ominaisuuksien rinnalle. Kodin seinien ulkopuolella naisten tuli osata taistella ja työskennellä missä tahansa tehtävässä, mutta kodin seinien sisällä säilyttää roolinsa äiteinä ja vaimoina.²⁸⁹ Niinpä naisille muistutettiin jälleen kerran heidän

²⁸⁶ Nahkapojat, Naisten osuus tasavaltamme puolustuksessa. *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 10–11/1929, 10.

²⁸⁷ P. ..., Kotiemäntien osuus sodassa, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 2/1929, 6.

²⁸⁸ A.P., Maamme puolustus. Mitä meidän on tehtävä, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 3/1929, 6.

²⁸⁹ Attwood 1999, 170.

velvollisuudestaan kasvattaa mallikelpoisia neuvostokansalaisia ja tukea miehiään. Wood myös toteaa, miten reilu vuosikymmen aikaisemmin naisten velvollisuutena oli sodan aikana vaikuttaa miehiinsä ja poikiinsa siten, etteivät he kaihtaneet velvollisuuksia, vaan osallistuivat sotaan.²⁹⁰

Vaikka lehdessä yllä esiintyvät tehtävät olivat kohdennettu kaikille naisille, on huomautettava miten maanpuolustuksesta kertovat kirjoitukset linkittyvät erityisesti juuri Karjalassa asuneisiin naisiin. Lehden kirjoituksissa oltiinkin usein huolestuneita alueen naisten vähäisestä osaan otosta maanpuolustusvalmiutta vahvistavien järjestöjen toimintaan. Vuonna 1930 *Työläis- ja talonpoikaisnaisen* mielipidekirjoituksessa nostettiin esille, miten Karjalan naisten osallisuuden oli ollut Osoaviohimin piiritoiminnassa riittämätöntä. Aluetta moitittiin kirjoituksessa aliarvioivasta asenteesta naisten maanpuolustusta kohtaan.²⁹¹

Pohtiessamme sitä, miksi Karjalan ja Leningradin alueen naisille korostettiin naisen roolia Neuvostoliiton puolustajana, vastauksia on löydettävissä muualtakin kuin neuvostonaisille yleisesti suunnatusta naiskuvasta ja Euroopan poliittisen ilmapiirin muuttumisesta yhä oikeistolaisemmaksi. Yksi merkittävimmistä syistä kirjoituksien ilmenemiselle löytyvätkin Karjalan alueen maantieteellisestä sijainnista sekä Neuvostoliiton ja Suomen välisistä suhteista.

Kuten Boris Starkov tutkimuksessaan osoittaa, Neuvostoliiton ja Suomen väliset suhteet perustuivat läpi 1920- ja 1930-lukujen enemmän tai vähemmän maiden väliselle epäluottamukselle ja kitkalle, joka sai molemmat osapuolet näkemään toisensa vihollisena.²⁹² Kostiainen selittää tätä toteamalla maiden välillä olleen toistuvasti ongelmia, jotka selittyvät maiden risteävistä sisäisistä kehityksistä tai kansainvälisten jännitteiden peilaamisesta maiden keskinäisiin suhteisiin.²⁹³ Ensimmäinen maiden välinen kiistakapula 1920-luvun alkupuolella liittyi Suur-Suomi-aatteeseen. Suomen sisällissodan yhteydessä Suomessa oli herännyt ajatus Itä-Karjalan ja joidenkin muiden suomenkielisten alueiden kuten Inkerin kuulumisesta Suomelle. Neuvostoliitto vastusti luonnollisesti suomalaisten pyrkimyksiä ja asia ratkaistiin lopulta vuonna 1920 Neuvostoliiton eduksi Tarton rauhassa, jossa maa lupasi Itä-Karjalan väestölle itsehallinnon ja inkeriläisille kulttuuriautonomian. Rauhansopimuksen jälkeen Suomi katsoi oikeudekseen valvoa, että sopimuksessa alueelle luvatut kohdat todella toteutuivat. Kun Itä-Karjalassa olot kuitenkin kurjistuivat ja neuvostojohdon katsottiin rikkoneen lupauksensa,

²⁹⁰ Wood 1997, 59.

²⁹¹ T.V., Osoaviohim ja työtätekevät naiset, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 9/1930, 13.

²⁹² Starkov 2000, 105.

²⁹³ Kostiainen 1988, 13

vapaaehtoiset suomalaiset järjestivät Karjalassa kansannousun vuosina 1921–1922, jonka neuvostojoukot onnistuivat lopulta tukahduttamaan. Vaikka Itä-Karjalan kysymys oli tosiasiaa jo käsitelty, Suur-Suomi ajattelu ei Suomessa kokonaan sammunut vaan jatkui Akateemisen Karjala-seuran keskuudessa.²⁹⁴

Ikään kuin selkkaus Itä-Karjalassa ei olisi ollut tarpeeksi, Suomen uhka Neuvostoliiton silmissä kasvoi valkoisen Suomen ja erityisesti Lapuan liikkeen myötä. Neuvosto-Venäjän ja Neuvostoliiton politiikkaa tutkinut Jurin Kilin osoittaakin, miten Suomeen alettiin suhtautua todennäköisenä vihollisena ja sotilaallisena uhkana vuodesta 1929 lähtien, kun oikeistoradikaalina kansanliikkeenä tunnettu Lapuanliike aktivoitui vuoden lopulla.²⁹⁵ Tämä selittää, miksi tutkimani lehti propagoi kuvaa naisesta maanpuolustajana aiemmin kuin vuonna 1931, jolloin teema nousi kantavaksi neuvostolehdistä. Kommunistisen liikkeen ajaminen maan alle, johtavien vasemmistopoliitikkojen kyyditseminen Neuvostoliiton rajalle ja loppumattomat Suur-Suomi puheet aiheuttivat neuvostojohdossa selvää huolta ja Suomen tulkittiin ajautuneen fasistien kaappaamaksi.²⁹⁶ Suni toteaa, miten vuosina 1928–1930 porvarillisen Suomen välittömästä läheisyydestä kummunnut huoli ja mahdollinen vaikutus Neuvostoliiton suomalaisväestöön kiihtyivät Leningradin ja Karjalan alueella. Seurauksena raja-alueiden kuten Karjalan ja Pohjois-Inkerin turvallisuustoimia sekä sotilasteknistä varustelua lisättiin ja puoluekoneiston tehtäväksi annettiin luokkataistelua korostavan sanoman lisääminen.²⁹⁷

Maiden välinen lähihistoria, Karjalan sijainti idän eräänlaisena etuvartiona ja lisääntyneet turvatoimet alueella näkyivät *TTLN*:ssa ja *NN*:ssa suomalaisnaisten ja erityisesti karjalaisten houkutteluna maanpuolustustehtäviin. Koska Suomesta nousseen uhan nähtiin merkittävästi kasvaneen ja tuoreessa muistissa oli Itä-Karjalan kansannousu, neuvostojohdo tiesi, että suomalaisilla oli mahdollisuus vaikuttaa Neuvostoliiton suomenkieliseen naisväestöön. Kirjoitusten julkaiseminen oli myös sikäli aiheellista, että Neuvostoliitossa havaittiin vähemmistökansallisuuksien nationalismien nousua, joka näyttäytyi uhkana keskusvallalle ja kansakunnan yhtenäisyydelle.²⁹⁸ Maanpuolustuksesta kertovien kirjoitusten ja kuvien avulla lukijakunnalle haluttiinkin selvästi osoittaa heidän paikkansa Neuvostoliiton puolustajina.

²⁹⁴ Vihavainen 1998b, 129–132.

²⁹⁵ Kilin 2001, 96.

²⁹⁶ Baron 2007, 90–91.

²⁹⁷ Suni 2000, 80. Ks. myös Baron 2007, 90–91.

²⁹⁸ Kangaspuro 2000, 255, 257.

Saadakseen naiset vakuuttuneeksi roolistaan maanpuolustajina, lehdessä jaettiin tarkoituksenmukaisesti kuvia ja kirjoituksia, jotka ilmensivät sodanuhkaa. Usein sodanuhka ilmaistiin laveasti nousseen kapitalististen maiden halusta tuhota Neuvostoliitto, mutta myös Suomen esittäminen välittömänä uhkana toimi Karjalan ja Leningradin alueen naisiin vedotessa. Näissä teksteissä Suomen sotilaallinen uhka perusteltiin lähihistorian tapahtumilla ja erityisesti Suomen oikeistoradikalismien nousu nähtiin selvänä osoituksena maan valmistautumisesta sotaan Neuvostoliittoa vastaan. Lehden päätoimittaja Lyyli Latukka kirjoittikin *Työläis- ja talonpoikaisnaiseen* vuonna 1931 esimerkiksi seuraavasti:

Fascisti-Suomella on suuret suunnitelmat. Se aikoo luoda ”Suur-Suomen”. Siksi valmistautuu se sotaan neuvostovaltaa vastaan. ”Suur-Suomea” varten tarvitaan näet lisää maa-alueita. Varsinaisina makupaloina ovat Leningradin lähistöllä oleva Inkerinmaa ja Neuvosto-Karjala. Suomen porvarit ovat haavailleet jo kauan tämän suunnitelmansa toteuttamista. Suomen luokkasodan jälkeen [--] tekivät ne jo ryöstöretkiä Karjalaan, mutta epäonnistuivat niissä. Fascistisen komennon lujittuessa on imperialistinen valtaushalu herännyt entistä voimakkaampana henkiin.²⁹⁹

Sotaisuuden korostamisen lisäksi Suomesta pyrittiin rakentamaan mahdollisimman negatiivista kuvaa myös muilla keinoin. Lehdessä kirjoitettiin esimerkiksi tasaisin väliajoin valkoisten suomalaisten suorittamista kauheuksista. Punasuomalaisten kokemia traagisia kohtaloita nostettiin esille erityisesti Suomen kansalaissodan vuosipäivän aikaan. Suomea myös kuvailtiin lehtikirjoituksissa usein sellaisilla etuliitteillä kuten ”fascisti” tai ”lahtari”, jolla pyrittiin painottamaan Suomen asettumista luokkavihollisten leiriin. Suomi-kuvaa *Karjalan Kommuunissa* ja *Punaisessa Karjalassa* tutkinut Anna Laakkonen on tehnyt aineistostaan samankaltaisia huomioita. Hänen mukaansa olennaista Suomesta rakennetulle viholliskuvalle oli korostaa Suomen valkoisen johdon sotaisuutta, joka ilmeni lehdessä esimerkiksi sisällissodan tapahtumien muisteluina.³⁰⁰ Myös Lapuan liikkeen synnyttämä sotilaallinen uhka ja aktivistien Suur-Suomi-suunnitelmat olivat aiheita, joiden kautta Suomesta pyrittiin rakentamaan uhkaavan ja aggressiivisen vihollisen kuvaa.³⁰¹

Naisten maanpuolustukseen ohjaavien kirjoitusten taustalla lehden toimituskunnan kokoonpanolla oli suurin vaikutuksensa kuin minkään muun aihepiirin kirjoitusten kohdalla. Laakkonen ja Katainen ovat tutkimuksissaan osoittaneet, miten valkoisen Suomen kuvaaminen luokkavihollisena oli punaisille suomalaisille keino rakentaa omaa identiteettiä ympäristössä,

²⁹⁹ Lyyli L., Porvarisnaisten sotilaallistuttaminen, *Työläis- ja talonpoikaisnainen* 1/1931, 10.

³⁰⁰ Laakkonen 2018, sähköinen aineisto.

³⁰¹ Laakkonen 2018, sähköinen aineisto.

jossa heidät otettiin vastaan muukalaisina.³⁰² Kirjoittamalla ”Lahtari-Suomen” vihamielisistä pyrkimyksistä toimittajat pyrkivät oikeuttamaan asemansa ja lunastamaan paikkansa neuvostoyhteiskunnassa. Laakkonen myös korostaa miten joillakin punasuomalaistaustaisilla toimittajilla oli henkilökohtaisia kaunoja entistä kotimaataan kohtaan – olihan sisällissota ajanut monet Neuvostoliittoon. Tappio sisällissodassa ja punaisten suomalaisten kokemat julmuudet antoivat toimittajille sytykkeen viholliskuvan rakentamiseen valkoisesta Suomesta.³⁰³ Samankaltainen henki vallitsi selvästi myös lehden toimituksessa, jossa moni toimittaja oli taustaltaan punapakolainen. Kaunat valkoista Suomea kohtaan ja halu todistaa paikkansa neuvostoyhteiskunnan todellisina jäseninä ajoivat toimittajia kirjoittamaan ja julkaisemaan kirjoituksia, jossa naisia ohjeistettiin uhkaavin sanankääntein nousemaan luokkataisteluun viheliäistä Suomea vastaan ja puolustamaan Neuvostoliittoa.

Kuten edellä on osoitettu, suomenkieliselle naisväestölle välitettiin lehdessä kuvaa naisesta, jonka tuli luokkataistelijana osallistua laajasti maansa puolustukseen kaikkialla missä häntä tarvittiin. Naisilta edellytettiin muun muassa ampuma-aseiden käyttöä ja lääkintätaitoja, mutta erityisesti heidän tehtäväkseen luettiin joukkojen avustaminen ja perheidensä tukeminen. Naisille viestitty naisen asema olikin perin ristiriitainen lehden kuvatessa, miten naisen tuli näyttäytyä tasavertaisena taistelijana miehen rinnalla, mutta suuntautua ensi sijassa sellaisiin tehtäviin, jotka sopivat naisluonnolle parhaiten. Myös naisen roolin korostaminen miestensä, veljiensä ja lastensa maanpuolustushengen vaalijoina oli ristiriitainen tilanteessa, jossa naisen tuli vapautua porvarillisen perhe-elämän kahleista. Narratiivia naisesta maanpuolustajana rakennettiin julkaisemalla lehdessä etenkin miespuolisten järjestöaktiivien kirjoituksia.

Lehdessä välitetty naiskuva rakentui monien muiden aiheiden tavoin yleiselle naisille suunnatun propagandan pohjalle, mutta etenkin Karjalan maantieteellisellä sijainnilla, Suomen ja Neuvostoliiton keskinäisellä suhteella ja lehden toimituskunnan henkilökohtaisilla motiiveilla oli vaikutusta sille, miksi naisille julkaistiin maanpuolustusroolia käsitteleviä kirjoituksia ensimmäisen viisivuotissuunnitelman aikana. Maalaillessaan uhkakuvia valkoisen Suomen synnyttämästä uhasta ja kuvatessaan naisia maanpuolustuksessa niin kuvin kuin kirjoituksin, lehden toimituskunta halusi paitsi vakiinnuttaa paikkaansa neuvostoyhteiskunnan hyväksytyinä jäseninä myös osoittaa Karjalan ja Leningradin alueen naisille, ettei valkoiseen Suomeen voinut luottaa vaan sitä tuli vastustaa alueella kaikin keinoin.

³⁰² Katainen 2012, 148; Laakkonen 2018, sähköinen aineisto.

³⁰³ Laakkonen 2018, sähköinen aineisto.

4 Lopuksi

Olen tässä tutkielmassa tarkastellut minkälaista kommunistista naiskuvaa *Työläis- ja talonpoikaisnainen* ja sittemmin *Neuvostonainen* edisti suomenkieliselle naisväestölle vuosina 1929–1932. Aineiston tarkastelu laadullisen sisällönanalyysin avulla on paljastanut, että tarkasteluajanjaksona lehti rakensi lukijakunnalleen narratiivia naisesta yhteiskunnan ylläpitäjänä, rakentajana ja luokkataistelijana. Tämä tehtiin määrittelemällä lehtikirjoituksissa naiselle toistuvasti tiettyjä tehtäviä, joissa nämä ylätasen teemat konkretisoituivat.

Yhteiskunnan ylläpitäjänä ja rakentajana naisen rooliksi asetettiin lehdessä järjestää asuinpiireihinsä lastenhoitolaitoksia, yhteisruokaloita ja kollektiivitiloja sekä vastata niiden toiminnasta. Lehdessä propagoidun naiskuvan mukaan naisen tuli myös osallistua metsätalouden ja teollisuuden työtehtäviin. Luokkataistelijan osalta naisen rooliksi asetettiin sosialistiseen kilpailuun ja iskutyöhön osallistuminen, kulakkien ja uskonnon tuhoaminen sekä maanpuolustuksen tehtävät.

Useimpien tehtävien ohjaaminen lukijakunnalle tapahtui läpi koko lehden tarkastelujakson, mutta lehdellä oli myös selviä ajallisia painotuksia, jolloin kantavimmat teemat vaihtuivat uusiin. Viisivuotissuunnitelman ensimmäisinä vuosina lehden lukijakunnalle painotettiin lastenhoitolaitoksien, ruokaloiden ja kollektiivitilojen perustamista. Tämän jälkeen lehden keskiöön nostettiin vuodesta 1930 lähtien metsätalouden työtehtävät ja työtehtävien suorittaminen iskuruuden ja sosialistisen kilpailun voimin. Luokkataistelijan rooli korostui samoihin aikoihin. Alkuun keskityttiin maan sisäisten luokkavihollisten nujertamiseen, jotka vaihtuivat viisivuotissuunnitelman loppua kohden maata uhmaaviin ulkoisiin luokkavihollisiin.

Lehden tarkastelu laadullisen sisällönanalyysin keinon osoittaa, että naisen asema kuvattiin lehdessä aiempaa tasavertaiseksi. Tämä näkyi lehden pää- ja mielipidekirjoituksissa, joissa hallitsevana oli naisen kuvaaminen tasavertaisena miehen rinnalla. Useissa lehden julkaisemissa kirjoituksissa toistettiin, miten naisille avautuisivat ovet esimerkiksi uusiin työtehtäviin, joita vain miehet olivat ennen saaneet harjoittaa. Myös lehdessä julkaistut kuvat tukivat tätä narratiivia, kun naiset esitettiin uusissa työtehtävissään rinnan miesten kanssa. Huomionarvoista kuitenkin on, ettei naisen asema ollut lehdessä näin mustavalkoinen vaan siinä piili ilmeinen ristiriita. Tämä paljastuu vertailemalla keskenään naisten asemasta ja roolista kuvaavia kirjoituksia, sillä usein naisille asetetut roolit ohjasivat naisia ensisijaisesti sellaisiin tehtäviin, jotka olivat sopivampia heidän ruumiilleen ja naisluonnolleen.

Tutkiessani lehden edistämää naiskuvaa huomasinkin, että naisille määritelty rooli nojasi lopulta yllättävän paljon perinteiseen naisen rooliin. Lehdessä propagoitu naiskuva oli sekoitus uutta ja vanhaa, kun perinteikkään naiskuvan pohjalle vain asetettiin uusia vaatimuksia. Siksi perinteisen naisen roolista on havaittavissa häivähdyksiä lehden julkaisemissa kirjoituksissa. Koska naiset olivat esimerkiksi luonnostaan äidillisiä ja heillä oli hoivavietti, naisten tuli perustaa lastenhoitolaitoksia. Perinteikäs ajatus naisesta fyysisesti heikompana sukupuolena, jonka ensisijaisena tehtävä oli synnyttää terveitä lapsia, näkyi toistuvasti naisen eri tehtäviä käsittelevissä kirjoituksissa. Metsätalouden työtehtävien ja maanpuolustuksen osalta lukijakunnalle muun muassa todettiin, että naiset soveltuivat parhaiten kevyempiin työtehtäviin kuten kirjureiksi ja varainkerääjiksi.

Aineiston tarkastelu rinnan tutkimuskirjallisuuden kanssa osoittaa, että lehdessä esiintynyttä kommunistista naiskuvaa propagoitiin lukijakunnalle monestakin syystä. Naisen asemaa ja roolia kuvaavia kirjoituksia selittävätkin ideologiset, valtion politiikkaan, paikallispolitiikkaan ja suomenkieliseen naisväestöön liittyvät tekijät. Ideologisella tasolla lehden naiskuvaa selittävät marxilaisteoreetikkojen ajatukset naisen asemasta ja roolista, jotka NKP jakoi saadakseen naiset mukaan viisivuotissuunnitelman toteutukseen. Marxilaisteoreetikot olivat tuotannoissaan esittäneet, että naiset oli vapautettava yksityistalouksista ja nostettava tasavertaiseksi työntekijöiksi huomioiden kuitenkin heidän erityisyytensä naissukupuolena. Stalinin marxismi-leninismi taas edellytti naisilta määrätietoista luokkataistelua maansa hyväksi.

Valtion politiikan tasolla lehtikirjoituksia selittivät etenkin viisivuotissuunnitelma ja sen aikaistaminen, kollektivisointi, kulttuurivallankumous sekä uskonnonvastaiset ja kulakkiluokan tuhoamista edellyttävät kampanjat. Se, että lehdessä perusteltiin uutta naiskuvaa ideologisten ja valtion politiikkaan liittyvistä tekijöistä käsin ei ole ollenkaan yllättävää, sillä lehti oli NKP:n alainen julkaisu. Tästä syystä lehti oli myös hyvin samankaltainen verrattuna muihin aikansa neuvostolehtiin. Vertailu esimerkiksi samanaikaisesti julkaistuun *Rabotnitsaan* ja *Krest'yankaan* osoittaa, että myös muissa neuvostonaisten lehdissä lukijakunnalle jaettiin suurilta osin samanlaista naiskuvaa ja samanlaisia tehtäviä kuin suomenkieliselle naisväestölle. Esimerkiksi lastenhoitolaitoksien perustaminen, iskuruuden toteuttaminen ja kulakkien tuhoaminen olivat tehtäviä, joita ohjattiin yleisimmin naisväestölle.

Joitakin eroavaisuuksia ja luuteenomaisia piirteitä lehdessä kyllä oli. Lehdessä esimerkiksi painotettiin selvästi metsä- ja maatalouden työtehtäviä, kollektiivitilojen perustamista ja maan

puolustamista ”fasistiselta” Suomelta. Nämä selittyvät paikallistason politiikalla ja alueen suomenkielisellä naisväestöllä. Paikallispoliittisella tasolla Karjalan tehtäväksi esimerkiksi määrättiin metsätalouden kohottaminen, joka näkyi naisten ohjaamisena tukkien uittoon ja puiden kaatoon. Maatalouspainotteisen Leningradin tehtävänä oli suorittaa maatalouden kollektivisointi ja viljan kerääminen mahdollisimman nopeasti, mikä vaikutti olennaisesti siihen, miksi naislukijakunnalle edistettiin kuvaa maataloustöihin osallistuvasta naisesta. Karjalan alueen sijainti idän etuvartiona Suomen ja Neuvostoliiton yhteisellä rajalla sekä alueen turvallisuustoimien kiristäminen taas edellyttivät, että lukijakunnalle ohjeistettiin heidän roolistaan maansa puolustajina.

Lehden eroavaisuuksia ja omia luonteenpiirteitä selittää ennen kaikkea lehden toimitus- ja lukijakunta eli suomenkielinen naisväestö. Kuten olen tutkielman johdannossa esittänyt, lehden toimituskunta koostui punasuomalaisista naisista, jotka olivat joutuneet pakenemaan Suomesta Neuvosto-Venäjälle kommunistisen aatteensa takia. Tutkimuskirjallisuus osoittaa, että monet punasuomalaisista kamppailivat tullakseen hyväksytyiksi Neuvostoliiton yhteiskunnallisina jäseninä. NKP:n ihanteiden edistäminen lehdessä olikin näille naisille yksi tapa rakentaa legitimizeettiään puolueen silmissä. Aihepiirit kuten kulakkien ja uskonnon tuhoaminen ja maanpuolustaminen ”fasistista” Suomea vastaan olivat toimituskuntaan kuuluneille naisille myös sydäntä lähellä, sillä sosialistisen yhteiskunnan rakentaminen ja puolustaminen olivat kommunistisen aatteen jakaneille naisille kunnia-asia.

Lehden lukijakuntaan kuuluneet inkeriläiset, karjalaiset ja suomalaissiirtolaiset eivät kuitenkaan sulattaneet kaikkia niitä tehtäviä ja olosuhteita, joita viisivuotissuunnitelma edellytti. Tämä vaati toimituskunnalta toimia, joka näyttäytyi lehdessä lukijakuntaa eniten koskettavien roolien edistämisenä. Erityisen kova pala toimituskunnalle näyttävät olleen inkeriläiset. Heidän vastahakoisuutensa näkyi maatalouden uudistamissuunnitelmissa sekä kulakkiluokan ja uskonnollisuuden nujertamisessa. Monet inkeriläiset olivat keskivertoa varakkaampia eivätkä he olleet valmiita osallistumaan maatalouden kollektivisointiin, joka merkitsi heidän asemansa heikkenemistä. Inkeriläiset edustivat varakkaana talonpoikaisväestönä myös kulakkiluokkaa eivätkä luonnollisesti halunneet osallistua lehden vaatimiin nujertamistoimiin. Lehden julkaisualueella inkeriläiset ja karjalaiset vastustivat myös uskonnon hävittämistä, sillä uskonnolla oli erityisen tärkeä merkitys näiden talonpoikaisnaisten elämässä. Naisten roolia sosialistisen kilpailun sankarittarina ja iskureina oli syytä teroittaa lukijakunnalle siksi, että monet siirtolaiset olivat tottuneet parempiin työolosuhteisiin ja

vastustivat paikallista työkulttuuria hyödyntämällä kapitalistisissa maissa tunnettuja työtaistelumuotoja.

Edistääkseen kommunistista naiskuvaa lehti käytti useita erilaisia vetoamiskeinoja vakuuttaakseen lukijakuntansa. Aineiston tarkastelu laadullisen sisällönanalyysin avulla osoittaa, että yksi lehden toistuvimmista tavoista oli julkaista mielipidekirjoituksia, joissa uuden roolin omaksuneita naisia kannustettiin ja ylistettiin. Ihanteita vastaamattomia naisia taas moitittiin. Myös uusia rooleja ja tasa-arvoisuutta ilmentävien kuvien ja kirjoitusten sekä sankarittaren narratiivin hyödyntäminen olivat olennainen tapa vahvistaa kuvaa naisesta yhteiskunnan ylläpitäjänä, rakentajana ja luokkataistelijana. Näiden pehmeämpien vaikuttamiskeinojen lisäksi nähtiin myös kovempia keinoja. Niitä käytettiin erityisesti silloin, kun käsiteltiin lukijakunnan kannalta olennaisia naisten rooleja. Naisiin vedottiinkin tällöin pelottelemalla ja rakentamalla mahdollisimman vahingollista kuvaa neuvostovaltaa vastustaneista. Lukijakuntaa vakuutettiin kulakkiluokan tuhoamiseen esimerkiksi sillä, että kulakit olivat vastenmielisiä juonittelijoita ja vaarallisia eritoten naisille. Lehden rakentaessa kuvaa naisesta maanpuolustajana naisille vakuutettiin kuvin ja kirjoituksin, että todellinen sodan uhka oli käsillä, kun vihamielinen ”lahtari” Suomi valmisteli hyökkäystä Neuvostoliittoon. Vertailu neuvostolehdistä tehtyyn tutkimukseen osoittaa, kulakkien esittäminen vahingollisina ja Suomen kuvaaminen sellaisilla sanoilla kuten ”lahtari” ja ”fasisti” olivat neuvostolehdistössä käytettyjä tyypillisiä retorisia keinoja.

Johtopäätöksenä voidaan tehdä, että suomenkieliselle naisväestölle suunnattu lehti oli tiivis osa Neuvostoliiton propagandakoneistoa välittäessään lukijakunnalleen NKP:n määrittelemää kuvaa kommunistisesta naisesta. Lehden missiona oli saada suomenkielinen naisväestö mukaan ensimmäisen viisivuotissuunnitelman toteuttamiseen ajankohtana, jolloin Neuvostoyhteiskunta kävi läpi suurta murroskautta. Lehti oli yhdistelmä yleistä propagandaa ja toimituskunnan vaikuttamispyrkimyksiä lehden julkaisualueella. Vaikka lehti olikin NKP:n alainen julkaisu, oli lehden toimituskunnalla kuitenkin mahdollisuuksia vaikuttaa jossain määrin siihen, minkälaisia tekstejä lehteen valittiin. Toimituskunta julkaisikin mielellään sellaisia puolue- ja järjestöaktiivien kirjoituksia, joissa naiskuvaa edistettiin ottamalla huomioon alueen erityispiirteet ja lukijakunta. Tiettyjen roolien vähäisempi ja enempi käsittely kuitenkin osoittaa, että toimituskunta valitsi lehteen sellaisia aiheita, jotka myös itse innostivat ja puhuttelivat heitä. Yhteisruokaloiden perustamisen vähäisempi käsittely ja maanpuolustustehtävien korostaminen on esimerkiksi osoitus siitä, että aiheiden osalta oli mahdollista tehdä jonkinlaista valintaa.

Vaikka lehti pyrki puhuttelemaan inkeriläisiä, karjalaisia sekä Neuvostoliittoon muuttaneita suomalaisia ja amerikansuomalaisia, oli lehti todennäköisesti suosituin ensisijaisesti punaisten suomalaisten joukossa, jotka jakoivat kommunistisen aatteen ja halun osallistua sosialistisen yhteiskunnan rakennustyöhön. Lehteä varmasti luettiin myös muiden suomen kieltä taitaneiden naisten keskuudessa, mutta sen vaikutus ajatusmaailman muuttajana jäi hyvin vähäiseksi. Toistuvat moitinnat työhön ryhtymättömyydestä ja runsaslukuiset vetoamiskeinot osoittavat, etteivät ainakaan inkeriläiset ja karjalaiset muuttautuneet suhtautumistaan. Inkeriläisten keskuudessa lehti ei varmastikaan ollut erityisellä lämmöllä seurattu, sillä se edellytti inkeriläisnaisilta monenlaisia muutoksia: uskonnosta ja yksityistiloista luopumista sekä kanssaihminen tuhoamista. Tietyllä tapaa voidaan jopa sanoa, että lehti oli inkeriläisille eräänlaista vihapostia. Vaikka lehdessä ei useinkaan suorilla sanoin kritisoitu inkeriläistä väestöä, koskivat kritiikki ja muutosta vaativat kirjoitukset usein juuri heitä.

Tutkimuksen tekeminen Neuvostoliiton suomenkielisestä naisten aikakauslehdestä on ollut mielenkiintoinen ja palkitseva. Aineisto sisälsi runsaasti tekstejä, joissa naisen roolista ja asemasta kerrottiin hyvin konkreettisesti ja suorasanaisesti. Haasteelliseksi osoittautui kuitenkin aineiston tuominen osaksi tutkimusta niin, että lukijan olisi mahdollista lukea lehdestä sellaisia otteita, jossa naisen rooleja käsiteltäisiin syvällisemmin. Usein lehden teksteissä käsiteltiin samanaikaisesti naisen useampia eri rooleja ja asemaa perin niukkasanaisesti ja luettelomaisesti. Jäsennellessäni tutkimuksen rakennetta, päätinkin rakentaa kokonaiskuvan naisen eri rooleista kokoamalla yhteen osaset, jotka toistuivat aineistossa.

Tutkielman pituus on edellyttänyt aineiston rajaamista ensisijaisesti lehden pää- ja mielipidekirjoituksiin. Jatkotutkimuksessa olisi kuitenkin mahdollista tarkastella, miten lehden kaunokirjalliset tekstit kuten tarinat ja runot edistivät lehdessä kommunistista naiskuvaa. Mielenkiintoinen tulokulma aineistoon voisi syntyä myös vertailemalla sitä niihin kirjoituksiin, joita lehdessä julkaistiin Neuvostoliiton toisen viisivuotissuunnitelman aikana vuosina 1933–1937. Kuten tutkielmani johdannossa esitin, suhtautuminen suomenkieliseen väestöön jyrkkeni selvästi 1930-luvun puolivälin jälkeen ja lopulta moni punasuomalainen sai Stalinin vainoissa surmansa. Näin kävi myös lehden päätoimittajalle Lyyli Latukalle. Ilmeisesti lehden vaikutus

lukijakuntaansa ei juuri parantunut vuosien saatossa, sillä *Neuvostonainen* lakkautettiin propagandatehtävässään epäonnistuneena vuonna 1937.³⁰⁴

³⁰⁴ Katainen 2013, 189; Lähteenmäki 2022, elektroninen lähde: Luku 10 Hyppy pimeään. Lyyli: häväistynä telotettu.

Lähteet

Alkuperäislähteet:

Työläis- ja talonpoikaisnainen. N.K.P:n (b) Leningradin ja Karjalan Aluekomitean työläis- ja talonpoikaisnaisosastojen kerran kuussa ilmestyvä aikakauslehti, 1929–1931.

Neuvostonainen. N.K.P:n (b) Leningradin ja Karjalan aluekomitean julkaisu, 1932.

Tutkimuskirjallisuus:

Alasuutari, Pertti: *Laadullinen tutkimus 2.0*. Vastapaino, Tampere 2011.

Anttikoski, Esa: Karjalan kielisuunnittelun strategiat 1920- ja 1930-luvulla. *Yhtä suurta perhettä. Bolševikkien kansallisuuspolitiikka Luoteis-Venäjällä 1920–1950-luvuilla*. Toim. Timo Vihavainen ja Irina Takala. Kikimora publications, Saarijärvi 2000.

Attwood, Lynne: *Creating the New Soviet Woman. Women's Magazines as Engineers of Female Identity, 1922-53*. Palgrave Macmillan, London 1999.

Attwood, Lynne: *Gender and Housing in Soviet Russia. Private Life in a Public Space*. Manchester University Press, Manchester & New York 2010.

Autio: Sari: *Suunnitelmatalous Neuvosto-Karjalassa 1928–1941. Paikallistason rooli Neuvostoliiton teollistamisessa*. SKS, Helsinki 2002.

Baron, Nick: *Soviet Karelia: politics, planning and terror in Stalin's Russia, 1920-1939*. Routledge, London & New York 2007.

Bonnell, Victoria E.: *Iconography of Power. Soviet Political Posters under Lenin and Stalin*. University of California Press, Berkeley 1997.

Bridger, Sue: *The Heirs of Pasha: The Rise and Fall of the Soviet Woman Tractor Divers. Gender in Russian History and Culture*. Ed. Linda Edmondson. Palgrave, Houndmills & New York 2001.

Brooks, Jeffrey: *Thank you, comrade Stalin! Soviet public culture from revolution to Cold War*. Princeton University Press, Princeton & New Jersey 2000.

Chatterjee, Choi: *Celebrating Women. Gender, Festive Culture, and Bolshevik Ideology, 1910-1939*. University of Pittsburgh Press, Pittsburgh 2002.

Clements, Barbara Evans: *A History of Women in Russia: From Earliest Times to the Present*. Indiana University Press, Bloomington & Indianapolis 2012.

Davies, Robert William: *Changing economic systems: an overview. The Economic Transformation of the Soviet Union, 1913-1945*. Ed. R.W. Davies, Mark Harrison, S.G. Wheatcroft. Cambridge University Press, Cambridge 1994.

De Fina, Anna: *Narrative and Identity. The Handbook of Narrative Analysis*. Toim. Anna De Fina & Alexandra Georgakopolou, Wiley Blackwell, 2015. Elektroninen kirja, <https://doi.org/10.1002/9781118458204> [13.1.2023]

Denisova, Liubov: *Rural Women in the Soviet Union and Post-Soviet Russia*. Edited and translated by Irina Mukhina. Routledge, London & New York 2010.

Ehr-Soon Tay, Alice: *The Status of Women in the Soviet Union*, *The American Journal of Comparative Law* Vol. 20, No. 4 (Autumn, 1972), Oxford University Press, s.662-692.

Engel, Barbara: *Women in Russia, 1700-2000*. Cambridge University Press, Cambridge & New York 2004.

Engel, Barbara: *Revolution at Work; Counterrevolution at Home. Marriage, Household, and Home in Modern Russia: From Peter the Great to Vladimir Putin*. Bloomsbury Academic, London 2021.

Fitzpatrick, Sheila: *The Cultural Front: Power and Culture in Revolutionary Russia*. Cornell University Press, Ithaca & London 1992.

Fitzpatrick, Sheila: *The Russian Revolution*. Oxford University Press. Oxford & New York, 2008.

Goldman, Wendy Z.: *Women, the State and Revolution. Soviet Family Policy and Social Life, 1917–1936*. Cambridge University Press, Cambridge 1993.

Goldman, Wendy Z.: *Women at the Gates. Gender and Industry in Stalin's Russia*. Cambridge University Press, Cambridge 2002.

Hayden, Carol Eubanks: The Zhenotdel and the Bolshevik Party. *Russian History* Vol. 3, No. 2 (1976), s.150-173.

Heikkinen, Hannu L.T.: Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Toim. Juhani Aaltola & Raine Valli. PS-Kustannus, Jyväskylä 2010.

Holmes, Larry E.: Fear no evil: Schools and religion in Soviet Russia 1917-1941. *Religious policy in the Soviet Union*. Ed. Sabrina Petra Ramet. Cambridge University Press, Cambridge 1992.

Humphreys, Brendan: Ethnic and Religious Minorities in Stalin's Soviet Union: New Dimensions of Research. *Scando-Slavica*, Vol 64, No. 2 (Marraskuu 2018), s.312–314.

Ilič, Melanie: *Women Workers in the Soviet Interwar Economy. From 'Protections' to 'Equality'*. Macmillan Press LTD, Houndmills & Bakingstone 1999.

Ilič, Melanie: Traktoristka: Representations and Realities. *Women in the Stalin Era*. Ed. Melanie Ilič. Palgrave, Houndmills & New York 2001.

- Jokinen, Arja: Poliitikkojen puheet puntarissa: Kaupunginvaltuutettujen asunnottomuuspuheiden retoriikka. *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Toim. Arja Jokinen, Kirsi Juhila, Eero Suoninen. Vastapaino, Tampere 2016a.
- Jokinen, Arja: Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Toim. Arja Jokinen, Kirsi Juhila, Eero Suoninen. Vastapaino, Tampere 2016b.
- Kangaspuro, Markku: *Neuvosto-Karjalan taistelu itsehallinnosta. Nationalismi ja suomalaiset punaiset Neuvostoliiton vallankäytössä vuosina 1920–1939*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2000.
- Katainen, Elina: *Vapaus, tasa-arvo, toverillinen rakkaus. Perheen, kotitalouden ja avioliiton politisointi suomalaisessa kommunistisessa liikkeessä ennen vuotta 1930*. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura, Helsinki 2013.
- Keinänen, Marja-Liisa: Religious Ritual Contested: anti-religious activities and women's ritual practice in rural Soviet Karelia. *Scripta Instituti Donneriani Aboensis*, Vol. 18 (2003), s. 92–117.
- Kero, Reino: *Neuvosto-Karjalaa rakentamassa. Pohjois-Amerikan suomalaiset tekniikan tuojina 1930-luvun Neuvosto-Karjalassa*. Suomen Historiallinen Seura. Historiallisia Tutkimuksia 122, Helsinki 1983.
- Kelly, Catriona: The New Soviet Man and Woman. *The Oxford Handbook of Modern Russian History*. Ed. Simon Dixon. Oxford Handbooks Online History, Toukokuu 2016.
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199236701.001.0001> [haettu 11.6.2022]
- Kilin, Jurin: *Suurvallan rajamaa: Neuvosto-Karjala Neuvostovaltion politiikassa 1920–1941*. Suom. Ari Hepoaho & Robert Kolomainen. Pohjois-Suomen Historiallinen yhdistys, Jyväskylä 2001.

- Koivunen, Pia: *Uuden maailman lähettiläät. Komsomolin agitaatio ja propaganda uuden ihmisen ja uuden yhteiskunnan utopioiden valossa 1928–1932*. Yleisen historian pro gradu -tutkielma, Tampere 2006.
- Kostiainen, Auvo: Loikkaarit. *Suuren lamakauden laitton siirtolaisuus Neuvostoliittoon*. Otava, Helsinki 1988.
- Kotljarchuk, Andrej & Sundström, Olle: Introduction: The Problem of Ethnic and Religious Minorities in Stalin's Soviet Union. *Ethnic and Religious Minorities in Stalin's Soviet Union. New Dimensions of Research*. Ed. Andrej Kotljarchuk & Olle Sundström. Söderströms högskola, 2017
- Kotljarchuk, Andrej: Propaganda of Hatred and the Great Terror. A Nordic Approach. *Ethnic and Religious Minorities in Stalin's Soviet Union. New Dimensions of Research*. Ed. Andrej Kotljarchuk & Olle Sundström. Söderströms högskola, 2017.
- Kozlova, Natalia: International Women's Day and the Construction of the Soviet Gender System. *Women's History in Russia: (Re)Establishing the Field*. Ed. Marianna Muravyeva & Natal'ia Nokikova. Gambridge Scholars Publishing, Newcastle 2014.
- Kruhse, Pauli & Uitto, Antero: *Suomea rajan takana 1918–1944. Suomenkielisen neuvostokirjallisuuden historia ja bibliografia*. BTJ Finland Oy, Jyväskylä 2008.
- Laakkonen, Anna: "Suomeen on Karjala sidottu, mutta ei lahtari-Suomeen." *Viholliskuvan ja identiteetin rakentaminen Neuvosto-Karjalan suomalaisessa sanomalehdistössä 1920–1929*. Suomen historian pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto 2010.
- Laakkonen, Anna: "Kaameata kidutusta fasisti-Suomen vaivaistaloissa"- Suomi-kuva Punaisessa Karjalassa 1920–1937. *Ennen ja nyt. Historian tietosanomat* 3/2018. Monipuolista Suomi-kuvaa eilen ja tänään. Vertaisarvioitu artikkeli. Sähköinen aineisto.
<https://journal.fi/ennenjanyt>

- Laakkonen, Anna: "Kansan vihollisille korkein rangaistus": Suomalaiset osana neuvostovallan propagandakoneistoa 1970–1937. *Vihapuheen, viholliskuvien ja disinformaation historiaa. Vallan ja vastarinnan välineitä*. Toim. Marja Vuorinen. Historia Mirabilis 13, Turun historiallinen yhdistys ry, 2021.
- Lapidus, Gail Warshofsky: Women in Soviet Society: Equality, Development and Social Change. *Stalinism. The Essential Readings*. Ed. David L. Hoffman. Blackwell Publishing, Oxford 2003.
- Lenoe, Matthew E.: *Closer to the Masses: Stalinist Culture, Social Revolution, and Soviet Newspapers*. Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts & London, 2004.
- Lintunen, Tiina: *Punaisten naisten tiet. Valtiorikosoikeuteen vuonna 1918 joutuneiden Porin seudun naisten toiminta sota-aikana, tuomiot ja myöhemmät elämänvaiheet*. Annales Universitatis Turkuensis C 412, Turku 2015.
- Lubachko, Ivan S.: *Belorussia: Under Soviet Rule 1917-1957*. The University Press of Kentucky, Lexington 1972.
- Lynne, Viola: *Peasant rebels under Stalin: collectivization and the culture of peasant resistance*. Oxford University Press, New York & Oxford 1996.
- Lähteenmäki, Maria: *Punapakolaiset. Suomalaisnaisten elämä ja kohtalo Neuvosto-Karjalassa*. Gaudeamus, 2022. Elektroninen kirja, ISBN 9789523451933.
<https://www.gaudeamus.fi/teos/punapakolaiset/> [haettu 7.1.2023]
- McDermid, Jane & Hillyar, Anna: *Women and Work in Russia 1880 – 1930, A Study in Continuity through Change*. Longman, London & New York 1998.
- Nevalainen, Pekka: *Murroksen vyöry 1920- ja 1930-luvuilla Inkerinmaalla. Historia, kansa, kulttuuri*. Toim. Pekka Nevalainen & Hannes Sihvo. SKS, Helsinki 1992.

Reuter, Anni: Neuvostovaltaa vastaan: Inkerinsuomalaisten hiljaista vastarintaa 1930-luvulla. *Hiljainen vastarinta*. Toim. Outi Autti & Veli-Pekka Lehtola. Tampere University Press, Tampere 2019.

Schrag, Zachary M.: *The Princeton Guide to Historical Research*. Princeton University Press, Princeton & Oxford 2021.

Simon, Gerhard: *Nationalism and Policy Toward the Nationalities in the Soviet Union. From Totalitarian Dictatorship to Post-Stalinist Society*. Routledge, New York 1991.

Smirnova, T. M.: Kadry finskoj sovetskoj petšati Petrograda-Leningrada. *Sankt-Peterburg i Strany Severnoj Evropy*. Toim. V. N. Baryšnikova, & P. A. Krotova. RKhGI (PXГИ), Pietari 2006.

Starkov, Boris: Venäjän kommunistisen puolueen kansallisuuspolitiikan välineet ja niiden käyttö. *Yhtä suurta perhettä. Bolševikkien kansallisuuspolitiikka Luoteis-Venäjällä 1920–1950-luvuilla*. Toim. Timo Vihavainen ja Irina Takala. Kikimora publications, Saarijärvi 2000.

Suni, Leo: Inkerinsuomalaiset. *Yhtä suurta perhettä. Bolševikkien kansallisuuspolitiikka Luoteis-Venäjällä 1920–1950-luvuilla*. Toim. Timo Vihavainen ja Irina Takala. Kikimora publications, Saarijärvi 2000.

Takala, Irina: Kansallisuusoperaatiot Karjalassa. *Yhtä suurta perhettä. Bolševikkien kansallisuuspolitiikka Luoteis-Venäjällä 1920–1950-luvuilla*. Toim. Timo Vihavainen ja Irina Takala. Kikimora publications, Saarijärvi 2000.

Takala, Irina: *Taistelua ja kuolemaa. Neuvosto-Karjalan suomalaiset 1920–1930-luvuilla*. Karjalan Sivistysseura, Helsinki 2021.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi, Helsinki 2002.

Uitto, Antero: Suomea rajan takana 1918–1944. Pauli Kruhse & Antero Uitto: *Suomea rajan takana 1918–1944. Suomenkielisen neuvostokirjallisuuden historia ja bibliografia*. BTJ Finland Oy, Jyväskylä 2008.

Vihavainen, Timo: Rahmetovin perilliset – sankarillinen neuvostoihminen. *Uusi Uljas ihminen. Eli modernin pimeä puoli*. Toim. Härmänmaa, Marja & Mattila, Markku. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä 1998a.

Vihavainen, Timo: VKP(b):n/NKP:n kansallisuuspolitiikka 1920–50 luvuilla ja karjalaisten ja suomalaisten kohtalo. *Yhtä suurta perhettä. Bolševikkien kansallisuuspolitiikka Luoteis-Venäjällä 1920–1950-luvuilla*. Toim. Timo Vihavainen ja Irina Takala. Kikumora publications, Saarijärvi 2000.

Vihavainen, Timo: Vallankumouksesta toiseen maailmansotaan. *Venäjän historia*. Toim. Heikki Kirkinen. Otava, Helsinki 2004.

Wood, Elizabeth A.: *The Baba and the Comrade: Gender and Politics in Revolutionary Russia*. Indiana University Press, Bloomington & Indianapolis 1997.

Ylikangas, Mikko: “Ihmissielun insinöörit” – kaupunkisuunnittelu uuden ihmisen luomisvälineenä 1920-luvun Neuvostoliitossa. *Uusi Uljas ihminen. Eli modernin pimeä puoli*. Toim. Härmänmaa, Marja & Mattila, Markku. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä 1998.

Ylikangas, Mikko: *Rivit suoriksi! Kaunokirjallisuuden poliittinen valvonta Neuvosto-Karjalassa 1917–1940*. Kikumora Publications, Saarijärvi 2004.

Muu kirjallisuus:

Vihavainen, Timo: *Stalin ja suomalaiset*. Otava, Helsinki 1998b.

Muut lähteet:

Torikka, Marja: Suomen kielen karjalaismurteet. *Karjala: kieli, murre ja paikka*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 129, 2004. Toim. Raija Miikkulainen. Verkkojulkaisu. <https://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk129/karjalaismurteet.shtml> [haettu 16.3.2022]

Torikka Marja & Hänninen, Anneli: Karjala – kieli- ja murrealuekartta. *Karjala: kieli, murre ja paikka*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 129, 2004. Toim. Raija Miikkulainen. Verkkojulkaisu.

https://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk129/karjala_karttasivu.shtml [haettu 7.4.2022]

Katainen, Elina: Latukka, Lyyli (1886–1938). SKS, Kansallisbiografia, 2014.

<https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/9991> [haettu 1.4.2022]

Kansallisarkisto, *Suomalaiset Venäjällä 1917–1964*,

<https://arkisto.fi/suomalaisetvenajalla> [haettu 5.4.2022]

Karjalan tasavallan Kansallisarkisto, *Pohjois-Amerikan suomalaiset Neuvosto-Karjalassa 1920–1930-luvulla* -sähköinen aineisto. <http://uf.rkna.ru/about> [haettu 27.4.2022]

Keravuori, Kirsi: Karhinen, Hanna (1878 - noin 1936). SKS, Kansallisbiografia, 2014.

<https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/7652> [haettu 4.5.2022]

Muravev, Andrei: *Suomesta Neuvostoliittoon vuosina 1918–1932 lähteneet poliittiset emigrantit ja heidän myöhempi kohtalonsa*. Eduskunnan kirjaston tietopaketti: Kansanvallan tulikoe; Radikaalivasemmiston sulkeminen eduskuntatyöstä ja kansanedustajien kohtalot Neuvostoliitossa. Eduskunnan kirjasto, 2015.

<https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/yhteiskunta/historia/kansanvallan-tulikoe/Documents/Suomalainen%20poliittinen%20emigraatio.pdf> [haettu 4.5.2022]

SKS: Neuvosto-Inkeri. *Inkeri ja inkeriläisyys* -verkkosivusto, 2021.

<https://inkerilaiset.finlit.fi/1000-vuotta-inkerin-historiaa/neuvosto-inkeri> [haettu 10.11.2022].

SKS: Ruotsin kuningaskunnan Inkeri. *Inkeri ja inkeriläisyys* -verkkosivusto, 2021.

<https://inkerilaiset.finlit.fi/osio-1/inkerinmaan-ruotsin-vallan-aika> [haettu 3.1.2023]